Anul XXIV
28
(1 002)
Sîmbătă
11 iulie
1981
8 pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Nobile cerințe, nobile idealuri

Indiscutabil, un document programatic care ne amine treaz în atenția noastră și ne solicită în planul imediat al reflecției, dar și în perspectiva viitoarelor noastre demersuri literare, il constituie Mesajul adresat de tovarășul Nicolae Ceaușescu recentei Conferințe Naționale a Scriitorilor. Fenomenul cultural artistic contemporan se regăsește în întregime în acest document. Și ne regăsim, desigur, și noi toți, cu întreaga noastră problematică. Desprindem de aici o seamă de observații, aprecieri și îndemnuri care se adresează deopotrivă conștiinței și talentului artistic, creator, cît și obștei noastre ca atare, modul în care datoria noastră de scriitori-cetățeni și, evident, privilegiul unei atari considerații acoperă, în intenții și în fapte, prezentul și viitorul apropiat, resimțindu-se în tot ceea ce ne propunem și realizăm.

După cum știm, climatul general este propice afirmării și implicării în viața întregii societăți a spiritului democrației socialiste, cu întreaga sa suită de norme și valori capabile să dea noi împliniri și noi mobiluri de acțiune personalității umane, iar acest lucru se datorează, după cum iarăși tot bine știm, politicii deosebit de active și înțelepte pe care o desfășoară partidul, secretarul său general.

Mesajul ce ne-a fost adresat confirmă încă o dată grija și prețuirea de care se bucură cultura în societatea românească, atenția — am putea spune specială — cu care este privit fenomenul cultural-artistic, regimul său propriu de existență, aria sa largă de manifestare. Acest mesaj face și mai evidentă condiția creatorului în România. El subliniază și dezvoltă idei cuprinse în însuși programul partidului cu privire la construcția noii societăți și a unei noi conștiințe, a unui umanism cît mai profund și concret, încărcat de sensurile nobile ale vieții și pus în slujba idealurilor umanității, ale propășirii omului și a patriei sale.

„În cadrul operei istorice pe care o înfăptuiește poporul nostru — se spune în mesaj — literatura și arta ocupă un loc de seamă. Putem afirma că literatura română, ca și cea a naționalităților conlocuitoare din țara noastră s-au îmbogățit în ultimii ani cu noi lucrări de toate genurile, inspirate din realitățile de astăzi ale țării, din patosul uriașei activități constructive a poporului".

Literatura și arta sînt racordate la tensiunea generală a preocupărilor întregii societăți. Fidelă astfel propriei sale condiții și fidelă propriei sale vocații. Un obiectiv fundamental al actualei etape îl constituie trecerea la realizarea unei calități noi, superioare în toate domeniile de activitate — și acest lucru, se precizează, este valabil și pentru literatură. **„Dorim o literatură profund angajată în lupta poporului pentru o viață mai bună și prosperă, pentru construirea socialismului și comunismului, o literatură militantă, revoluționară, care să oglindească eroismul și elanul creator al poporului și să însuflețească masele populare în opera istorică pe care o înfăptuiesc astăzi pe pămîntul României, sub conducerea partidului, și care să redea convingător și emoționant fizionomia omului de astăzi, eliberat de exploatare și asuprire, care își făurește în mod conștient propriul viitor fericit".**

Reamintind rosturile și misiunea artei, funcțiile ei sociale — printre care aceea de a păstra și dezvolta specificul național, de a contribui la lărgirea orizontului de cunoaștere al oamenilor și la educarea lor în spiritul umanismului, al patriotismului și solidarității umane, în mesaj se reamintește că pentru a reda convingător viața și preocupările oamenilor, scriitorul, creatorul de artă trebuie să le trăiască el însuși în modul cel mai intim, să păstreze o permanentă legătură cu poporul, să cunoască și să se identifice cu modul său de a trăi și gîndi. **„Numai astfel el va putea oglindi veridic marile schimbări produse în societate, ca și în conștiința oamenilor. Pentru a putea cunoaște și prețui mai bine marile eforturi constructive ale poporului, scriitorul trebuie să participe activ la viața țării, să trăiască efectiv în clocotul uriașei activități pe care o desfășoară națiunea noastră. El trebuie să ia parte activă la viața publică, obștească, să-și aducă contribuția la marea operă de înnoire socialistă a României — așa cum, la timpul lor, scriitorii remarcabili din trecut s-au aflat întotdeauna în miezul luptei pentru progres, pentru libertate și independență a patriei, pentru împlinirea celor mai arzătoare aspirații ale poporului".**

Mesajul acordă o deosebită atenție criticii literare care trebuie să fie un instrument exigent de analiză a creației artistice, să contribuie în mod just la valorificarea moștenirii culturale a trecutului, punînd în valoare tot ceea ce s-a creat mai înaintat de-a lungul anilor și să orienteze în același timp creația contemporană, toți creatorii trebuind să contribuie la instaurarea unui climat de înaltă principialitate și exigență comunistă, a unei atmosfere de colegialitate și respect în întreaga viață a Uniunii Scriitorilor.

Datoria creatorului, indiferent de vîrstă, cuprinde, așadar, teritorii multiple ale existenței și crește pe măsura asumării profunde, responsabile a misiunii și locului artei în societate, pe măsura experienței inseși a creației și a scopului fundamental al acesteia. Mesajul care ne-a fost adresat ne va însoți o bună perioadă de timp de acum înainte, el ne solicită intim la profunzime și ne îndeamnă la meditație, în scopul edificării operei care să servească patria și poporul, nobilele idealuri ale socialismului și comunismului pe pămîntul românesc.

Luceafărul

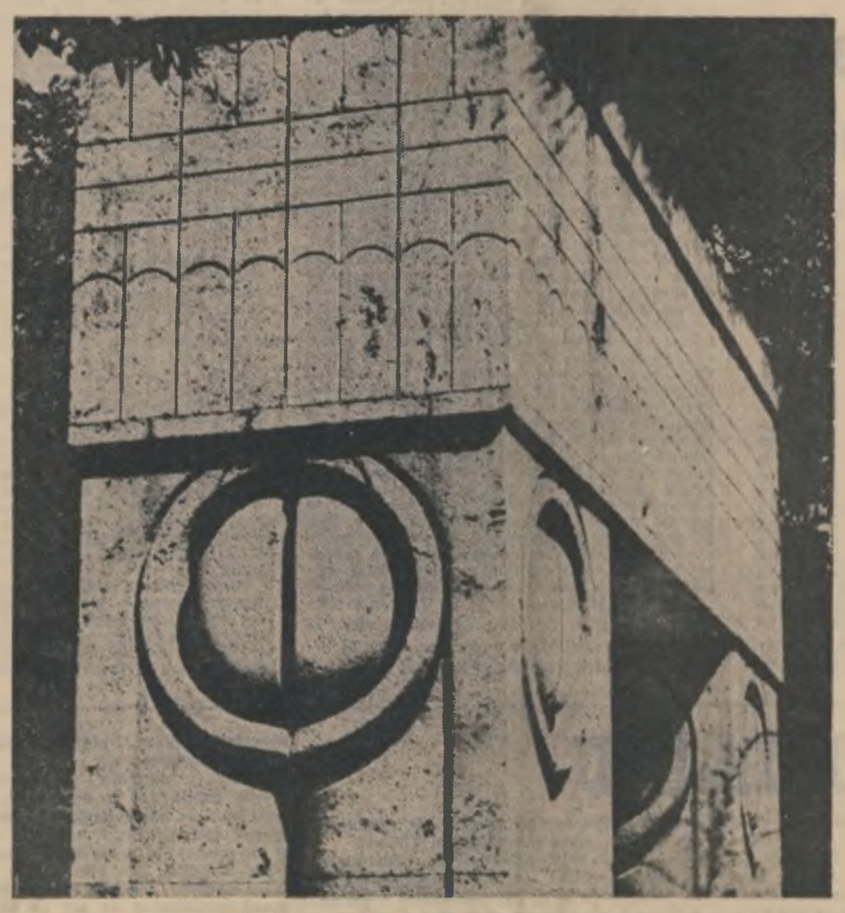

● În acest număr : ● Cronica literară ● Vasile Rebreanu, „Fîntîna cu patru adevăruri" ● Alexandru Papilian, „Pricini de iubire" ● Gheorghe Schwartz, „Spitalul" ● Poeme de ● Ion Beldeanu ● Corneliu Merlău ● Marcela Mariana Milcu ● Cezar Ivănescu ● Proză de ● Ion Lică Vulpești ● Florea Fugariu ● Atelier literar ● Mapamond.

Poet al epocii

Adrian Păunescu este un personaj care stimulează imaginația tuturor celor care l-au citit și mai ales a celor care nu l-au citit, cărula i se atribuie gesturi, intenții și istorii apocrife. Contemporanii fantazează, poetul la rîndul său clocotește de indignare paroxistică, țintuindu-i la stîlpul pedepsitor al verbului său tunător, făcînd rechizitorii și lansînd avertismente, care nu totdeauna sînt înțelese în pofida aparenței de accesibilitate și a unei popularități în mare măsură extraliterare uneori generatoare de erori de înțelegere, de deformări și de prejudecăți. Memorabilă, poezia lui Adrian Păunescu nu este atît de accesibilă pe cît pare. Pe de altă parte, prejudecăți de data aceasta literare, îi raportează lirica la canoane estetice inadecvate judecînd-o exclusiv ca text atunci cînd ea este în mod necesar și poate dramatic inseparabilă de context. Fenomenul Păunescu arată cît de convențională era reprezentarea creatorului militant imaginat ca glas al armoniei colective și instrăinat de regimul conflictual pe care îl implică această condiție.

Stare de conflict pe care Adrian Păunescu o trăiește permanent și acut, ea fiind dominanta poeticii sale (**„nici poezia nu e poezie / de n-o trăim în formele-i acute"**). Conflict între moralist și conștiința contemporanilor, conflict între stările contradictorii ale fiecărui fenomen în parte, conflict existențial fundamental, conflict între fețele poetului însuși. Contradicția este fermentul permanent activ generator de tensiune, impuls al dinamicii interioare. Poetul este un romantic trecut prin experiența întregii poezii române moderne, romantic prin structură și temperament, consumat de pasiuni și de obsesia unui tragic „mal de siècle". Un romantic fulminant cînd nu e elegiac, tentat de retragerea într-o natură încă inalterată și vindecătoare, dar revendicat în același timp de mirajul tribunei și dăruit cu un veșnic treaz sentiment al datoriei de a vindeca răul prin rostire.

S-a spus despre poezia sa că este de prea multe ori discurs pur, dar se uită că și retorica — o altă componentă a personalității romantice — este o artă, cu atît mai mult atunci cînd puterea metaforei generează formulări memorabile.

Poetul nu are însă complexe și își lansează **Manifestul** destinat nu atît **„a face lumea mai curată"** cît a zgudui conștințele. Destinul pe care și-l asumă presupune cunoaștere și suferință, temă predominantă în acest volum: **„Dar sînt atent la-ntregul univers, / aud furnicile cărindu-și hrana / cunosc întreaga lume după mers / mi-aud în piept nu inima, ci rana."**

Turbulent și uneori mizantrop Adrian Păunescu, acela care aspiră la pacea retragerii în munte, aduce nu ramura de măslin ci sabia. Sănătatea pămîntului înseamnă purificare nu prin imn, nu prin cîntec de leagăn, ci prin „șoapta unui tun", care este poezia. Este terapia „razei de cobalt" dură dar necesară.

Apelul la luciditate recurge la viziuni de apocalipsă, la desfășurarea coșmarească, la imagini de dezastre. Luînd asupra sa povara lumii poetul

Sultana Craia

Continuare în pag. a 7-a

Perspectiva cosmică

„Mai ales despre pictura lui Constantin Dipșe, care de trei decenii debutează fără sfială și fără gulere de împrumut, cuvintele nu pot adăuga nimic", spunea maestul Ion Vlasiu în 1975. Ochiul experimentat, gustul și spiritul responsabil al maestrului repudiau verbiajul în numele colegialității și indeosebi al unui ideal comun sau foarte apropiat picturii amîndurora. Însă noi, care ne considerăm colegi cu (în primul rînd) cuvintele noastre cutezăm să mai adăugăm cîteva șiruri la minunatele considerații scrise în timp de Ion Vlasiu, Ion Frunzetti, Constantin Chiriță, Emil Manu, Nicolae Breban, Grigore Hagiu, Adrian Păunescu, Ion Luca ș.a., numai pentru a ne exprima bucuria și gratitudinea ce-o datorăm recentei întîlniri (de la Simeza — 81) cu pînzele unui mare pictor — Constantin Dipșe. De bună seamă, lu-

Gheorghe Pituț

Continuare în pag. a 7-a

JURNAL DE POET

Confratele nostru

Președintele Uniunii noastre, afirmat plenar în literatură ca unul dintre prozatorii și dramaturgii de seamă în ultimul deceniu și jumătate, face parte din această generație nouă de scriitori, profund ancorați în istoria poporului nostru, generație pe umerele căreia atîrnă de pe acum destinul culturii române de mîine.

Dumitru Radu Popescu este, înainte de toate, o conștiință. Îl cunosc din anii liceului de la vestitul cenaclu clujean unde ținea partea celui hăruit cucerind sala prin versurile sale, chiar dacă abia își lepădase straiul țărănesc de pe umeri ; el însuși fiu de țărani studiind medicina și-apoi filologia, angajat la greul unei familii cu patru copii, precum cei mulți ai acestui popor pentru care cuvîntul trebuie să aibă acoperire în aur prin demnitatea morală a pildei personale.

Elevul sărac de la Bariț, ce eram, căruia simplul redactor de la Steaua, el însuși locuind sărac în abia închegata familie, îi împrumuta bănuții cît costa o masă pe lună la cantina liceului, pînă mama-mi putea trimite uriașa sumă pe atunci, îl trimite înflăcărarea unui trandafir în plină vară scriitorului, președintelui Uniunii noastre, Dumitru Radu Popescu.

Ioan Alexandru

MESAJUL tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU adresat revistei „Contemporanul", cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la apariție

Aniversarea centenarului revistei „Contemporanul" îmi oferă plăcutul prilej de a adresa conducerii și întregului colectiv redacțional, precum și tuturor colaboratorilor revistei un salut cordial și cele mai calde felicitări și urări. Doresc, de asemenea, să felicit colectivul revistei pentru înalta distincție ce i-a fost conferită — Ordinul „23 August" clasa I.

Apariția, acum 100 de ani, a revistei „Contemporanul" a marcat un moment de seamă în istoria culturii românești, a presei progresiste, militante din țara noastră. De la primul număr, revista „Contemporanul" și-a pus paginile în slujba idealurilor înaintate ale maselor muncitoare, ale propășirii naționale și sociale a poporului nostru. În condițiile vechii orînduiri, „Contemporanul" a militat activ, de pe pozițiile înaintate ale cunoașterii științifice a vremii, pentru promovarea gîndirii și creației progresiste, a adus o contribuție larg recunoscută la popularizarea și răspîndirea ideilor socialismului științific în România. Revista și-a făcut un titlu de onoare publicînd în paginile sale lucrări fundamentale ale materialismului dialectic și istoric, ale filozofiei marxiste, revoluționare.

Preluînd și dezvoltînd aceste bogate tradiții în condițiile noi ale victoriei revoluției și construcției socialiste în patria noastră, noua serie a revistei „Contemporanul", apărută în anul 1946, a participat activ la măreața operă înfăptuită de partid, de transformare revoluționară a societății, a vieții social-economice, de făurire a culturii noi, socialiste, de educare și formare a omului nou, înaintat — constructor demn și conștient al propriului destin. Alături de celelalte publicații, revista a contribuit la mobilizarea oamenilor de cultură, știință și artă, a maselor largi de oameni ai muncii în ampla activitate de edificare a noii societăți, la înfăptuirea politicii interne și externe a României socialiste.

Aniversarea revistei are loc într-o perioadă de puternic avînt creator, cînd întregul nostru popor este angajat cu întreaga energie și capacitate într-o intensă activitate pentru transpunerea în viață a obiectivelor și sarcinilor noului plan cincinal, a hotărîrilor Congresului al XII-lea al partidului, care prevăd ridicarea societății românești pe o nouă treaptă de dezvoltare, realizarea unei calități noi, superioare în toate domeniile de activitate. Noua etapă de dezvoltare a societății noastre impune — ca o cerință obiectivă de prim ordin — dezvoltarea puternică a științei și culturii, ridicarea nivelului general de cunoaștere și pregătire al tuturor oamenilor muncii. În acest cadru, este de înțeles că sporește foarte mult rolul și însemnătatea activității politico-educative, de formare și dezvoltare a conștiinței socialiste, de lărgire a orizontului tehnico-științific și cultural al poporului. În această lumină, „Contemporanului" — ca organ al Consiliului Culturii și Educației Socialiste — îi revin sarcini și răspunderi din cele mai importante.

Prin întreaga sa activitate revista trebuie să devină o tribună activă de răspîndire a politicii și ideologiei revoluționare a partidului nostru în toate domeniile de activitate, o publicație profund ancorată în viața social-culturală a țării, în activitatea de educație comunistă a oamenilor muncii. Revista trebuie să pună permanent pe primul plan al preocupărilor sale promovarea activă a concepției materialist-dialectice și istorice a partidului nostru despre natură și societate, a teoriei socialismului științific, să asigure dezbaterea sistematică a problemelor noi, teoretice și practice, ale operei revoluționare, de construcție socialistă pe care o înfăptuim în România.

În același timp, revista trebuie să promoveze susținut spiritul patriotic, dragostea profundă față de țară și popor, față de patria noastră socialistă — cu istoria sa glorioasă, cu prezentul său plin de patos creator, cu viitorul său luminos. Prezentînd amplu și convingător mărețele victorii obținute de poporul nostru pe drumul construcției socialiste, „Contemporanul" trebuie să însuflețească și să contribuie la desfășurarea și mai largă a energiilor și capacităților de creație ale poporului pentru a face mereu mai frumoasă, mai bogată și mai înfloritoare patria pe care ne-au lăsat-o moștenire strămoșii, pentru a înălța tot mai mîndru și mai luminos, alături în România, mărețul edificiu al socialismului și comunismului.

O îndatorire de cea mai mare importanță a „Contemporanului" este de a-și spori și mai mult contribuția la întreaga activitate cultural-educativă de masă desfășurată de partidul nostru. În lumina materialismului dialectic și istoric, revista trebuie să propage sistematic cele mai noi cuceriri ale științei și gîndirii umane, ale revoluției tehnico-științifice moderne, să contribuie într-o măsură mai însemnată la educarea științifică a maselor, să le ajute să înțeleagă aprofundat și să folosească conștient legitățile obiective ale dezvoltării istorico-sociale. În același timp revista trebuie să acționeze cu fermitate împotriva concepțiilor nestiințifice, idealiste cu privire la interpretarea și explicarea fenomenelor din natură și societate, să combată, cu argumentele științei, curentele de idei mistice, retrograde, tot ceea ce împiedică progresul cunoașterii umane, înțelegerea justă a fenomenelor din natură și societate.

Este o îndatorire de onoare a „Contemporanului" de a milita neabătut pentru afirmarea puternică a noului, a tot ceea ce este progresist, înaintat în practica și gîndirea socială, pentru înlăturarea a tot ceea ce este vechi, depășit și nu mai corespunde noilor condiții în care se dezvoltă societatea noastră. De asemenea, acționînd cu hotărîre pentru dezvoltarea și împlinirea multilaterală a personalității umane, pentru promovarea normelor morale și etice noi ale societății noastre, revista trebuie să ia atitudine hotărîtă împotriva mentalităților și concepțiilor înapoiate, a influențelor vechi orînduiri din conștiința oamenilor, să acționeze susținut pentru cultivarea atitudinii noi, avansate față de muncă și față de societate, pentru dezvoltarea răspunderilor civice și sociale ale fiecărui om al muncii.

Puternica mișcare cultural-educativă pe care a stimulat-o și dezvoltat-o festivalul național „Cîntarea României" ca festival al muncii și creației socialiste — problemele noi ale muncii culturale de masă trebuie să-și găsească o tot mai largă oglindire în paginile „Contemporanului". În general, revista trebuie să acorde o atenție sporită și să se preocupe susținut de îmbunătățirea conținutului și de ridicarea nivelului activității cultural-educative de masă, de creșterea generală a eficienței acesteia, inlesnind și contribuind efectiv la realizarea unui larg schimb de experiență între toate instituțiile și organele care au atribuții în acest domeniu.

Totodată, revista trebuie să militeze ferm pentru promovarea spiritului militant în artă și cultură, a concepției filozofice și estetice marxiste în creația artistică, pentru evidențierea rolului educativ al artei în societatea noastră. În spiritul bunelor sale tradiții, „Contemporanul" trebuie să se afirme ca un puternic nucleu al literaturii, artei și culturii militante, revoluționare, profund angajate în realitățile țării, în munca și lupta poporului pentru edificarea noii orînduiri. Cu principialitate și exigență comunistă, revista trebuie să se angajeze în modul cel mai ferm în sprijinirea și popularizarea creațiilor cu adevărat valoroase care, prin conținutul lor de idei, prin mesajul pe care-l propagă, slujesc cu adevărat opera de transformare socialistă a societății, de educare patriotică, socialistă, de formare a omului nou. Va trebui să fie permanent subliniată înalta răspundere a artiștilor față de societate, față de cauza înfloririi culturii și artei noastre socialiste, a îmbogățirii și înnobilării vieții spirituale a poporului.

Prezentarea complexă a marilor transformări revoluționare, naționale și sociale, care au loc în lumea contemporană, a contribuției și rolului activ pe care țara noastră îl are în soluționarea constructivă a marilor probleme ale omenirii contemporane, eforturile României socialiste consacrate păcii și destinderii, făuririi unei lumi mai drepte și mai bune pe planeta noastră — trebuie să constituie, de asemenea, preocupări permanente ale revistei, chemate să afirme și să facă larg cunoscut peste hotare mesajul umanist de pace, prietenie și colaborare al poporului român, marile valori culturale și științifice făurite de geniul său creator. O atenție sporită se impune acordată combaterii concepțiilor antiumaniste, rasiste și neofasciste din gîndirea contemporană, a tot ceea ce înjosește și degradează ființa umană.

Încredințat că bilanțul pe care îl faceți cu prilejul acestei aniversări va constitui un imbold pentru întregul colectiv redacțional de a acționa cu și mai multă hotărîre pentru ridicarea pe un plan superior a întregii sale activități, vă urez, încă o dată, mult succes în îndeplinirea importantelor sarcini ce vă stau în față, a marilor obiective stabilite de Congresul al XII-lea, de Programul partidului în domeniul muncii ideologice și politico-educative, al dezvoltării culturii noastre socialiste.

Vă doresc tuturor realizări și satisfacții tot mai mari în activitatea viitoare, multă sănătate și fericire.

REFLEX

Între o întîmplare și alta

Ce s-ar fi întîmplat dacă nu se ridica acel lăcaș, ne-am dat seama, tezaurul „Cloșca cu pui de aur" ar fi rămas, poate, îngropat și astăzi. Cei doi care l-au descoperit și-ar fi dus viața pe mai departe și n-ar fi sfîrșit în chinuri în pușcărie, ca să fie aruncați într-o groapă comună apoi, departe de ai lor, undeva prin Bucureștii acelor ani la porțile cărora bătea o revoluție. Conjurația lui Filipescu dădea fiori domnitorului și numai fratele său, care era pus să-l păzească, se preocupa de altceva. Bătea în caleașcă drumurile spre Buzău și invers, trecînd, cînd și cînd, și pe la o rudă a sa dintr-un sat din podgorie, un om șters și de nimic dar care se afla pînă la coate înfipt în destinul și drama tezaurului. Cert este că revoluția de la 1848 a inlesnit întrucîtva și rătăcirea și regăsirea prețioasei comori. Dar să vedem mai înainte ce s-a întîmplat. Lemnaru și tovarășul său au ascuns tezaurul, întîi la ei, apoi la un prieten sau o rudă de-a lor, în Pietroasele. Case de pămînt, cu două camere și o sală între ele, cu o polată la spate și prisoă în față, tălată perpendicular de cîte trei stîlpi, în stînga și în dreapta. Acoperiș cenușiu de paie, susținut pe delături cu straturi de stuf. Și niște geamlîcuri care dau parcă în brînci, cu senzația ascunsă că cineva dinăuntru se uită chioriș înafară și nu se vede nimic. Niște ploi primăvăratice, reci, pe deasupra, și niște alunecări de pămînt, un pod rupt tocmai la apa Cîlnăului și vama din Buzău inundată și nevoită să-și facă serviciul de-a dreptul prin vad. Căci pînă la Milcov, Țara Românească, mai avea o bucată bună de drum și făcea popas pentru negustori aci, la Buzău. Vor fi cîntărit ei, cei doi, tezaurul, îl vor fi împărțit și reîmpărțit între ei, un lucru era clar însă, nu-l cunoșteau nici valoarea și nici la ce se puteau aștepta. Căzuse ca o pacoste pe capul lor și începuse să le fie frică. Mai bine de-un an l-au purtat de colo colo și într-o zi a apărut

A. I. Zăinescu

Continuare în pag. a 7-a

În pag. a 3-a

DINTRE SUTE DE CATARGE
Poeți de pe Someș

RESPIRĂRI

Ars poetica

● Mi-aduc aminte că mama mea tocmai făcea bulion într-un cazan mare de tuci, pe care mai înainte niște țigani scumpi care veniseră la noi pe stradă îl cositoriseră folosind taina țipirigului, un fel de chimicală stranie, de epocă și migratoare.

Mi-aduc aminte că i-am zis mamei că de ce scoate miezul bun și verzuliu al roșiilor și răcoros și simburos și că de ce tocmai pe el, care este atîta de bun, îl azvîrle cînd face bulion.

Mama a catadicsit să se uite la mine mirată, asta mai la începutul secundei și mai spre sfîrșitul secundei, deodată, cu ochii ei albaștri s-a uitat în ochii mei albaștri, cu sperietură și a zis :

— Dacă te prind că ești poet, te rup în patru bucăți și te dau la ciine de mîncare și la găini și ce mai rămîne din tine dau la cerșetori.

— Mamă, i-am zis, ce e ala un poet ?

— Un poet, mi-a răspuns mama, roșie pe mîini de roșii, ca de un singe pe care l-ar fi avut stepa, de l-ar fi avut, mama mi-a spus : un poet este singurul copil pe care nu și-l dorește să și-l nască o mamă și nici măcar acea mamă care din suferință ar vrea să-și blesteme zilele.

— Chiar da ? am întrebat-o eu, speriat că ar putea să fie vorba despre mine, iar nu despre altcineva.

— Chiar da, mi-a răspuns mama, îți spun eu că așa este, mi-a răspuns ea. Chiar da, mi-a răspuns mama, că poeții sînt liberi, de parc-ar fi stelele cerului, că dac-ar fi să-i luăm în serios s-ar dubla natura.

— Care natură, mamă ?

— Natura lucrurilor, mi-a răspuns prințesa.

Nichita Stănescu

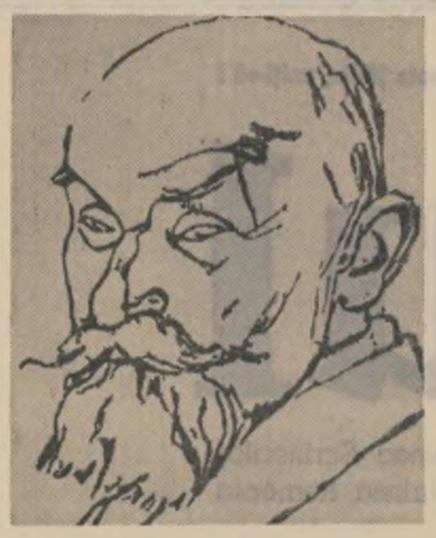

1881 «CONTEMPORANUL» 1981

„...sînt semne prevestitoare că muncitorii din lumea civilizată nu mai au de gînd să lase pe cei de sus să ducă lumea după cum le spune interesul reu înțeles, ci că au să se amestece și să facă în sfîrșit să înceteze această perioadă tristă din viața omenirei, vor face ca în adevăr ori ce născocire menită a scurta munca să fie o fericire, să ajute pe oameni a trăi omenește, să le dee timp de a-și înălța mintea și inima."

I. Nădejde (1886)

Contribuția revistei socialiste la modernizarea criticii noastre literare

Literatura română intră în secolul al XIX-lea într-un proces accelerat de occidentalizare. Ceea ce fusese pînă la mijlocul secolului trecut influență lentă, nedirijată, devine după revoluția română de la 1848, mai ales în Moldova și Țara Românească transport masiv de legiuiri și instituții, de idei al căror model căutat se afla mai ales în Franța. Această introducere de sus în jos a formelor de civilizație și cultură occidentală, operă a revoluționarilor de la 1848, de cele mai multe ori literați și oameni politici totodată, n-a rămas fără o reacție contrară, ea producînd între altele o celebră în cultura românească teorie a **formelor fără fond.** Formulată ca atare de criticul literar și mai tîrziu omul politic Titu Maiorescu ea plutea însă în aer, era un bun comun și o găsim chiar la un om al revoluției de la 1848, tatăl chiar al lui Titu Maiorescu, profesorul Ion Maiorescu, adversar al ga'omaniei și al „măștii fără crieri" pe care o reprezenta atunci cultura română. „Masca" răspundea desigur „formei", crierii" corespundeau „fondului". Această formulă și teorie care o însotea erau urmarea unei tensiuni firești între o tradiție de cultură și civilizație proprie și masivul transportat de forme, de natură revoluționară, pe care l-a trăit cultura română la sfîrșitul secolului trecut.

Istoria literaturii române nu se poate înțelege și scrie fără clarificarea marelui cadru istoric în care ea s-a desfășurat. A vorbi despre acțiunea lui Titu Maiorescu, primul mare critic literar român, după 1867, sau de „criticele" lui Constantin Dobrogeanu Gherea, care continuă polemic acțiunea lui, înseamnă a ne plasa în plină problematică a istoriei culturii și civilizației românești în secolul XIX. Atît Titu Maiorescu cît și Constantin Dobrogeanu Gherea a cărui activitate ne interesează îndeosebi în cele ce scriem aici, au fost factori importanți ai occidentalizării culturii și literaturii române, ai modernizării ei în concepție și orientare, dar acțiunea lor are nevoie pentru o mai bună situare de cîteva scurte preliminarii istorice. Occidentalizarea culturii și civilizației românești era un fenomen mai vechi. El s-a produs în Transilvania aflată sub stăpînire austriacă datorită influenței luministe în Țara Românească care avea contacte cu cultura și civilizația occidentală atît prin Transilvania, cît mai ales prin sud pe filieră Mediteraniană răsăritene, prin arhipelag, ca și prin intelectualitatea marelui imperiu turcesc. Cercetările de istorie culturală românească mai noi au stabilit limpede fizionomia acestei hărți a influențelor, contactelor și a duratei lor. Plecînd de la ele perspectiva asupra istoriei literaturii române și a marilor ei perioade se schimbă. Modernizarea culturii românești nu e de pildă totuna cu occidentalizarea ei de ultimă oră, cu atît mai mult cu cît occidentalizarea e mai veche și se produce pe multiple filiere în chip complex. Dacă adăugăm existența demonstrată a unui fond cultural tradițional puternic și a vocației de sinteză a culturii și literaturii române aflată la hotarul a două mari arii de cultură și civilizație, cea Occidentală și Orientală, completăm datele preliminare ale tabloului de care ne ocupăm. Perioade culturale și literare mai vechi sînt recuperate dintr-un unghi valorificator nou și dimensiunea spirituală și artistică a scriitorilor acestor epoci capătă și ea o altă situare. Mai multe lucrări vorbesc, pe drumul deschis de Nicolae Iorga, de o mai veche și mai rapidă decît presupunem azi sincronizare a literaturii române și a formelor ei de cultură cu cele occidentale, de unde o altă lectură a textelor moștenite în vechile biblioteci. Umanismul renascentist, barocul n-au fost străine oamenilor de litere români și faptul este spus apăsat astăzi de istoricii literaturii române pe care o numeam pînă acum veche : „Secolul al XVIII-lea românesc stă, în întregime, **sub semnul unei largi deschideri spre umanismul renascentist** (care pătrunde pe trei căi : Polonia, Ungaria și Italia) și a **barocului european**, vehiculat de Contrareformă. Sfîrșitul secolului al XVIII-lea face din Constantinopol o altă sursă puternică de difuzare a ideilor occidentale în Răsărit. Cu alte cuvinte modernitatea culturii și literaturii române e cu mult mai veche, occidentalizarea ei pe diferite căi s-a produs în varii formule de-a lungul timpului și cînd discutăm procesul de înnoire al critirii literare românești datorită lui Constantin Dobrogeanu-Gherea situarea acestui gest de sincronizare nu trebuie singularizată. Occidentalizarea presupune identitatea relativă, generală cu formele culturii occidentale. Sincronizarea presupune o identitate precisă și o promptă racordare la anume forme de civilizație și cultură. E o diferență de grad și de specializare. Un sincronism violent, revoluționar au înfăptuit revoluționarii literați de la 1848, precipitînd cu bună știință anterioarele și lentele influențe occidentale. Titu Maiorescu promovează în prima fază a acțiunii lui culturale o critică acerbă a acestor forme de cultură ca neconforme fondului, ca improvizații nerodnice, ca obstacol în calea unei dezvoltări naturale a țărilor române. El scrie la 1867 un celebru studiu **În contra direcției de azi în cultura română** în care va afirma că începuturile culturii române moderne sînt întemeiate pe minciună, că improvizațiile rapide, destinate a ne „sincroniza" cu țările model trebuie lepădate în știință și literatură și totul luat de la capăt. Aceste idei nu sînt numai ale lui Titu Maiorescu (profesor universitar la Iași tocmai într-o Universitate fondată în acest chip rapid și sincronistic), ci ale unui întreg cerc de intelectuali tineri cu studii în străinătate (Germania, Austria), majoritatea din clasa de sus care înființează un cerc literar **Junimea** și țin conferințe populare pentru a-și difuza ideile. **Junimea** va edita și o revistă **Convorbiri literare**, de mare audiență la vremea ei, atît prin criticele culturale ale lui Titu Maiorescu cît și prin poeziile lui Eminescu, prozele lui Creangă și Slavici și comediile lui Caragiale, afiliați ulterior cenaclului și revistei. Indulgența de tip pașoptist cu care se apreciau scrierile românești este înlocuită cu exigența unei priviri familiarizate cu marile valori occidentale. Exigențele teoretice au creat cadrul apariției unor mari scriitori și marii clasici ai literaturii române sînt totodată și scriitorii **Junimii :** Mihai Eminescu, Ion Creangă, I.L. Caragiale, Ioan Slavici, Titu Maiorescu. Constantin Dobrogeanu-Gherea apare în publicistica românească după momentul de apogeu al **Junimii** și al **Convorbirilor literare** și este indestructibil legat prin poziția polemică avută față de ideile politice și literare ale **Junimii** și **Convorbirilor literare** de formația culturală predecesoare. Scos din lanțul istoric cauzal Constantin Dobrogeanu-Gherea și acțiunea lui nu poate fi înțeleasă. Dacă Titu Maiorescu venea prin formația sa școlară dinspre Occident, Constantin Dobrogeanu-Gherea venea prin locul de naștere și prin formația intelectuală a primei tinereți din cercurile narodnice studențești ale Rusiei țariste. El este un **occidentalizant** pe filieră răsăriteană așa cum literatura română a mai cunoscut doi : pe B.P. Hasdeu, marele lingvist, înaintea lui Gherea și pe C. Stere, doctrinarul **Vieții românești** și al partidului național-țărănesc de mai tîrziu. Optica asupra principalelor probleme de natură socială, politică, culturală, literară este diferențiată pînă la opozițe atît la Titu Maiorescu cît și la Constantin Dobrogeanu-Gherea. Amîndoi au fost literați și oameni politici și și-au expus concepția în articole și studii clare stîrnind adeziuni sau reacții contrare. În politică junimiștii au aderat la conservatori, iar în cultură au susținut cu amendamente ulterioare teoria formelor fără fond. Gherea era socialist, iar în cultură deși a acceptat teoria formelor fără fond ca pe o realitate inevitabilă, a demonstrat necesitatea ca o societate să se dezvolte atunci cînd condițiile interne și internaționale o cer, prin salturi. Era distanța de la evoluționismul junimiștilor la revoluționarismul socialiștilor. Gherea a combătut teoria dezvoltărilor sociale lente, tradiționale pledînd pentru necesitatea dezvoltării sociale economice în salturi. Această teorie politică n-a rămas fără consecințe în plan cultural și literar. Alci Gherea s-a afișat ca un exeget al scriitorilor cultivați de **Junimea.** El aduce în critică o optică și o orientare nouă. Sursele lui Titu Maiorescu erau cele ale esteticii germane (Herbart, Kant, Schopenhauer etc.), iar critica lui era mai ales una de îndrumare generală, care nu prefera analiza detaliată a operelor. Noutatea care a atras atenția imediat publicului larg și scriitorilor asupra criticelor lui Gherea a fost larga lor extensie analitică și tentativa de a da un cadru științific analizei literare. Sursele criticii literare pe care o practica Constantin Dobrogeanu-Gherea erau altele decît cele folosite de Titu Maiorescu. Punctul lor de plecare îl dădea critica franceză contemporană și prin această predilecție bine motivată Constantin Dobrogeanu-Gherea racorda critica literară românească la cele mai noi cuceriri ale criticii europene creîndu-i un statut modern. „D-l Maiorescu, scrie Gherea într-unul din articolele sale polemice, nu ne spune nimic, nici măcar nu face vreo aluzie că ar fi existînd o critică modernă care nu numai că nu piere îndată ce literatura se dezvoltă, dar, dimpotrivă, ajunge tot mai puternică". Inițiativa lui Gherea a fost una de oportună înnoire și a avut un larg ecou.

Istoria literară românească consemnează o polemică Gherea — Maiorescu care a dus la modernizarea concepției criticii literare și a practicării ei la un nivel nou, dar faptul nu poate fi înțeles în afara marilor alinieri ale dezvoltării culturii și literaturii române. Iar această cultură și literatură se dezvoltă în dependență evidentă de situația politica a României în interior și în afară. Momentul pașoptist găsește țările românești despărțite de hotare nefirești și unul din scopurile activității lor politice și a literaturii revoluționarilor a fost desființarea acestor granițe. Stabilizarea politică a țărilor românești și noul curs al vieții lor după Unirea Principatelor (Moldova și Țara Românească) sub Alexandru Ioan Cuza și mai ales perioada domnului pămîntean, viitorul rege permit apariția și înflorirea scriitorilor de la **Convorbiri literare.** Acțiunea lui Dobrogeanu-Gherea se desfășoară după ce România își cîștigase independența în războiul ruso-româno-turc de la 1877 și intrase deci, prin acțiunea politică a partidului liberal, în orbita politică a marilor țări occidentale.

Orientarea literară nu este străină de cea politică. Modelul francez este în această perioadă atotputernic atît în politică cît și în literatură. Marea confruntare culturală și literară a epocii, de mari consecințe, — cercetate încă insuficient — se dădea între orientarea literară „idealistă" și cea „naturalistă". Idealismul era susținut de grupurea junimistă, naturalismul de publicațiile socialiste dintre care se impusese ca o publicație de prestigiu, **Contemporanul.** Naturalismul însemna Zola și cea mai nouă proză franceză, idealismul propunea modele literare leșite din actualitate, dar susținute de prestigiul unei grupări literare care părăsea scena literară pentru a se dedica mai ales politicii. Bătălia pentru naturalism în literatura română a fost bătălia unei rapide și prompte sincronizări cu literatura franceză. El însemna mai mult decît o opțiune literară. Pe fundalul acestei mari dispute de epocă — idealism sau naturalism —, s-a produs și înfruntarea dintre poziția junimistă și cea socialistă în literatură, o înfruntare de concepții care dacă n-a produs scriitori socialiști însemnați, a dus la o reorientare a criticii literare românești. Gherea e un sincronizant care se revendică de la cea mai impunătoare mișcare de critică literară a momentului. „Critica în Europa a luat o mare dezvoltare, dar o critică întemeiată pe alte baze, o critică plină de putere, care privește opera literară ca un product și îl analizează ca atare, cum fac științele naturale, căutînd pricinile care i-au dat naștere". Taine, Saint-Beauve, Brandes, Hennequin, Guyau sînt criticii literari de referință ai lui Constantin Dobrogeanu-Gherea. El nu-i preia fără spirit critic ci dimpotrivă îi citește corectîndu-i și încercînd o sinteză personală cu rădăcini declarate în concepțiile lor critice. Inițiativa lui Gherea a deschis orizonturi noi criticii literare românești, chiar dacă unele excese deterministe au declanșat îndreptățite reacții față de analizele lui literare. Opera văzută prea mult ca un product și ignorată în specificul ei artistic era ceea ce au combătut criticii de descendență maioresciană și ceea ce au apărat criticii de descendență gheristă. În scurt timp însă, chiar la sfîrșitul secolului al XIX-lea, are loc începutul sintezei care va concilia cele două poziții (prin N. Iorga, N. Petrașcu și G. Ibrăileanu) și va pune bazele criticii literare române moderne ilustrată strălucit de critici ca E. Lovinescu, T. Vianu, G. Călinescu și alții. Maiorescu a impus criteriul Occidentului, Gherea a aclimatizat instrumentele criticii franceze moderne în literatura română. Această nouă și nuanțată orientare se adaugă șirului de etape mai vechi ale modernizării noastre culturale. Rolul lui Constantin Dobrogeanu-Gherea și al revistei socialiste **Contemporanul**, care în 1981 împlinește o sută de ani de la apariție, în accelerarea modernizării critice literare românești a fost decisiv.

Nu este lipsit de interes să adăugăm că în concertul criticii europene de orientare marxistă contribuția lui Gherea este una de prim rang. Comparatistul Al. Dima, trecînd în revistă pe corifeii criticii marxiste din Europa, subliniază lipsa de vasalitate a inițiativei critice gheriste, independența acestei gîndiri critice și în bună măsură caracterul ei de pionierat sau premieră. Istoria criticii literare marxiste în Europa are în Gherea pe unul din fondatorii ei.

În cadrul procesului de accelerată occidentalizare și sincronizare prin care trece literatura română la sfîrșitul secolului XIX, Gherea și revista **Contemporanul** grăbesc procesul modernizării criticii românești, dovedind nu numai o capacitate de asimilare rapidă ci și de sinteză remarcabilă așa cum o indică și primele încercări de critică literară marxistă ale lui Constantin Dobrogeanu-Gherea.

M. Ungheanu

OMAGIU

Sărbătorind un veac de la apariția revistei Contemporanul, **spiritualitatea românească de azi ia aminte cu vie și gravă emoție la una din cele mai strălucite „lecții" de militantism social-politic și cultural-artistic din cîte ne oferă îndelungata și bogata tradiție a publicisticii noastre. Slujitorii scrisului de astăzi sînt conștienți de faptul că în** Contemporanul **identifică unul din marile repere ale cuvîntului lor menit a contribui la progresul vieții spirituale, la propășirea ideglului de bine, la emancipa-rea concepției despre lume, despre artă și frumos, ca expresie a așezării întregii existențe a omului zilelor noastre pe temeiul unui umanism cu adevărat militant. În istoria publicisticii românești,** Contemporanul, **încă de la apariție, reprezintă un nou mod de a gîndi relația dintre cuvîntul scris, fie că acest cuvînt se pune în slu'ba creației literare, sau a mișcării de idei, menită a impulsiona înseși dinamica existenței umane circumscrisă social-politicului, și cel căruia i se adresează acest cuvînt scris : cititorul, înțeles, în egală măsură, ca individ și ca entitate colectivă. Iată de ce întreg frontul publicistic românesc de astăzi întîmpină importanta sărbătoare cu firească emoție, implicîndu-se prin fapta sa zilnică în modul de a înțelege și a transpune în practică ceea ce, cu o expresie devenită clasică, numim lecția militantismului social-politic și estetic-cultural a** Contemporanului. **În acest chip ne revendicăm noi, cei care, în paginile presei românești de azi, facem tot ce ne stă în putință spre a merita atributul de continuatori demni ai lui Constantin Dobrogeanu-Gherea, ai lui Ion Năde'de și ai Sofiei Năde'de, ai lui Constantin Mille și Constantin Bacalbașa și ai tuturor celorlalți entuziaști ziariști, publiciști și scriitori prezenți în paginile** Contemporanului **de la 1881 și din anii cît a durat apariția acestei mari reviste românești din a doua parte a veacului al XIX-lea.**

În același timp, redactorii și colaboratorii revistei Luceafărul **salută cu profundă satisfacție prezența în cîmpul publicisticii militante românești din ultimele decenii a** Contemporanului **zilelor noastre. Asemenea multor altor importante reviste românești actuale, care, inclusiv prin titlu, fac dovada fermei lor înscrieri pe albia marilor tradiții ale publicisti-**

cii românești din epocile anterioare, și Contemporanul **anilor noștri își asumă, în cunoștință de cauză, sarcina de a fi expresia programului de acțiune edificat de marea sa înaintașă. De-a lungul întregii sale existențe,** Contemporanul **ultimelor decenii s-a dovedit a fi una din cele mai impunătoare și mai eficiente tribune ale spiritualității creatoare românești, valorificînd în chip plenar inestimabilul tezaur de gîndire și sensibilitate al umanismului autohton, receptat în formele sale militant-revoluționare.**

Odată cu prezența Contemporanului **în cîmpul publicisticii de după 1881, umanismul românesc se îmbogățește cu valențele noii gîndiri despre lume, izvorîtă din cunoașterea și adeziunea la socialismul științific al lui Marx și Engels. Prin prezența sa,** Contemporanul **ultimilor decenii, alături de întreaga presă românească de azi, se angajează la acțiunea de transpunere în criteriu moral, filozofic, politic și civic de existență umană a dezideratelor exprimate cu nobilă generozitate și cu nedesmințită dăruire pentru cauza celor mulți de către marii noștri înaintași. Contemporanul epocii revoluției socialiste este o tribună a pledoariei pentru edificarea unei culturi naționale de înaltă ținută artistică și de profund conținut umanist-revoluționar. De istoria ultimilor decenii ale revistei se leagă importante înfăptuiri înscrise în aria complexă și bogată a culturii, artei și științei românești. Personalități de vază ale creației și gîndirii noastre actuale își leagă numele, prin fapta lor, de paginile prestigioasei reviste. Fenomenul cultural-artistic și științific românesc din anii socialismului, în întreaga sa evoluție, este marcat în chip revelator de prezența acestei importante publicații. Făcînd dovada unei nedesmințite consecvențe cu programul limpede enunțat încă de la apariția primelor numere,** Contemporanul **își aduce contribuția sa de seamă la edificarea patrimoniului cultural-artistic și științific al României de azi, la dezvoltarea civilizației noastre spirituale.**

Omagiind marea sărbătoare a presei militante românești, prilejuită de împlinirea unui veac de la apariția Contemporanului, **totodată, colectivul redacțional al revistei** Luceafărul **adresează colectivului redacțional al prestigioasei reviste de azi, care poartă titlul glorioasei sale înaintașe, colegiale urări de noi și temeinice succese, menite a contribui la înflorirea cul urii, artei și științei românești.**

Luceafărul

Un discipol al lui Gherea

Ha Sanielevici a făcut declarații exorbitante cu privire la inteligența proprie și valoarea investigațiilor personale asupra biologiei mamiferelor. A ne opri la ele ar însemna să ne oprim la detaliul pitoresc în loc de a merge la aspectul profund al activității lui literare și științifice.

Încercările critice din 1903 afirmă un critic important și promit o carieră critică de primă mărime. H. Sanielevici se ocupă de cele mai semnificative apariții literare ale momentului punînd diagnostice valabile și făcînd cîteva analize solide de conținut volumelor recenzate.

Primul volum conține celebrul articol al lui H. Sanielevici despre literatura de peste munți. E vorba de literatura transilvănenilor în care H. Sanielevici găsea modelul celei mai potrivite literaturi pentru societatea românească la început de secol. El merge pe urmele lui Gherea amplificînd descoperirea acestuia. Gherea ne vorbise numai despre George Coșbuc. H. Sanielevici ne vorbește despre o întreagă pleiadă de scriitori ardeleni care pun munca în centrul operei literare realizînd prin asta, susține criticul, o operă morală și totodată clasică. Opțiunea literară a scriitorului este exprimată de această literatură de aspect clasic, pe lîngă care el a mai adăugat și cîteva titluri din Brătescu-Voinești sau Duiliu Zamfirescu.

Una din notele fundamentale ale activității și scrierilor lui H. Sanielevici este polemismul. H. Sanielevici a fost un luptător remarcabil și dacă ar fi avut un singur țel și nu atît de multe care i-au risipit verva polemică în prea diverse direcții am fi avut azi o operă critică remarcabilă de un polemism incitant. Polemică vrem să spunem este și acest articol despre literatura de peste munți. Criticul o opune literaturii de dincoace de munți pe care o găsește infestată de o nevrozare demoralizantă. Opera lui Slavici e opusă de aceea produselor recente ale literaturii postemineșciene. H. Sanielevici milita pentru un ideal literar clasic, întrupat pentru el în literatura de peste munți și cerea scriitorilor contemporani să renunțe la modele literare recente și să încerce să creeze opere care să glorifice munca, moralitatea vieții, echilibrul ei. H. Sanielevici este, pe urmele lui Gherea, un susținător al literaturii țărănești de ținută clasică. Interesat de o literatură în linia lui Coșbuc și Slavici, în genere a scriitorilor transcarpatini, el nu va accepta însă pe epigonii lui Coșbuc ori Slavici și va blama pe imitatorii lor de dincoace de munți pe motiv că aceștia, avînd condiții de viață diferite, trebuie să producă o literatură diferită ca problematică și aspect, conformă mediului lor social.

După acest volum în care criticul se definește plenar, nici o carte a lui H. Sanielevici nu va mai fi o carte curată de critică. În volumele următoare, atît de promițătorul autor va fi atras din ce în ce mai mult de disocieri și probleme care chiar dacă nu-l scot cu totul din cîmpul literaturii fac din literatură doar un pretext al discursului demonstrativ.

O constantă a activității critice a lui H. Sanielevici este, pe lîngă polemica îndreptată împotriva tendințelor literare curente, și polemica cu cel care i-a fost maestru în ale criticii literare : C. Dobrogeanu-Gherea. În **„D.Gherea despre școala romantică"** preocuparea discipolului este de a ne arăta cît de falsă e concepția despre romantism a lui Gherea. Demonstrația lui H. Sanielevici este foarte spectaculoasă. Pentru a caracteriza romantismul în general, Gherea s-a folosit de o carte a lui Heine. În asta ar consta toată eroarea. Cartea nu este una de cuprinzătoare prezentare și analiză a romantismului, ci de subiective considerații asupra unei ramuri a romantismului, cel german. Folosind o astfel de sursă, Gherea formulează o definiție greșită a romantismului, cu atît mai greșită cu cît aplică norma romantismului german celui francez. H. Sanielevici confruntă complexitatea scriitorilor romantici tipici germani sau francezi cu insuficienta definiție a lui Gherea pentru a-i sublinia incapacitatea operativă.

Cel de-al doilea volum caracteristic pentru criticul de la **Noua revistă română** este **„Cercetări critice și filosofice".** Nu mai este cartea unui critic al actualității, ci a unui comentator atras de vaste orizonturi teoretice în care intră, firește, și literatura. Antigherismul scrierii este precizat chiar din prefață. H. Sanielevici își propune nu atît să ducă mai departe ceea ce a făcut Gherea, cît să ia de la capăt și să corecteze teze ale acestuia în materie de explicare a fenomenului literar cu ajutorul concepției materialiste a istoriei. Ambiția criticului este de a clarifica și interpreta școlile literare în cu totul alt chip decît pînă la el, infinit mai științific, credea H. Sanielevici. „Constantin Dobrogeanu-Gherea a adus în serviciul criticii literare un temperament artistic, popular și puternic ; ca teoretician însă, eminentul critic și teoretician (cum îl numesc gazetele) e **nul".** Criticul gîndește determinist și vrea să ne arate cum literatura reflectă poziția de clasă a scriitorului („după concepția materialistă a genialului Karl Marx"), cum romantismul este o rezultantă a unei insatisfacții produsă de realitate, cum diferențierea între romantismul aristocrației și cel al micii burghezii este datorată unor legi psihofizice ascunse, cum această constituție psihofizică este aflată în strînsă legătură cu tipul rasial al scriitorului. Cu alte cuvinte, H. Sanielevici gîndea literatura ca produs al diferitelor condiții care-i vegheau apariția. În acest volum se află un alt studiu în care H. Sanielevici plecînd de la Gherea discută nevoia de preciziune în discutarea școlilor, curentelor, literaturilor. Toată aventura investigativă a lui H. Sanielevici are ca punct de plecare literatura, critica literară. El a voit să ducă evaluarea deterministă în literatură pînă la ultimele consecințe și să elaboreze un sistem științific sigur care să înlocuiască aproximațiile și erorile lui Gherea. Din această pricină, H. Sanielevici este cel mai acerb critic al autorului **Neoiobăgiei.** Critica criticii lui Gherea trece ca un fir roșu prin toată opera lui H. Sanielevici.

Firul roșu al operei lui H. Sanielevici, gherismul antigherist, nu se dezminte nici în continuare. Cîteva articole fac trimiteri importante la Gherea și nu cu dorința de a-i consolida poziția cunoscută. **Politică și literatură** este un articol care se situează net la antipodul unor contribuții ale lui Gherea. H Sanielevici ține să spulbere afirmația după care, în comparație cu epoca pașoptului, sfîrșitul de secol românesc s-ar afla în stare de secetă literară. Argumentul lui e strict estetic. El compară recolta literară și pleiada de personalități a anului revoluționar cu cea din epoca **Junimii** și a **Contemporanului.** Comparația, contrar afirmațiilor lui Gherea, i se pare a fi în favoarea urmașilor și nu a înaintașilor care i se par lui Gherea de o valoare incontestabil mai mică. Nu sîntem departe de contestarea de către Titu Maiorescu a scriitorilor de la 1848, deosebirea e că acum contestația se rostește de către un membru al taberei antijunimiste, deterministul, gheristul H. Sanielevici. Din literatura pașoptiștilor el reține numai poezia lui Alecsandri și numai la data cînd aceasta nu mai e, de fapt, pașoptistă. Ideea criticului este că literatura cu adevărat valabilă este cea clasică, creată în condiții de stabilitate socială, de societatea „clasică". Poate să apară o mișcare literară cu rezultate durabile în plină seismică socială, se întreabă criticul ? Răspunsul său, conform tezelor sustinute, este că nu. Afirmațiile lui Gherea sînt respinse conform unei teorii ramificate și maestrul învins pe propriul său teritoriu. Opera lui H. Sanielevici este mult mai consecventă decît pare și critica lui ascunde mai mult sistem decît cea a maestrului său. **Gherea și școlile literare** nu este altceva decît un nou răspuns la modul lui Gherea de a privi literatura din punct de vedere al materialismului istoric. Importantul înaintaș e confruntat aici cu mari exigențe și respins pas cu pas.

În 1929, la 20 de ani după stria de articole în **Noua revistă română,** în care desprinderea de Gherea era anunțată cu timiditate, H. Sanielevici scrie un articol de rămas bun față de fostul său maestru. Poate că nici unul din articolele de dezacord sau desolidarizare pe care dsicipolii lui Gherea le-au semnat, și aproape toți au semnat cîte un astfel de text, nu este mai tranșant, mai fără drum de întoarcere.

Criticul **Noii reviste române** pune problema discipolilor lui Gherea cu multă luciditate : „Între intelectualii crescuți la școala socialistă, Gherea are mulți discipoli. Unii îl dezonorează, fiindcă au copiat părțile lui rele exagerîndu-le. Oportunismul pe care el l-a practicat numai în viața sa privată ei l-au extins și asupra vieții lor publice... Au copiat prolixitatea stilului, făcîndu-l pe deasupra și găunos, patosul de rău gust etc. Și, din admirația fără rezerve pentru „ilustrul critic și teoretician" și-au făurit un fel de blazon — ca anume femei de lume, din devotiunea lor tîrzie...". Poate că nici unul din discipolii lui Gherea n-a aruncat o privire mai acută asupra maestrului și a școlii lui. Dar în ce relație se pune H. Sanielevici cu maestrul său ? Îl renegă el, sau îi păstrează ceva din vechea stimă ? Ca răspuns la aceste întrebări pe care H. Sanielevici și le va fi pus cu toată răspunderea, stau următoarele rînduri : „Din scrierile lui Gherea am învățat întîi a privi literatura și istoria prin prisma concepției materialiste, dar arma aceasta am întors-o în contra lui chiar, dovedind neîndeminarea aplicațiilor făcute de dînsul și completîndu-le cu factori pe care abia i-a bănuit". H. Sanielevici consideră poziția sa singura potrivită unui discipol adevărat. „Există oarecare posibilitate — anticipează el — ...viitorimea mă va recunoaște pe mine, care i-am atacat douăzeci de ani". Ceea ce și facem în rîndurile de față. Finalul volumului „Noi studii critice" conține aceste declarații revelatoare : „Karl Marx, vorbind de poziționea sa față de Hegel, spune undeva că adevăratul discipol nu-i cel ce copiază pe maestru, ci cel care-l combate și-l distruge. Mi-am împlinit această menire cu prisosință", scrie H. Sanielevici conștient de rolul lui Gherea și al direcției critice a acestuia. Aceste trei volume de început ale criticului definesc pe criticul literar H. Sanielevici ca urmaș al lui Gherea. Citit fără prejudecăți, H. Sanielevici ni se înfățișează ca unul din cei mai interesanți critici români, din nefericire fără o carieră critică pe măsura marilor lui calități, în orice caz un scriitor care merită mai mult de etichetele minimalizatoare pe care le perpetuează un studiu sau altul și totodată despre rolul și importanța lui Gherea și a **Contemporanului.**

Petre Gherman

La aniversare

O mie de luciri de stea
În sufletele celor care
Sorbind avizi din slova ta
Au inimile mai solare

În plai multime de-așteptări
De flori de gînduri și de vise
Și tot atît de multe zări
Speranțelor mereu deschise

Ești renăscut și răsărit
Din firea noastră românească
Pe cerul scrisului menit
Legenda-n veci să-ți strălucească

Mulțime de povestitori
Uniți în alba ta făclie
Fii de țărani și muncitori
Din noua noastră Românie

Mulțime de lecturi lumini
Duc generoasa lor solie
O țară de poeți senini
Făuritori de veșnicie.

Constantin Atomii

Dintre sute de catarge

Poeți de pe Someș

GEORGE ROȘ

Pastel fals

Amurguri răsfirate ca niște cozi de păun,
Peste vegetația niciodată obosită a acestui oraș ;
Pe pietrele funerare epitafele se sapă singure,
Cînd neverosimil de lungi sînt aleile parcurilor.

Peste lentilele ierbii ard măști de plîns,
Și ziua devine tot mai scurtă între zborul sitarilor,
Încît penele lor sînt un jaf de culori,
Declanșînd arderea penelului muiat în mult albastru...

Amurguri răsfirate ca niște cozi de păun,
Peste pietrele care așteaptă un incendiu de dălți,
Peste vîntul care întreține două flăcări îmbrățișate,
Cînd aleile parcurilor sînt neverosimil de lungi...

Elegie

Așa cum patinăm acum pe șinele frigului
Nu știu de ce mi se năzare
Că asistăm în ultimul timp la incinerarea unei culori
Despre care toată lumea știe că e albastră...

Așa cum stăm de ieri îngropați între două insule
Care plutesc doar în direcția căderii stelelor,
Ascultăm cum morile de vînt macină întunericul,
Încolțindu-ne pe buze semințe de frig otrăvitoare...

Ce să căutăm, iubito, acolo unde
Vîntul ca un acrobat se cațără pe frînghiile ploii,
În timp ce noi cu hainele ude, strînse pe corp,
Visăm să dăm foc acestui burg de la o mare distanță...

Exil statornic

Cenușa mă smulge din sărbătoarea focului,
Cînd statornic exil mă pictează în rouă,
Atît ești de aproape de steaua cu aripi
Că simți filfîirea ei sub nostalgii lichide.

Acum ești suspendată în aerul tare
Floarea soarelui este-o plăsmuire de aur,
Spre care curg polenuri descuițe
Și roua sub formă de sonerii albastre.

Acum aceste oglinzi te dezrădăcinează
Și te mută cu trunchiul în înpepeni de umbră ;
Închidem ferestrele lîngă limba ciudată a ceasornicelor,
Ca și cum diminețile ar începe cu numele tău.

Pe firul izvorului dacă umblu fără tine
Apele îmi par niște clavecine obosite ;
Azurul devine viscos că se poate turna în pahare,
Și se bea cînd în noi se luminează de ziuă.

ALEXANDRU CRISTIAN MILOȘ

Baletul sufletului, al mării și al pescărușilor

Tu ești albastră ca marea
Peste care zboară pescărușii bucuriei și ai nemărginirii !
Stau pe țărm și privesc răsăritul
Și drumul tău de ape
Și partea stîngă a sufletului meu
Imploră toate ceasurile să moară,
Tu ești albastră ca marea
Esti nisipul trecător căutîndu-mi buzele și ochii,
Cînd beau, beau depărtarea ca pe-o otravă

Cînd stau așa singur pe țărm și vinez soarele
Și orașul e o biserică plină de copii
Și lumina o magnolie înflorită,
Tu ești albastră ca marea
Curînd restaurantele se vor deschide și ziua
Și oamenii vor intra visînd să uite ce încă n-a uitat,
Visînd să facă ce încă n-au făcut, visînd
Și eu mă voi amesteca printre ei cu sufletul pregătit,
Tu ești albastră ca marea
Pe care nu o poți iubi decît scăldîndu-te în ea
Decît stînd așa pe țărm ca o stalactită tăcută,
Ca o sirenă a dorului dirijînd corăbii pline cu tinerețe,
Tu ești albastră ca marea și latină la fel,
și limba mea de soare ești
Și inima mea primindu-te e cel mai vesel și norocos ospiciu al gîndului
De noapte și de zi,
Tu ești albastră ca marea și cerul
Și cerul doar te poate egala !

Elegie pentru podurile orașului

Iubesc podurile orașului
Doamne, cum le mai iubesc,
Picioarele nelegate,
Raze de-azur, și umbrele zilnice
Ale cailor ce se înalță pe ele,
Pietre vii luminii împărătești,
Trupurile lor arcuiesc singurătatea,
Iubesc podurile orașului
Doamne, cum le mai iubesc,
Și ceasurile îndrăgostiților ascunse în ele,
Dimineața, soarele răsărind din apele lor sănătoase,
Mă poartă departe, departe în larg,
Roșie barcă cu păsări !

Memoria sîngelui

Acum se face primăvară,
Albinele amintirii vin să mă înțepe,
Undeva pe străzi, tata împrăștie semințe de copaci,
Îl ascult și-i aud mîna curată ca zăpada
Acum se face primăvară,
Aerul pămîntului cîntă
Și tata cînta la fel pavînd memoria sîngelui meu cu pietre verzi,
Acum se face primăvară,
Orbul meu pleacă să trăiască în mijlocul copiilor,
Eu îl visez pe Eminescu tot mai des,
Un fluture mi se așează pe inimă ca pe o floare
Și nu cred că am curajul să îl alung !

Curajul de a fi pasăre

Tu știi, pasăre a norilor, puterea mea imi vine de la inimă,
De la zmeura înaltă din curtea cu copii,
Și de la memoria de cristal,
Tu știi, pasăre a norilor, invitați de onoare noi nu vom fi
Nicicînd la balul vînătorilor,
Puștile noastre trag numai cu zăpadă,
Și zăpada e un fel de grîu al păsărilor,
Tu știi, pasăre a norilor, noi doi mereu vom fi
Cutia cu chibrituri a primăverii punînd foc verde orașului !

Septembrie

Septembrie,
Biciclete de poștași uitate în curtea bunicilor
Cadă cu frunze în care mă îmbăiez cu o pasăre,
Acul luminii în inimă,
Septembrie,
Sîn cu fructe albastre,
Sufletul meu pilot de încercare pe aeroporturile Melancoliei,
Fumurile fierbinți ale zilei suind pe cer
Și noi care te iubim
Și noi care te iertăm pentru tristețe
Și pentru florile brumate pe coline !...

GAVRIL MOLDOVAN

Fragment ...

Părinții-mi erau lucrători de pămînt
greoi își duceau vitele la apă
aveam locuri la spini
tata-mi zicea : cînd îl însurăm pe Gavrilă
îi dăm locul din Luncă și Zăvoi

fiindcă e harnic și-i place pămîntul
cu urechile copilului

ascultam făgăduiala tristă
ce nu avea să se-mplinească
pentru că eu

cumpărîndu-mi cărți de poeme
m-am luat la luptă cu morile de vînt
căutînd în fundul oceanului

oalele de aur.

Geneză

În casă nu-i nimeni
trupu-i lîngă mal
în trup nu-i nimeni
nimeni nu-i lîngă prag

lîngă buruieni
doar rătăcita materie în vremi

nu era barcă
nu era ploaie
din muguri curgeau lacrimi șiroaie
piatra se refăcea cu greu
din neizbinda ei de minereu
să se retragă apa nu putea
singură în conul ei de stea
liniștea-ntregea cuvîntul

lacrima singurătății și vîntul
ouăle de nisip neclocite
neputința izbea zilele risipite.

un singur umăr de-ar fi fost
ar fi avut totul un rost.

Un tînăr rostind cuvinte pentru neamul său

Îi vedea cum ne surpă munții la încheieturi
luîndu-le sufletul și comorile
au ucis multe frunze și-n toamna trecută
tînărul nu le putea vedea murind
de aceea dintr-o casă înconjurată de brazi
ne trimitea anevoioase scrisori
în piață tricolorul răsărea
erau primele raze ale zilei armonioase
lumina se revărsa cu elan
peste mulțimea adunată și peste case
tînărul își pregătise mina stîngă
cea care lîngă inimă suferise mai mult
cu ea să scrie
stele să deplîngă
mormîntul eroului necunoscut
și toate luptele care-au trecut
peste mica veșnicie a unui neam de munte

pe trepte în piață gerul creștea în Orient
aspru și neînduplecat în tărie
de acolo zărea aroma ce se revărsa peste neam
sentimentele libere ale locuitorilor
și-ntr-o clipă de august se lumina de ziuă

Bistrița

În orașul medieval plouă
pe fiecare piatră se văd
scene din lupte îndepărtate
lîngă bolți flutură castanii
cîteva ziduri unde trag drumeții
la umbra binefăcătoare
turnul marii biserici străjuind
o-ntemeiere nelumească
toate acestea se-ncumetă des
să mă alunge noaptea
să mă strige
cu varul alb al pereților
cu liniștea
trec neostenit printre pietre
ca regii troieni
printre bogății

LENUȚA DOMIDE

Ce-ar fi dacă...

Ce-ar fi dacă
Ne-am schimba șireturile ?
Ce-ar fi dacă
Șiretul meu l-aș legă de șiretul tău
Și-am porni într-o goană nebună ?
Ne-am rostogoli, sau
Nu,
Am face-o călătorie frumoasă
Cu ghete zburătoare.
Dar mai bine
Să facem schimb de ghete, sau
De culoare dar,
Nu,
Numărul tău m-ar întrece
Și-atunci
Ar trebui să le retez, și asta
Nu se poate pentru că
Ce s-ar întîmpla cu
Călătoria noastră dacă
Ghetele nu mai pot fi zburătoare ?
Dă-mi șiretul tău și eu
Ți-l dau pe-al meu...
Vezi ?
Ce frumoasă-i călătoria !

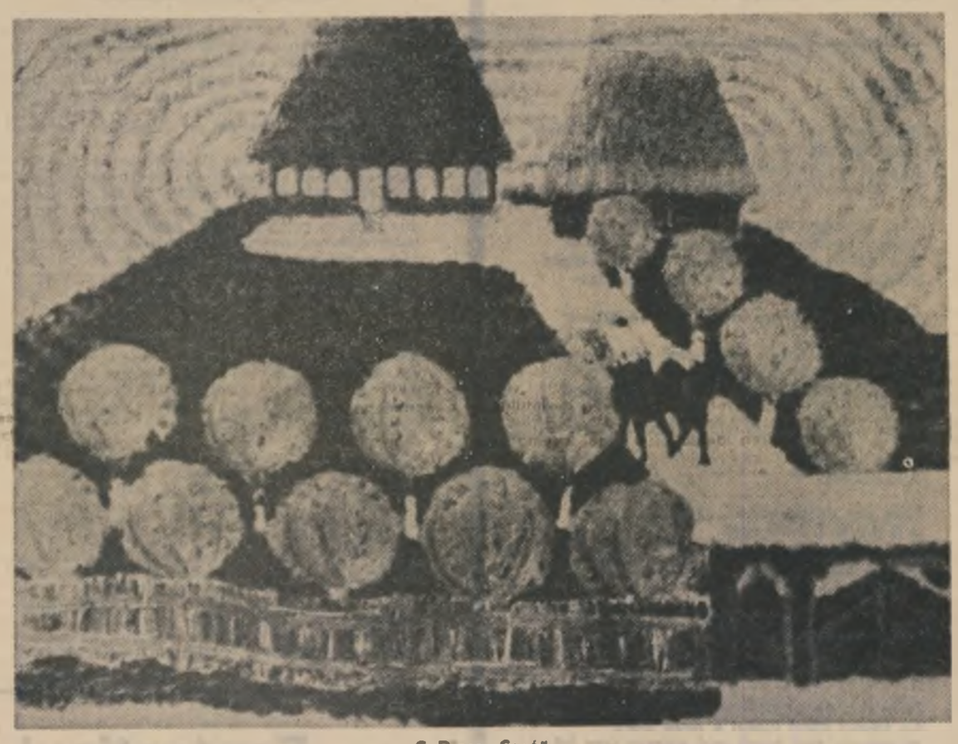

C. Dipșe „Casă"

COSMA GOIA LUCIA

Miracol

Miroase coasa tatei a melci tăiați
Și-a ruguri de mure și smeură.
Sub secera mamei grîul singeră
Și lumina-i îmblînzită pînă la sinucidere.

Pe scoarța de mesteacăn se descalță ploile.
În arma bunicului clocesc sitari.
E o mare artă să știi să taci
Cînd cineva îți spune „iubito" sau „străino".

Pînze de paianjen tai cu cuțitul.

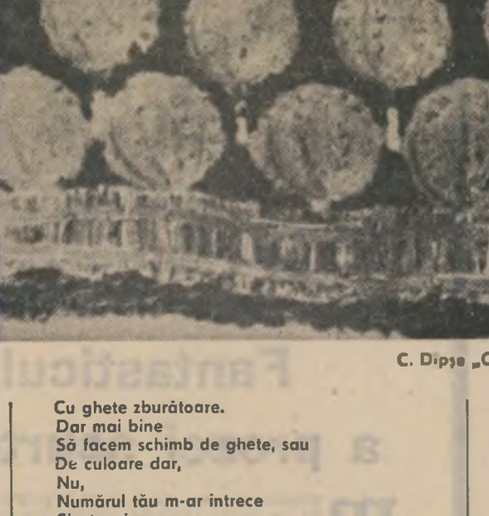

C. Dipșe „Flori"

OLIMPIU NUȘFELEAN

Grîu

Copt în șoapte de dragoste,
copt în privirile
trezite pentru prieteni,
copt de trecerea iute
prin viață
a macilor.

Ziua
cînd își ții cu dinții
de-un petic de răcoare
și, de prea mult sîrg, îl sfîșii.

Unduirea lanului urcată
în palma ce cîntărește bobul greu,
capul iubitei.
în sacii plini
veacurile de neodihnă.
O noapte de pază în arie,
cu pălăria de paie pe găleata cu apă,

cu mînecile cămășii albe suflecate,
îndemnat de dogoarea noctură a spicelor
să numeri
stelele
încît în zori
știi toată istoria viitorului.

RODICA ADRIANA BARNA

Verde veronez

Într-o absidă uitată din cer
două haine cu mînecile împletite
o pasarelă țîșnindă din alte epoci,
tablou translucid conturat pe-ntuneric,
sănătatea gazelei în patria ei,
cimitirul de ciini parcelat,
masă tăcerii
și sarea din lacrimi presărată pe cetini,
umbra năvodului,
vacanța,
concupiscența și crima pe o stradă
mai oarecare decît altele,
pămîntul gras plin de viermișori
țigara și cartea deschisă,
materia,
celula și cadavrul,
vaccinul contra turbării
și eu, pe întindere
gonesc
urmărită de un ciine uriaș,

Atelier de imortalizare

În bazine mari
nucile se galvanizează
cu miez cu tot,
unele despicate, altele pline,
absența atotstăpînește ;
cireșele de cupru și de staniol ;
din păstăi
diamantele coapte izbucnesc ferme
– ochi pentru prinții fericiți –
noaptea teilor ultraviolet poleită,
pădurile de aur și de argint –
misterul se galvanizează cu purpură,
se toarnă în bronz cormorani ;
cu un ciocan de lipit
două meduze devin siameze,
peduncuii de oțel stau perpendicular,
peste mașini cade roua,
un costum uzat de scafandru e îmbălsămat în cerneală,
bicicletei i se injectează aceților lenă,
țîșnirea impietrește în discobol

în această orfevrărie
ornicul se vindecă singur ;
întreb
și vocea mea e trecută prin tobbox,
prefăcută

Rondul de seară

Gonașii urmăresc
spărturi în memoria serii
și dau seama de tot și de toate.
Nesocotințe, cîte, nu mai știu
se îmbuibă într-un secol grandoman,
porii se deschid primitori de otrăvuri
și flori de pai aglutinate ;
la megafon se anunță ploaie,
castrul roman-inimă plină de molii
se astîmpără.
Invazie de fulgarine galbene ;
vizitatorii aeroportului noctambul
se destăinuie.

Cîți grauri mărșăluiesc prin morile de vînt
și cîte poame verzi ți-au murit la subțiori
voiesc să știu.

Departe soare tînăr
fuge.

VIRGIL RAȚIU M.

Mileniul căzut în sfîrșire laolaltă cu toate cele nesfîrșite

PRIVIND CU OCHIUL DREPT

„Să se știe de cînd a căzut omăt
în Duminica Slăbănogului, la anul '810, (...)
toamnele frumoase, primăverile și mai frumoase,
iară cucuruzul slab, (...),
că erau flori și iarbă în luna lui Ianuarie,
iară luna lui Februarie tot bună, (...),
iar la cîmp a bătut crivățul cel glumeț
și au omorît oi, cai, boli de la pluguri, (...), și oameni,
și ciobani și herghelii, (...),
așa se va ști de cînd a tunat în luna lui
Octombrie, 17 zile, '801. Și am însemnat să vedem ce-o fi...
...și au ținut așa pînă la 27.
În anul acesta, la Ghenarie, am pus 12 cepe
pe 12 luni pentru semnele vremii anului
și nici o lucrare n-au făcut. Ce lucru o fi,
și eu m-am mirat...
...putea a se întîmpla ceva și mai mult,
dar a fost seara cînd lumea este astîmpărată..., și
despre (...) altele nu se mai spune,
numai închipuiți-vă, (...).
Anul '788, mai, în 25 zile, au fost știrbire în soare.
Duminică, trei ceasuri fără 20 de minute, noaptea,
s-au cutremurat pămîntul, spre luni, (...),
fie dar să trecem și să vedem. Hăhăhăăă... a fost
mare lipsă în toate.
Și noi, orășenii, avem o sarcină :
ce aducem de afară la casele noastre
plătim de bou parale două bune,
asemenea și de cal înhămat,
numai apa ne-a mai rămas moștenire, (...),
astfel
s-au însemnat de ciumă în Galați (...)."

Vremea și libertatea

Iată vremea arcadelor acestea mereu renovate,
vremea caselor acestea înalte și drepte cum adevărurile nerostite,
vremea cum cineva, în lăuntru-ți încins – sine străin – apare
și construiește o carne netrebuincioasă.

Afară vreme prielnică este ; afară de acestea,
oameni vin și se încolonează
cum încolonați sunt invizibilii care mă supraveghează,
vreme oricînd mai puternic înflorită
decît plictiseala ce te înundă aflîndu-te în
partea de sus a părții de sus a turnului Eiffel.

Bestial uruie mașina,
iar celui care nu se manifestă prin atingere
nu-i este îngăduit să se arate.

Tu, cel cu experiență,
pentru ce nu sunt speranțe
că ar mai putea fi stăpînite, atîtea, petrecerile,
atîtea, nemaipomenitele sărbători ?

La concertul de orgă

In catedrala cu orgi, steagurile breslelor ; în anume zile vine cel ce cîntă ; se-așează pe scaunul său, se uită în oglinda retrovizoare ;

Într-acolo, de unde i se face semn : cînd, cum să intre cîntecul. Acum nu se mai slujește : dar un cavaler de piatră, doarme în altar. Cînd și cînd se-ncarcă băncile vechi de-o altă lume ; tineri de toate meseriile ascultă concerte ludice în Catedrală.

Sînt acolo din partea vechilor bresle : pietrari-zidari, tăbăcari, fierari-armurieri, dogari, croitori, brutari.

Sînt și din partea noilor meserii : profesori, poștași, ingineri de calculatoare, gazetari de județ, fierari betoniști, vînzătoare în magazine, muncitori sticlari, ingineri de toate meseriile.

Cîntă unul dintre ei, la orga pentru ei : steagurile bătrînelor bresle, grele, cu pinzele metalizate de învechire.

Se apleacă peste ei, de parcă ar fi cîștigat o mare bătălie.

Oricum, ei sînt pe cale s-o cîștige, dacă au ajuns, breslași ce sînt, în Catedrală.

V-am vorbit despre poeții de la Bistrița de-aici din pagină cît și despre cei ce n-au putut rămîne în plumbul nostru.

Însă i-am văzut la marele concert de orgă, știu să asculte, știu să prețuiască vuietul organic al cîntării.

Ion Gheorghe

Sînt lucidă doar în sensul în care
Mai bine de două mii de ani
Navighez cu morții spre o ireală aromă.

Despre Patrie

Despre Patrie poți să scrii
Privind un cireș
Un liliac hohotind de miresme,
Ori o palmă crăpată de țăran...

Despre Patrie poți să scrii
Privind un hulub
Culorile calde ale curcubeului,
Sau gleznele unei femei
Sîngerînd pe o miriște de aur...

Despre Patrie poți să scrii
Privind un ocean de semințe
Care ne taie respirația
Ori de cîte ori pămîntul
Tresare în somnul străbunilor...

Despre Patrie poți să scrii –
Depinde de felul
Cum te poți apropia de ea,
În vîrful picioarelor...
Sau în vîrful inimii !...

ion beldeanu

A te apăra

Îți este necesară fărima aceea de
Libertate cînd se aprinde lampa
De seară și se-aude cintecul
Grîiului coborît pe care
De melci somnoroși.

Acum vine ploaia și eu încă
N-am descoperit în ce măsură
Poemul acesta mă poate vindeca
De lacrima întoarcerii prin
Poarta peste care soarele vintură
Minzul de pepene galben și pur.

Îți este necesară fărima aceea
De veșnicie fără de care nici o
Altă încercare n-ar putea
Să te apere de sabia singurătății.

Violența întunericului

Tăcere de ciment. Acum liliacul
De noapte sfîșie aerul putred.

Pentru a respira e nevoie să
Lepăd cuvinte, cît mai multe cuvinte
Ca niste bile însingerate
Zornăie la picioarele orașului
Tolănit în somn ca-n moarte.

Deschid fereastra și gura
Mi se umple de cenușă.

Totul e taină

Și tu despre care nu pot spune
Privește înainte, aceasta este
Puntea paradisului ! Numai tăcerea
O, cum doarme cu somn de motan ghiftuit !
Acea vară nebună hohotind peste tei !
Ca-ntr-o cămașă de soare pluteam
Iubito, carnea ta mă mai arde
Și-acum, adu-mi aminte
Gura de ambră băută.

Ci-n baldachinele nopții trec
Călăreți de mătase, totul rămine
Taină din care numai ochiul
Nepotolit al patimei
Se-ntoarce să lase o lacrimă.

Peisaj cu general

Noi rideam, orașul picotea
Împotmolit în plictiseală
Docile armonii inventam
Urmărind armăsarii ieșiți
Pe poarta amiezii la trap
Cînd dintr-o pușcă ordinară
Detună primul strigăt : fiecare
Adevăr e o capcană — zise —
Și cu propriile sale degete
Înmănușate generalul
Își potrivi gîtul în streang
Salutîndu-și îndelung

Combatanții prăbușiți printre mese.

Lumea ca meditație

Noi venim de departe dintr-o altă
Fereastră a timpului în care
Foșnește caprifoiul și pacea podului
Suspendat între clopotele verii.

Noi ducem funia obosită a singelui
Ascultă cum se aud hohotind vînătorii
Zilele sfîșie în piețele publice
Ultimul sunet al toamnei de bronz

Și trecem pustiu înotind prin cuvinte
Devorați de motoare și smog
Numai vechile cărți de iubire
Zac prăbușite sub coapsa uitării.

Levitație

O zi dar fericită vrei a zice
Cuvîntul umblă ars de cîntec
Să te cuprindă-n floarea lui smintită
Ca-ntr-o sămînță potopitoare.

Ce vis cînd trupul singur se
Trezește, amintirile i s-au pierdut
Pe cîmpurile nirvane, fără dovezi
El moartea își ascultă galopînd.

Mă lasă ori vino, bezmetic anotimp
Acoperă cărarea e fum, e tăcere
N-am altă putere decît ochiul pîndind
Apatice stele aproape-n prăbușire.

corneliu merlău

Sisif

lui Fănuș Neagu

Ca o preavlăguitoare muiere
Neîpătorul har...

Povara-mi pierdută-n adînc de tăcere
Fantomatic mă bîntuie iar
Stîncă de aer — îmi pare
Că în palme o țin uneori
Încă o noapte abruptă
Curgînd ca o lavă de miere
Încerc atunci
Să o urc pînă-n zori
Trudnică mereu dorită povară
Mai visăm la urcuș împlinit
Mai visăm iară
Sfinxul de ceară
Și răspunsuri ce nu s-au rostit
Atunci s-ar deschide
Ar fulgera dintr-odată
Adînc adîncul ce sînt
Mereu prăvălindu-se
Înapoi către seară
Damnatul Cuvînt.

marcela mariana milcu

Și se-ntinde piatra

Un bărbat gol îmi ademenește mîinile
Dar e nebun rîsul lui și mă tem —
Îmi desfac părul și țip a blestem —
Între dorință și spaimă mă prinde mîinele.

Și mi se umple trupul de ziuă și pare
Mult mai trist ca pe noapte
Și mult mai urît,
Fața-mi împietrește ca un grunj de sare
Și se-ntinde piatra tot mai înspre git.

Grifonul

Vin spre mine leul și vulturul și se despică
supuși
— montează din noi un grifon, te rugăm,
îmi zic,
animal cu două suflete ca două halebarde
fă din noi
și n-o să te mai temi de nimic...
(dar mîinile-mi tremură cînd să-i prind
aripile
și ochii de ceară îmi intră în piele —
mi e teamă iar de moarte, cum să mă
apăr tu
făptură jalnică a minții mele ?!

Dor

Să nu mai știe nimeni preasfîntă mamă taina
Tulburătoarea taină ce se numește dor
Stigmat de ne'mplinire cea mai curată vină
Cu singura-ți aripă să îndrăznești un zbor

Căci geamăna aripei se zbate alb în tine
Icoană născătoare cînd lacrima s-a rupt
Sînt Cel-fără-de-umbră născut pe jumătate
Strigîndu-mă pe mine cel încă nenăscut

Mă cheamă umbra albă din presimțirea
mamei
Cu țipăt ce-nfioară de spaimă părul nopții
E nașterea din urmă Cuvîntul de-nceput
Orfan de mine însumi imi fring din palmă
sorții
Și cu mireasa umbră mă contopesc tăcut.

Cîntec

Mi-e dor de pruncii-mi nenăscuți
A fi și a nu fi întîia oară
Cum ritualic drum de sturioni tăcuți
Urcînd înspre izvoare să dispară

Mi-e dor de nenăscuții-mi prunci
Nisipul care sînt să curgă în tipare
În urmă să-nnopteze cărările prelungi
Să ardă-n dimineață o singură cărare

Mi-e dor de pruncii-mi nenăscuți
Cu tremur blînd aștept o nouă stare
Mi-albește osul frunții mai aplecat spre lut
Mai se zdrobesc în somnu-mi icari în
fulgerare

Mi-e dor de pruncii-mi nenăscuți
De taina risipirii în natură
Dar cită teamă chemarea s-e asculți
Atita teamă
Să rostești Cuvîntul
Tulburător mă cheamă
Amețitor mă fură
INCEPUTUL.

Trupuri de schimb

Are trupuri de schimb, doamna, și le pune pe
rînd,
E fascinantă, seducătoare.
Uneori se azvîrle-n beție — și bînd
Ca tăișul cuțitului țipă ea că nu moare,
Țipă ea că trăiește.
Uneori se înșeală pe sine și rîde,
Uneori tuturor viața și-o povestește —

Dar mereu trupul său are soartă de gîde
Și o dungă de sînge nevăzută desparte
Capul doamnei de trupu-
rile noastre de moarte.

Spuse către sora bătrînă, Nuaria:

Soră Nuaria, fața mea era albă de atita
iubit,
mi se-ncruzise pielea ca adîncul de miez
aveam trupul miresmuit
și rotund, ca trecut prin livezi....

(Nu te speria de ăst șarpe uscat
care-mi umblă acuma pe sini,
pe-te trupul meu cu venin impăiat —
ochii lui nu omoară pe nimeni, cei spini...)

Soră Nuaria, văd cum și peste mîinile-ți
ani au trecut —
ai rîsul istovit, precum paiata,
iar trupul ți-e tot neiubit, dar slut
și ți s-a urîțit cu totul fața.

Țîi minte ? Te bucurai auzind de la mine
ce este dragostea și carnea ce e,
iar trupul tău se aștepta pe sine
tot scormonind prin false curcubee.

...Soră Nuaria, fața-mi era albă de
atita iubit...

Lumina-i veștedă acum, de inserare.

Cînd ieși din spațiul ăsta obosit,
lasă deschisă ușa la plecare.

ion lică vulpești

Ceasul de taină al nucului

Beziia un muscoi sau un bărzăune sau niște viespi leșinate, undeva după grămada de cruci, intr-o lumină căzută vraiște pe un potop de urzici moarte. Stăteam pe iarbă într-o felie de umbră ca un pieptene, stăteam, zic, chinciți cu genunchii la gură, cu călciiele în pulbere fierbinte sau întinse într-o rînă pe gard. Era ceasul de ieșire la poartă, în poiană, cînd porțile pocnesc și vin din trei părți cîte trei, urmați de niște nepoți, o pisică și vreun cîine tras ață de frimițurile de piine ce curg printre deștele lor, ale copiilor.

Era, zic, ceasul de taină sau de pălăvrăgeală, fără de care amiaza nu e amiază, vara e știrbă și

Desen de Dragoș Morărescu

mai ales, fără de care treburile pînă seara nu mai au nici un chichirez. Că trebuie să știi că după ceasul ăsta, ca la comandă, ne ridicăm și intrăm în curți și alergăm fiecare la treburi mai vesele, mai plini, mai cu virtuz. Asta pentru că băutură nu prea avem ca iarna să ne amețim și să nu ne mai săturăm de alergătură. Virtuzul ni-l dă ceasul ăla.

Și cum stăm noi așa și vorbeam pe rînd fiecare să apuce, să zică două-trei frînturele acolo, cine avea, cine n-avea inventa pe loc și cel mai mincinos era Vintilă, care nu era tocmai vecin, nu intra în cele trei case poartă-n poartă ale noastre, venea puțin mai la deal și în fiecare zi spunea cîte una nouă. În ceasul ăla de care zic, Vintilă tocmai spunea cum își făcuse el casa și n-avea gard și la trei zile după nuntă a ridicat o poartă bună, cu flori și clanță și a stat cu biciul în mină pînă și-a învățat cîinele să iasă și să intre pe poartă, că o tot lua pe după ea și se arunca în curte, prin gardul care de fapt nu era. Și muierea sta pe sală și cînd venea cineva pe la el, ea striga : „Vintilă, hai că vine !“ Și el ieșea la poartă, așteapta și dacă musafirul o lua pe-alături, zicea : „Pe poartă, neică, pe poartă, că de-aia e“. Și aici și-aducea aminte de muiere și zicea că frumoasă muiere a avut-o pe baba lui, carne bătută cu maiul, mijloc de să te încleștezi și să treci în lumea ailaltă, ochi negri ca nu știu ce zicea ca măslina sau căcăreaza cam așa ceva, și o piele s-o tai cu firul. „Și mi-era dragă mă fraților, mi-era dragă că aș fi mîncat-o“, se bălăngănea Vintilă și după ce mai stătea, lungea pe o de la mîncat, se uita la ea, care curăța fasole, iar se bălăngănea așa ca ciucurele unui clopot spart și termina ; „De ce n-oi fi mîncat-o eu atunci ? Scăpam dracului de ea acum“.

Fane invalidul spunea cum a fost atunci povestea cu amănuntul, deși toți știam pentru că toți trăiserăm clipele alea. Dar el povestea mai mult pentru copii ; „Uite, ca acu era, zicea, o căldură de se mîrleau găinile în țărînă și am intrat pe poarta asta cu picioarele amîndouă și cu o carabina lucioasă cum e coaja de nucă și aveam niște bocanci noi și o bonetă dreaptă și ascuțită. Și am intrat ca lupul, cu două gînduri, care mă încălicaseră încă de la Oradea, că de-acolo veneam și dacă stau și mi-amintesc și acum le văd și le simt gîndurile ăstea, cum mă împingeau. Primul, nu-l pot spune, vă dați voi seama, ce-ar vrea un soldat de pe front, stătut. Uite-o să spună“. La care Lena, nevastă-sa se uita urît ;“ „Hai, mă, mai taci morții din gură, ești nebun sau ce-ai ?“. Fane ridea și trecea la gîndul al doilea. „Aveam în cap două găini. Una ciorbă alta friptură. Și după ce am potolit primul gînd (aici ridea iar și ridica hoțește sprînceana a facere cu ochiul) m-am dus pe sală și am tras. Două găini am împușcat și muierea s-a speriat și copiii au venit, că-i trimesesem pe drum la deal de, n-aveam ce face ! „Muiere, una ciorbă, alta friptură, că în două ore plec“. Dar ea zice, păi mănînci două ? „Păi mănînc, am zis, că de cînd mă tot gîndesc, mi-ajunge“. „Bine, atunci mai tai una s-o iei la tine. Și pun carabina la ochi și aștept să mai culc una, dar găinile fugiseră. Și cum stam eu așa, din vie iese cocoșul înfoiat, supărat. Cerceta terenul, căuta găinile, îi mirosea a singe. Parcă-l văd : inalt alb-alb ca zahărul, cu o pată roșie în creastă, cu două picioare roșii și inalte, parcă mergea pe picioroange. Muierea mă trage de mînă : nu cocoșul, că n-am de săminți, dar mie mi-a fost poftă să-i trag într-un picior, sus și în picior i-am tras, l-am culcat, s-a speriat, s-a ridicat și iar a căzut. După ala am plecat și tot timpul pe unde am umblat m-a pisat cocoșul ăsta, mă urmărea și treaz și-n somn, cum umbla el pe catalige, drept și mîndru, stăpîn pe toate și cum l-am culcat eu. Și cînd te gîndești cîți oameni mureau lîngă mine, cum îi vedeam fără mîini fără...“ Aici tăcea Fane invalidul, iar noi știam că nu i-a fost de-a bună ; s-a întors într-un picior.

Și cum zic, cum tăinuiam noi așa, de la deal vine Rinca Degerata. Biziiau muște și amiaza gingurea înăbușită pe după cruci foșnea ceva, noi încă eram cu gîndul la cocoșul lui Fane invalidul, cînd Rinca Degerata zice bună-ziua, se uită lung la fiecare, încearcă să spună ceva, apoi iar ne privește ca de pe altă lume. Avea capul legat cu o cîrpă albă, udă, o durea capul, sau se prostise de tot, avea cred anul de cînd nu mai ieșise în sat, stătea în cîmp, doar cu o capră, vara o scălda soarele și luna, iarna o stringea gerul, îi era mereu frig și noi îi ziseserăm Degerata. S-a rezemat de gard, am așteptat să zică ceva, n-a zis și noi am luat alte vorbe, ne-am făcut că nu sîntem mirați că o vedem și nici că ar vrea să zică ceva.

Dar n-a durat mult și am auzit-o : „Calimah“, „Calimah ?, am întrebat-o, ce-a făcut Calimah ?“ Calimah era vecinul ei din partea ailaltă a cîmpului, om pustnic și el, trece prin sat numai noaptea, crește 300 de iepuri, 200 de bibilici, pe care nu le taie, nu le vinde, le lasă să-i umple curtea și grădina și vilceaua, i le mănîncă ciinii și le găsește moarte. Are șapte lacuri pline cu broaște și leprinde și le dă la bibilici, el cîntă la vioară, acordeon și chitară, n-a fost însurat niciodată, dar știe toate plăcile plămădirii și toate chinurile facerii și toate cele ale femeilor, pentru că citește, citește în prostie.

„Calimah“, a zis iar Rinca Degerata și noi am crezut că s-a dus peste ea, cine știe ce i-a făcut, sau ce-o vrea să-i facă. „Ți-a făcut ceva Calimah ?“ „Nu. Nu mi-a făcut nimic, dar mi-a spus tot și voi habar n-aveți de toate cîte erau strîmbe și acum se îndreptară“. Și aici, cîțiva au început să rîdă ; „Rinca, te doare capul, descîntă-ți“. „Pune pe Calimah să-ți facă frecții“. „Ce băutăți amîndoi ? Otravă de lemn de doage ?“ Rinca a vrut să plece, dar cineva a tras-o și i-a zis : „Ia spune, Rinco, ce-a zis Calimah ?“. Rinca, s-a șters la gură și a început să spună cum a tăiat un pui, a făcut mămăliga cu usturoi, a cumpărat două kile de vin și i-a dat o gură lui Calimah, să vie să mănînce și el și să bea, să mai vorbească și el amîndoi și atunci Calimah s-a umplut de roșeață și de o altă poftă, cea de vorbă și i-a spus cîte strîmbătăți sînt în satul ăsta și cum le-a văzut el că s-au îndreptat sub ochii lui și cum oamenii habar n-au, trăiesc pe altă lume...

„Și ce-a văzut Calimah, Rinco ?“. „Păi uite ce-a văzut. Cum a plecat el de cu noapte și l-a răsărit soarele la primărie, primarul i-a ieșit în cale vesel și frumos, vesel și frumos, așa zicea el, i-a întins mîna, l-a luat de git și i-a zis că bine-ai venit pe la noi, tovarășe Calimah, chiar mă gîndeam și mi-era dor de dumneata și să știi că noi te considerăm om de vază în satul ăla și în două-trei zile o să trimitem buldozere și escavatoare și remorci cu piatră să facem o șosea peste noroaiele alea în care trăiți și-aș vrea, tovarășe Calimah, ca șoseaua asta să treacă chiar prin poarta dumitale și mai tîrziu să turnăm chiar asfalt peste piatră și să ne abatem cu asfaltul și pe ulițele laterale și, desigur, curtea dumitale nu va fi ocolită, că am auzit că dumneata nu poți umbla nici vara, nici iarna fără cisme. Și să mai știi, tovarășe Calimah, că noi, conducerea comunei, ne-am hotărît să nu mai ținem așa tare de scaune, că au început să ne cam doară dinții și să ne mai interesăm și de săteni, că noi dacă o mai ținem așa, dăm în partea ailaltă, adică picăm de unde sîntem în niște ape stătute și tulburi unde domnește legea 18. Nu știu dacă știi dumneata de legea asta, dar oricum, îmi pare foarte bine că venișî și poftim să bem o cafeluță dulce și amară“.

În timpul ăsta noi ? Noi ce să mai discutăm ; mai cruci decît crucile de-alături. Cînd Rinca Degerata terminase cuvînt cu cuvînt, spuse ca o poezie, spusă la rîndul ei de Calimah, cineva întrebă : „Și ce-a mai văzut ?“. A văzut multe, nu le mai știu eu, uite ce-mi mai aduc aminte, cum zicea Calimah că l-ar fi văzut pe Marinescu din Vale, cum a murit în bădana cu strugurii ce-i ia toamna de la lume cotă, mai mult decît trebuie și nu-i duce unde trebuie, să bea și ăiu de la oraș zamă curată de strugure, nu alte alea, și trage el cu furtunul noaptea și vin și struguri. Și cînd l-a văzut, a strigat : nene Calimah, salvează-mă, mă înec și Calimah ar fi zis : înecă-te, Marinescule, înecă-te, taică și umplete-te peste cap, că asta ai vrut. Și a căzut Marinescu în bădana fără fund...

Și Calimah a mers mai departe și a ajuns la povarnă aci în sat la noi și i-a ieșit în cale Faraon și tot așa, frumos, cum poate fi Faraon frumos, s-a uitat la Calimah de jos în sus, ține minte, Rincă, zicea Calimah, de jos în sus, e aici o chestie pe care n-o înțeleg mulți, nu știu tu dacă o înțelegi, ei, și i-a întins mina : să trăiești, nea Calimah, mă bucur că te văd, uite dau drumul la căzan să meargă și zi și noapte. Dă, taică, dă, că aruncă lumea boasca la porci și n-are un pahar de țuică !, l-ar fi îndemnat Calimah. Dau, nene Calimah, dau drumul și n-o să mai iau două galeți mari și un kil de țuică la căzan, că e cam mult, nu-i așa, nene Calimah, dumneata ce zici, că ești om de vază în sat, cam departe de el, dar noi tot te apreciem, chiar dacă te vedem odată la un an ?. Așa e, taică, e mult, eu zic să iei atît cît scrie legea, că-i păcat, zicea Calimah că ar fi zis, iar eu i-am băgat pe git aia cu te satur pe tine dar tine-mă și pe mine și Calimah tot nu pricepea și eu : măi Calimahe, ce dracu, mă, nu pricepi că Faraon mulge tare, pînă la sînge să le dea ălora care-l țin, și aici Calimah s-a cam 'nervat, cum adică, nu știe el dîncotro bat vînturile ? Ei, dar s-a liniștit repede cînd i-am întins eu un alt pahar : ia și bea, că om ca tine mai rar pe lumea asta care se tot zăpăcește, ce dracu o avea, că huzurește în toate, dar ce să mai... Ia și bea, Calimahe, spuneam, și Calimah bea și intra în el domoleala și...

Și a plecat și de-acolo și a ajuns la sediu și aici cică l-ar fi văzut pe Pîrciu călare pe o casă. Ce faci, Pîrciule, l-ar fi întrebat. Pîrciu a coborît de pe odaia aia de casă, că odaie era, din scîndură albă, frumoasă, a venit înaintea lui, i-a întins mîna cu sfială și frumos și a zis : un chioșc. „Un chioșc“ ?, s-ar fi mirat Calimah. Un chioșc, nene Calimah, un chioșc de pîine să nu mai facem zilnic kilometri dus și întors. Ce zici, nene Calimah ?. „Ce să zic, nene, e bine de cum nu se mai poate. Ce-aș putea să zic ?“.

„Poate vă mirați sau vă pare rău că muri Marinescu, dar să știți că se duse și Vică“.

„Vică ?. Muri Vică ?. Asta de ce, că vedea de oi ?“ ne miram.

„Păi tocmai asta, că vedea de ele. Cum trecea Calimah pe sub coastă, îl văzu cum îl mîncau micii. Trăgea din el ca din ciine mort și el striga la Calimah să-l scape, dar Calimah ar fi zis că nu-i strică să-i mai mănînce și pe el că, de, și el i-a mîncat destul pe ei și, de, moarte pentru moarte“.

Aici ne veni să rîdem, dar nu riserăm pentru că am fi spulberat ceva ce intrase plăcut în noi și Rinca Degerata se întoarse și pleacă și ne ridicarăm și noi și ne împrăștiarăm tăcuți, zăpăciți ca bondarul sau ca muscoiul sau ca viespile din stolul de urzici moarte. Zăpăciți nu de căldură. De Rinca Degerata, cum ține ea minte cuvînt cu cuvînt, și, mai ales de Calimah, cum știa el să spună tot ce văzuse...

Și cum, ceasul de taină trecuse, bîziia un muscoi, sau un bărzăune sau niște viespi și soarele se bălăbănea în nucul lui Vintilă.

Fantasticul, dimensiune a prozei scurte românești (XV)

Momentul în care, odată ajuns în palatul de pe malul fluviului, regele Tlà își face cunoscută hotărîrea de a se angaja în cosmica aventură pusă la cale de propriul său „archaeu“ coincide cu însuși momentul propriu-zis al trecerii de la epicul impregnat de fantasticitatea romantică tipică proliferantei imaginații poetice eminesciene (în cazul de față, memorabil valorificată, ca structură literară sieși suficientă, în poemul **Egipetul**) la epicul eminamente fantastic. În pasajele de început ale nuvelei, elementele ce aparțin ansamblului tehnic de uz permanent în cîmpul fantasticului (luntrea neagră, macul, floare „a uitării și a somnului“, zodiile cerului inscrise pe bolta incăperii din palat) au rolul de a ne preveni în legătură cu ceea ce este posibil a se petrece în continuare. Începînd cu momentul imediat următor, însă, lucrurile se limpezesc, întrucît eroul trece la practici vădit menite a-i defini statutul de protagonist al unui demers narativ cu adevărat fantastic. În totul, scena are aspectul unei magnifice, prin stranietatea ei fastuoasă, „ședințe“ de spiritism căreia „bolnavul rege“, aflat în preajma iminentului sfîrșit, se decide a-i da curs. Desprinderea de lume, odată cu astuparea ferestrelor și cufundarea incăperii în întunericul „trandafiriu îngreuiat de lumina lunei“, constituie operația preliminară care se soldează cu crearea cadrului celui mai adecvat necesar dobîndirii singurătății absolute („Memfis dispăruse de sub picioarele lui... el rămase singur cu gîndurile lui negre...“). Mare inițiat în practicile magice, regele este perfect edificat asupra „scenariului“ pe care îl urmează de acum încolo pas cu pas. Pregătit asupra celor de cuviință, adică fiind în posesia fiolei „dintr-un singur ametist“, el procedează în consecință. Toarnă în cupa cu apa „sîntă“ a Nilului trei picături din cerneala miraculoasă păstrată în fiolă și, pe loc, dorința îi este împlinită, arătîndu-i-se viitoarele întruchipări ale „archaeului“ său. Spre deosebire de Dionis care parvine la situația privilegiată de a beneficia de serviciile miraculoase ale agenților ezoterici datorită pactului faustic încheiat cu Ruben-diavolul, Tlà își asumă și atributele „vrăjitorești“ ale acestuia din urmă, dobîndind, astfel, calitatea de personaj fantastic, așa-zicînd, complet. Tipologic, în comparație cu Dionis, el este un himeric lucid, căci deține, în mod conștient, atît datele „rațiunii practice“ (inscrise pe firul biografiei lui fenomenale) cît și pe acelea ale „rațiunii teoretice“ incluse în secretele vastei științe a metempsihozei, în temeiul cărora se angajează pe calea supremei aventuri fantastic-filosofice.

Revenind la pasajul în care sînt descrise preparativele alchimist-ezoterice ale tentantivei de cufundare a eroului în eternitatea timpului viitor (deci nu a timpului trecut, precum în **Sărmanul Dionis**), să reținem foarte acutul proces de translație pe care îl suferă detaliile descriptive sub aspectul strictei lor funcții. Astfel, ceea ce, la prima vedere, pare că face parte din strălucitul decor al acțiunii romantice își asumă pe neobservate, acaparînd întreg demersul narativ, o încărcătură simbolic-ezoterică cu pregnantă adresă inițiatică. „Talarul“ **negru-strälucit** cu care este îmbrăcat regele, fiola făcută **dintr-un singur ametist**, conferirea calității de **„sîntă“** apei Nilului, precizarea că în cupa cu această apă se toarnă **trei picături din cerneala** aflată în fiolă, iată tot atîtea amănunte demne de atenție, care, „psihanalizate“ din unghiul temei fantastice, pot degaja sensuri extrem de captivante. Ca să nu mai spunem la ce descifrări, pe aceeași linie, poate îndemna analiza propoziției în care, cu înșelătoare simplitate, este urmărit efectul „chimic“ produs odată cu turnarea celor trei picături de „cerneală“ în cupa cu apa „sîntă“ a Nilului : „și apa deveni încet, încet întîi galbenă ca un aur diafan, apoi roză ca cerul aurorei, apoi albastră și adîncă ca albăstrirea cerului“. Interpretarea „tematică“, în spirit bachelardian, a „universului imaginar“ desenat de succesiunea culorilor pe care le primește apa, pe de o parte, și a relațiilor ce se stabilesc, rînd pe rînd, între acest element primordial (fapt sugerat de cei trei termeni de comparație : aurul, cerul aurorei și, în sfîrșit, „albăstriire“ cerului) și însemnele existenței cosmice, de altă parte, conduce, neîndoielnic, la constatări de o frapantă expresivitate în ceea ce privește rigoarea fenomenului de sublimare a metaforei plasticizante în „semn“ al ontologiei artistice esențialmente fantastică. În acest prim episod al aventurii fantastico-metafizice, efectul ultim al experienței alchimisto-spiritiste rezidă în revelarea viitoarelor întruchipări metempsihotice ale faraonului — bătrînul cerșetor Baltazar, frumosul tînăr Angelo și omul „sinistru și rece, cu fața de bronz“. Prin urmare, este de remarcat și faptul că acum se anticipează asupra celorlalte trei „micronuvele“ ale marelui ansamblu nuvelistic, dintre care este limpede că ultima lipsește din textul ce s-a păstrat în manuscrisul analizat și tipărit de G. Călinescu.

Continuînd a înainta pe firul epic al celei dintîi „micronuvele“ din **Avatarii faraonului Tlà**, extrem de captivantă este operația de urmărire a curbei mereu crescînde înregistrată de demersul narativ odată cu sporitul proces de convertire a detaliilor descriptive de sorginte imaginativ-romantică în revelatoare „figuri“ ale limbajului fantastic tipic eminescian. Artisticește, cîștigul este demn de reținut, căci, astfel, ideatica filosofică a nuvelei se dezabstractizează în bună măsură făcînd corp comun cu tema fantastică. Iată, de pildă, memorabila scenă a dialogului dintre rege și zeița Isis, în conținutul ei intim atît de conceptual-filosofică, totuși, ca text epic, se impune prin fastuozitatea vie a „cadrului fizic“, și, nu mai puțin, prin simbolistica dinamică umanizantă (abil „subtextualizată“) a detaliului narativ, altfel, masiv ezoterizant și acesta :

„Tabla se-nnegri și deasupra-i apărură scrisori albe... chipuri de oameni și animale... Palatul întreg se cutremură în...

— A sosit ora morții mele... zise regele, ca și cînd ar fi vorbit el singur... aștept să-mi spui adevărul... Nu-mi zugrăvi chipuri trecătoare... care să mă facă a crede că suntem numai pulbere...

Un rîs clocoti prin toată sala...

— Ce rizi, zise regele întunecos, mie nu mi-e a rîde, demone... voi adevăr nu batjocură...

— Pulbere ? răspunse un glas din oglindă cu o rece și cruntă expresie de ironie... Pulbere ?... te-nșeli... ce ești tu, rege Tlà ? Un nume ești... o umbră ! Ce numești tu pulbere ? Pulberea e ceea ce există întotdeauna... tu nu ești decît o formă prin care pulberea trece... Ceea ce-nainte de doi ani se numea regele Tlà este atom cu atom altceva decît ceea ce acum se numește tot cu același nume...

— Chipul tău... Isis...“

Curios și, totodată profund încîntător este deci sentimentul că în ciuda aproape ostentativei lui compoziții eclectice sub raportul determinărilor ideatice, al aluziilor mitic-filosofice, în genere, al contaminărilor cultural-livrești (chestiune intens explorată de G. Călinescu) — sau poate că tocmai de aceea ! —, textul vădește o mare unitate de ton narativ, implicit o remarcabilă consecvență cu sine în direcția relevării temei umane asumate. Secretul unei asemenea izbînzi stă în însușirea elementului fantastic de a-și supune acest întreg conglomerat și de a-i conferi o nouă și unică identitate, înnobilîndu-l cu atributele ontologiei artistice. Se produce acea greu sesizabilă mișcare centripetă a întregii materii care în cele din urmă se sublimează în vizionară realitate narativ-fantastică de sine stătătoare. De subliniat este că nu fac excepție de la această regulă nici măcar pasajele în care reflecția filosofică apelează la forme de comunicare prin excelență retorice, precum lamentația monologată. Și acum viziunea fantastică asupra întregului demers nuvelistic își spune cuvîntul ; în așa fel încît tirada retorizantă pare că este menită a potența din unghiul tragismului filosofico-existențial contextul narativ :

„Oglinda singură se-ncreți ca suprafața unui lac... glasuri se certau în fundul ei cu sfada valurilor... Chicot și plîns... țiuit, urlet... suspin și un glas mare începu să rîdă prin tot haosul de glasuri mici...

— O, inamicul meu cel mare... spunea un glas ce îmbla prin sală... Piramide și timple, orașe și grădini suspendate puneți contra privirilor mele... Rîd de voi, regi ai pămîntului, rîd de voi... Ce căutați a prinde eternitatea în niște coji de piatră, care pentru mine sînt coji de alună... În mine, în pieire și renaștere este eternitatea... Voi... o umbră ce mi-a plăcut a zugrăvi în aer... voi vreți să mă prindeți pe mine... Nebuni !

Apoi se limpezi oglinda și eternitatea din cer se uită în ea însăși... și se miră de frumusețea ei“.

În afara celor relevate pînă acum, cea dintîi „micronuvelă“ din **Avatarii faraonului Tlà**, în continuare, propune atenției alte două momente epice de o copleșitoare grandoare fantastică. Unul, desigur, este acela în care drumul spre „moartea eternă“ al regelui este marcat de popasul făcut în incinta piramidei, prilej pentru prozator de a releva la eroul său conștiința zădărniciei existenței în și prin timpul istoric. Tot atît de frapantă, însă, este și de data aceasta tehnica fantasticului solicitată a pune în valoare tema moral-filosofică a nuvelei. Grandiosul romantic în latura descriptivă este la loc de cinste („piramida sură cu fruntea atingînd norii“, ale cărei părți „lovite“ de lună „păreau de zăpadă“ iar cele umbrite, de cărbune ; interiorul aceluiași gigantic „lăcaș al morții“ în care „se-ntindeau coloanele, chipurile de zei, abia lovite de lumina roșie a faclei“ și care par că din „fiece umbră sclipesc ochi sinistri“ etc.). Dar punctul maxim al ascensiunii spre descripția grandios sinistră, paroxistică, este acela consacrat reapariției regelui : „Deodată apăru Tlà... El zvîrlise ușa mormîntului după sine, între el și lume... fața sa mare și palidă, ochii lui adînci și scînteietori, mersul său mîndru, talarul negru ce-i curgea în cuți splendizi de umeri în jos... astfel sta aspru zugrăvit în lumina cea roșie a făcliei. Ți-era frică să privești în fața lui... al acestui singur muritor“ etc.

Nicolae Ciobanu

florea fugariu

NUVELĂ ÎN TREÎ PĂRȚI

Mai rămăseseră vreo șase-șapte, cu ciinele secuiului opt, cred. Era acum vreo zece-doisprezece ani, la grădina unui restaurant din capitală. Noapte profundă, răcoare etc. Și-o lună roșcată ca un gălbenuș clocit pe jumătate, cu vinișoare de sînge sparte înervînd-o violent. Zăcea acolo, pe boltă, etalată nerușinat și mai mirosea (tot ea), a frunze de oțetar. Cei șapte și-au luat fiecare frapiera și s-au strîns la o singură masă. Nu vreau să-i descriu, pentru că n-aveau diferențe specifice, și nu de vîrstă, îmbrăcăminte și alte altibilduri vreau să vă întrețin eu acum. Erau ei, băieții victorioși. La 40 de ani, generația mea, mă rog. Se bea în tăcere absolută. Din cînd în cînd își mai încrucișau privirile, dar nu se vedeau. Propria istorie a fiecăruia era suficientă. La ce bun curiozitatea, cînd fiecare putea produce altceva, de aceeași natură, bineînțeles, dar mai tare decît relatarea vecinuiui. Secuiul era niței mai tînăr ca media celorlalți, ciolănos, vinos, înalt, cu mîinile răstignite peste spătarul scaunului, cu barbă neagră, cu ochi verzi. Un Cr.st frumos, calvin, fără coroană de măcieș. Un Crist apostat. Ciinele lui sta în picioare nemișcat, fără semne de plictiseală etc. În liniștea aia mare, secuiul a încălcat consemnul tăcerii, dar de fapt nu s-a adresat nimănui :

— Aș omori oaia aia !

Toți au „auzit" cu întîrziere și mușchii de metal, cu pielea de plumb, a celorlalți cincișase, au dat să se contracte a reacție, dar a fost imposibil. De multă vreme, de cînd își înscăuseră ascensiunea (mai simplu : cariera) lor victorioasă, renunțaseră la gimnastică facială. Dar toate capetele s-au mișcat să culeagă reacțiile tuturor celorlalți. Bineînțeles că nu s-a ales nimeni cu nimic. Și după o pauză prea lungă ca să mai semnifice o replică, a vorbit unul gușat (bolnav de gușă) și prin urmare fomf și bîlbiit. Transcriu curent !

— Are dreptate, s-o omorîm ! Dă-o dracului !

Și ăsta era tînăr, mai tînăr chiar ca vecinul, dar la foarte mică distanță, poate de luni, nu de ani.

— Ești prost, tu n-auzi că secuiul vrea s-o omoare singur ?

Gușatul nu s-a ofensat (departe de el asemenea gînd !) și i-a atras atenția celui cu „prost" : „n-are decît s-o omoare el, dar toți sîntem calificați (sic ! autorul). Și-apoi : oaia e una singură, ea a mai rămas, și ce mai, e a noastră a ăstora șapte. Așa că nu e drept, ce vrea el !"

— Mda, nu ești prost de tot, dar te invit să-ți păstrezi opiniile. Ce-am eu cu ăștia comun, cu gușa dumitale, îl provocă preopinentul, verificîndu-l pe gușat dacă înțelege clar ce-i unește pe toți șapte. Gușatul rîde (din ochi, bineînțeles). Preopinentul decide : „îl iau la mine și-l fac om (monolog tacit). Gușatul înțelege și acceptă cu ușurința unei cocote (și aici i-a înșelat gușatul pe toți). Chiar propune : „Hai să plecăm că s-a făcut tîrziu". Între timp mai suie un tramvai, 3 sau 12, spre gară. La despărțire, pe lîngă liceul Lazăr (n-au schimbat nici un cuvînt cele două-trei sute de metri), gușatul invită pe toată lumea mîine, la două, în Gara de Nord, la Informații. Toată lumea tace (adică sînt toți de acord).

PARTEA A II-A

Dacă aș fi eu scriitor, în criză de geniu, ce v-aș mai descrie cum au... și ce au... etc. Mă mulțumesc însă să vă informez că la ora convenită cei șapte bărbați victorioși s-au întîlnit la locul convenit. Nici unul nu-și scosese bilet de tren, nu că aveau permise (și poate unii aveau), dar au evitat statul la coadă, așa că au plătit amenda integrală în tren (au refuzat ușor indispuși rabatul propus discret de controlor, adică nu-și pierd ei vremea cu nimicuri. Să tale, acolo, chitanță, că bani au, cum să n-aibă ? Asta înseamnau privirile aruncate controlorului, nu că ar fi deschis gura sau că ar fi făcut alte gesturi). Pe drum a plouat, a ieșit soarele, s-a întîmplat și-o oarecare întîrziere. Nimic. La Pitești au coborît și-au luat o „Rată" spre munte. Aerul (era spre seară și plouase) s-a răcit, cerul s-a închis, drumul s-a strîmtat, călătorii s-au înghesuit. Mirosea în mașină a carne vie de bărbați, de femei, de copilandri, moșnegi, cum se nimerise în cursa aceea. În munte plouase cu rupere de nori. Șloiuri mici de ghiață se chinuiau să se topească pe șoseaua asfaltată. Rata (de fapt șoseaua) fie întretăia, fie mergea o bucată de vreme, paralel, dar în sens contrar, neapărat, cu un riușor, proaspăt transformat în torent. Scăpata foarte mohorît un soare năclăit de sînge negru-albastru. În munți mugeau bouri înjunghiați pe altarele — hrube ale zeilor telurici traco-ancestrali (și alte marafeturi poetice, dacă aș fi eu un scriitor !). Și totuși s-a întîmplat ceva. Ajunseseră (se întunecase complet) în munte : frig, vînt, tufe agitate, ca niște mîini de îngropați de vii, salutau Rata neroadă, golită de carnea crudă, vie, a călătorilor coborîți rînd pe rînd. În Rată era acum rece și un aer vînăt. Ciinele secuiului miriia furios. Secuiul îl plesnea peste bot cu plăselele de corn de cerb ale cuțitului de vînătoare, încălzit de pulpa în cizmă.

Cel care părea să devină șeful grupului de 7 (gravă supoziție din partea mea, eronată — cei șapte se socoteau egali, ei însă, prin delegație

Desen de Mihai Gheorghe

tacită, le expunea intenția colectivă, căci toți gîndeau monocord) a spus ca o concluzie a părții a doua a nuvelei !

— Se pare că am ajuns, gușatule !

La care gușatul a încuviințat mut. Șoferul auzise remarca și-a oprit; cum se zice, între stații. De fapt, pînă la stația terminus mai erau cîțiva zeci de metri. Au coborît. Piatră măcinată, cioturi putrede (în picioare) de fagi, cu scorburile incendiate de sute de ani, și-o iarbă cîlțoasă, mai mult rădăcini decît fire. **Acela** (aparentul șef al grupului) a luat-o înainte, ceilalți după el (nu se putea altfel), pe o potecă lunecoasă pe care cu cîteva ore înainte se scursegeră vagoane de pietriș și apă. Gușatul venea în urmă încuviințînd direcția cu guițături bucuroase din gușa aruncată sportiv peste umărul sting, ca o desagă. **Acela** (să-i zicem așa ca să nu mai tot repetăm că nu e șef, ci ghid delegat de grup, dintre membrii grupului) a făcut-o la stînga și-a atacat de-a bușilea o coastă scurtă, dar foarte pieptișă. Băieții, după el, în șir indian. Ciinele și-a părăsit stăpînul (pe secuiul adică) și-a luat-o navalnic, mîriind și mușcînd din pietrele colțuroase, în cădere. Secuiul îl privea cu dispreț și-l lovea cu cizma, înjurîndu-l urît de tot pe secuiește, că n-are răbdare, că n-a înțeles nimic de la el (de la stăpîn adică). În fine, s-au ridicat cu toții Pe un tăpșan ușor înclinat, dar ușor de tot, rotund, larg. Aici curgea din munte o ceață lăptos-vînătă, care se lipea (sic !) de pleoape, de mîini, de mineci și te trăgea în jos. Nici vorbă de popas, pentru că **Acela** o spărgea (ceața adică) cu siguranță de somnambul tîrîndu-i pe ceilalți ca pe o frînghie ireală, înainte, spre stînă. Ciinele s-a liniștit total. Mergea acum ca un ciine grănicer, nepăsător, în cea mai adîncă interiorizare. Apoi iese din coloană (își ocupase locul cam la dreapta și înaintea secuiului) aleargă răpăind din labele osoase și dispare în întuneric. Coloana se oprește. Ciinele se întoarce furios și sare în gușa gușatului. Gușatul își mută scurt gușa, dintr-o mișcare expertă de cavaler luptător care fandează în fața dușmanului, și-o mută (gușa adică) pe celălalt umăr. Nu-l ia în seamă pe ciine, pentru că știe că a doua oară nu mai sare, ci acum îl pîndește ca să-l omoare. Puțin îi pasă gușatului că moare el. El ar vrea însă să moară și ciinele odată cu el. Au ajuns în fine la ușa stinii, o construcție de birne negre, mai mult groase decît late, îmbucate pe dinți cum se zicea cîndva. Gușatul trage un drug încîrligîndu-și degetele printre două scînduri, deschide o ușă, dar în amestecul acela de negru pe negru nu se disting decît sunetele groase, joase, ale structurii de lemn a ușii. Din fundul stinii se rostogolește un glas inalt :

— Tu ești, gușatule ?
— Eu sînt ! i se răspunde
— Ești singur ?
— Nu !
— Cîți sînt cu tine ?
— Șase și-un ciine !

Bătrîna aprinde o torță de rășină și le face semn să se așeze pe paturi de scînduri goale, la pereții stinii. Bărbații și ciinele refuză și-l ocolesc în cerc perfect pe gușat. Gușatul mîriie și-și bagă gușa în sîn, apoi înalță trufaș fruntea lată, pleșuvă, de stăpîn de munți :

— Vă omor pe toți, cu ciine cu tot, nemernicilor ! Pune mîna pe un par, fă, că-mi ești nevastă !

Bătrîna refuză, se așează pe un pat cu mîinile în poală.

— Adă oaia, gușatule, și nu te mai făli cu munții tăi, că nici ăștia, cei 5 și ciinele, nu-s făcuți din baligă, ci tot din sînge de stăpîni de oameni și de vite ! (Cei cinci încuviințară mut, niței mirați, deoarece se înțelege de la sine, ce mai atîta vorbă la **Acela** ! !

— Cheamă oaia, gușatule, că acum rugăm secuiul să-ți ia niței sînge din gușă ! (Secuiul n-are nimic pro sau contra, așteaptă serios, ca toată lumea)

— Mioriță lae ! — fomfăie gușatul. Lae, bucălae ! — reia el apoi.

Din fundul stinii vine zdupănînd oaia.

— Stăpîne, stăpîne, unde-mi sînt stăpînii, unde le sînt ciinii ?

— Lasă gura, fă ! Mai du-te dracului cu behăiala ta medievalo-carpatină ! Te învăț eu să mă mai denunți la stăpînă-tău, prefăcîndu-te că ești șchioapă !

— Chiar sînt șchioapă, dar tu tot nu crezi, (cei 6, cu ciinele 7, o disprețuiesc și ei, pentru că nu de piciorul frînt e vorba, ci de anacronism, de întîrziere într-o lume „evoluată"). Și oaia iese șchiopătînd de-adevăratelea din stînă și se așează „în dosul stinii". Ciinele pleacă după ea s-o mănînce sau s-o păzească (e tot una).

— Și zici că ai fost și ești stăpîn, gușatule ?
— Sînt ! răspunse trufaș gușatul.

Bătrîna se ridică de pe pat, vine foarte aproape de gușat, urlînd „briul meu de lînă, de lînă seină" și-i zgîrie gușa cu unghiile ei încîrligate, de cerboaică bătrînă. Băieții aspiră sînge. Ciinele vine și el lingîndu-și tivul buzelor apătoase și căscînd ca un adormit

— Unde l-a îngropat ăsta pe fii-tău ?
— În dosul stinii, unde dorm ciinii (ce voi nu știți din baladă ?)

Ies cu toții afară. Secuiul îl păzește pe gușat de ciine. Gușatul îngenunche și ricîie cu unghiile pînă dă de o piatră neagră, lespede, pe care o saltă. Sub piatră : nici oase, nici fluier de os, etc., ca și cînd n-ar fi fost.

— Adică vrei să spui că dacă nu se găsesc oasele, nu l-ai omorît ? Sau cam ce vrei să spui ?

Gușatul dă semne de enervare (pe sine însuși), pentru că-l supralicitase pe **Acela**. În fond, ori știa, ori alții, îi este egal, dar știu ei cît de dulce e să ajungi din slugă stăpîn ? (ce contează o crimă mai mult sau mai puțin ?)

— Mă, voi sînteți năuci ? Voi n-ați înțeles că v-am cărat aici ca să mă omoriți ? Haide, dați-i drumul !

Acela pricepe și e de acord cu gușatul. Îi face un semn secuiului; acesta ciinelui. Ciinele, din restaurant, făcuse fixația gușii, secuiul era și el obsedat de un singur loc, în ceafă, unde se împreună trunchiul cu gîtul.

PARTEA A III-A

Cei 6 + ciinele coboară pe propriile urme. Bătrîna rămîne o vreme în spatele stinii pînă răsare luna, și urzește pînzele morții pe fața și pe gușa celui ucis. Așa că a mai rămas o oaie, o babă, un ucigaș mai puțin și speranța că omenirea se va umaniza. Dar cei 6 + ciinele, ce sînt ei ? Arhanghelii justițiari (în numele cărui principiu ?), sau sînt ucigași și ei ? Poate că, indiferent de dreptatea cauzei, ciinelui îi face plăcere să sfîșie guși, iar secuiului să-auză cum scîrțîie cuțitul în încheieturile oaselor, cît despre **Acela**, se poate abține și el să nu o ia înainte ? Mie, personal, nu-mi place deloc această nuvelă în trei părți, așa că am s-o rescriu mai pe larg, subliniind ceea ce e pozitiv, înfierind ceea ce este negativ și dînd cititorilor mei sfaturi și îndemnuri să nu facă ca gușatul meu. De ce n-au omorît oaia ? Pentru că mioritele nu mor ! De ce nu s-au găsit ciolanele ciobanului îngropat ? Pentru că astfel de ciobani, încă de vii, sînt numai spirit. De unde, așadar oase ? Ce babilonie ! Am s-o refac, ce mai !

Farmecul unei lumi (II)

Carte estetă și rafinată, deși debordînd de vitalitatea talentului, **Defonia** se construiește cu dezinvoltură între un realism pitoresc și un expresionism țărănesc, încercînd să surprindă poezia „decadentă" a unei lumi crepusculare ale cărei resurse energetice, departe de a fi epuizate, sînt mai mult ca oricînd puse în mișcare de presiunea fără precedent a transformărilor. Adevăratul erou, cel care se luptă și moare sub ochii noștri în romanul lui Apostol Gurău, este unul colectiv : lumea cu multe „capete" a Defoniei, sat nepereche, vesel și auster, fantast și senzual, sceptic și visător, așezat între dealuri și cîmpie în apropierea apelor Siretului. Acesta este și rostul (dincolo de o ezitare firească a autorului între proza foarte scurtă a debutului și cerințele de altă natură ale construcției primului său roman) multiplelor ramificații laterale și al episoadelor aproape independente, determinînd foiala multicolorâ a personajelor secundare, aparițiile dense, pe nici o pagină adesea, de figuri memorabile totuși, surprinse adesea într-o mișcare caracteristică definind o mentalitate a satului sau a timpului : scepticul și cumsecadele doctor Angheluță ; micul torționar odios și oportunist, Andrei Leul, șeful colectărilor din sat ; baba Foca, vrăjitoarea ; hitrul moș Petre Metaxa ; siluetele omenești fără deformări caricaturale ori idilice ale lui Iconaru, primarul, și Balbură, secretarul de partid ; fudulul pădurar bețiv Barbăndeal ; obeza și voluntara șefă a colectărilor, de la centru, Marghiolița Tomescu, plină de o oratorică indignare ; și nenumărați alții. Episoadele care nu țin direct de „trunchiul narativ central", ruina vechii mentalități țărănești în năvala timpurilor, (strania metamorfoză a prințului Mario Uzzolo sub fascinația erotică a Silviei Verona ; „cariera" politică a excentricului Remus Orza, punctată de ironia swiftiană a personajului — ambele petrecute în jurul primului război mondial ; povestea cuplului Florea, Păuna ; legătura dintre Alec Orza și Lizica ; noaptea conversației celor doi frați. Trif și Alexandru, și a colegului bucureștean al primului, Paul Vetrescu, un „banchet" în care cei trei convivi dezvoltă o interesantă teorie despre „krypteia universală" — bună scenă de mediu intelectual urban, deși tonul e uneori căutat) — toate adevărate nuvele — amplifică spațiul epic al romanului, oferind prozatorului variate registre în care să scrie „cronica" Defoniei. Remarcăm aici, ca și în alte zone ale cărții, o puternică vină erotică îrigînd subteran textul, o „senzualitate" a descrierii, cum de mult nu am mai întîlnit la scriitorii noștri contemporani, în genere „pudici" prin fire, prejudecăți sau circumstanțele tipăririi. În aceeași pastă grea, pătimașă, a culorii lucrează Apostol Gurău și în scurtele sale „schițe" după natură, peisaje fugoase și expresioniste de o violentă poezie.

Amurgul universului tradițional este văzut nu atît prin colectivizarea oamenilor, cu toate că ea determină conflictul exterior al cărții, cît prin stingerea dragostei de pămînt, de care țăranul se simte trădat și înșelat, proces interior mult mai profund. Dacă bătrîna moașă a satului, bunica Valeria Orza, este păstrătoarea intransigentă și vindicativă a mitosului și a istoriei Defoniei, aducînd uneori cu un straniu totem. Iică Orza, nepotul ei, este personajul care trăiește din plin drama „realistă" și impitoiabilă a țăranului harnic și cinstit, incapabil de a se adapta sau a abdica de la o disperată demnitate, traversînd — fără a-și pierde credința în viață și speranța — experiența amară a pierderii esenței sale țărănești de „fruct" al pămîntului. Revelațiile lui înaintea „înaltului" pămîntului, străbătute parcă de un fior tolstoian, sînt întrutotul remarcabile în cadrul romanului. Focalizînd mereu atenția — deși prim planurile sînt schimbate rapid, secvențele principale alternînd cu cele episodice — „saga" familiei Orza introduce totodată o a doua idee-cheie pentru viziunea cărții, cea a continuității genetice, a permanenței subterane a Defoniei, motiv ce-i drept mai mult enunțat aici, dar prefigurînd, credem, drumul viitor al prozatorului (..nu se prăpădește nebunia familiei Orza, doar se mută-n alt om" — îi spune Valeria lui Alexandru, comparîndu-l cu originalul său unchi, scepticul Remus Orza).

Deși literatura noastră avea o interesantă tradiție a prozei fantastice inspirate din universul mitico-magic atît de bogat și de viu în structura „formei mens" a țăranului român, a fost nevoie de voga romanului „realismului magic" sud-american pentru ca o seamă de prozatori, în majoritate tineri, să abordeze din nou acest teritoriu epic insolit și promițător. Din păcate majoritatea încercărilor nu a depășit pastișa supărătoare prin tirania modelului neasimilat. Fără nimic din „fantasticul" strident, dacă nu ridicol, aducînd a kitsch, care sufocă scrierile „moderniste" de acest tip, o anumită zonă a **Defoniei,** valorificînd elemente ale imaginarului arhaic, datini, credințe, superstiții, viziuni fabuloase ale subconștientului colectiv, regăsește linia autentică a fantasticului cîmpiei dunărene, ce merge de la V. Voiculescu la Ștefan Bănulescu și Laurențiu Fulga. Perspectiva generală rămîne însă cea realistă, deși uneori vocea narativă își insușește mentalitatea „magică" țărănească, povestind firesc întîmplări miraculoase. Oamenii Defoniei cred în puterea vrăjilor, nu viziuni salvatoare, îmbracă evenimentele neverosimil de reale în hainele imaginației lor fabuloase, eliberează nume ale maleficului cu otrăvuri străvechi, Mărțarea, cu care încearcă să se mîntuie de neomenescul celor ce-i hăituiesc, refugiindu-se în poveștile unde răul este o lege pe înțelesul lor, într-un cuvînt negînd cu tenacitate realul și înlocuindu-l prin supranatural, tot așa cum uneori pot surzi instantaneu în urma unor reflexe condiționate fonic. Oricîtă imaginație ar avea însă defoniașii, lumea își iese din vechile țîțîni. Excelentă este acum atmosfera de sabat și apocalips a capitolului cinci, unde după petrecerea unor lucruri misterioase și rău prevestitoare (moartea cîinilor, invazia șobolanilor), semnificațiile normale se răstoarnă : felinarele puse la porțile „dușmanilor de clasă" aruncă o lumină întunecată, a „infamiei" ; fiii și ficele se întorc în sat spre a-și renega părinții îndărătnici ; apar „marii, teribilii mimi ai Defoniei" întorcînd pe dos înțelesul vorbelor pe care sînt obligați să le rostească. Bieții oameni devin atît de mici și de lași sub potopul de vehemente acuzații, unde totul nu mai are nici un Dumnezeu, încît umilința lor fără margini pare a cere un eveniment pe potrivă, o batjocură uriașă, totală, iar ceea ce era iminent se produce : în sat sosesc diavolii (sub înfățișarea a doi propagandiști ai colectivizării), Defonia are din nou un stăpîn. Episodul e splendid în grotescul său, iar dacă sugestia unui umor absurd poate veni de la demonii burlești ai lui Bulgakov, semnificația este diferită, integrînd într-un univers familiar satului cauza „rătăcirilor". Lui îi răspunde în capitolul **Noaptea Sfîntului Andrei de iarnă** poezia feerică și pasională a descătușării satului cuprins, într-un adevărat „dezmăț al poftelor", de o frenezie erotică și bahică în noaptea de după încheierea colectivizării, a eliberării de sub uriașa presiune care apăsase Defonia.

Problematica actuală și tema modernă sînt tratate de Apostol Gurău în bună manieră tradițională a prețuirii stilului artist, prozatorul, aplecat asupra lucrării în filigran a textului, folosind cu vizibil talent și voluptate valorile plastice ale cuvintelor, fără caria literaturizărilor artificioase. Dulcele stil clasic moldovean este adesea insuflețit de metafora barocă munteană, plină de neprevăzut și culoare, fierbînd de poezia tare a materiei, nu fără virtejul imaginilor amintînd de fantezia dictatorială a lui Fănuș Neagu, tipică se pare acestui spațiu dunărean. I-ar mai fi fost, poate, necesară cărții o „rotunjire", echilibrînd întinderea mare a primelor părți în raport cu finalul, care apare astfel oarecum grăbit, deși de efect și atmosferă, după cum imaginea frumoasă poate deveni prin exces gratuită și nefuncțională. Cu aceste rezerve neesențiale, **Defonia** impune definitiv, după opinia noastră, un nume : Apostol Gurău. Un prozator complet, — în sensul lui Nicolae Breban, constructor și artist, cu vocația epicului, privind cu o vădită admirație spre profunzimea moromețiană și metafora beată de libertate a lui Fănuș, — care este deja, în cele două cărți ale sale, el însuși.

Dan Alexandru Condeescu

Cezar Ivănescu

Doina

(CODRU)

I codrule, pasăre sfîntă,
codruleț de brad,
nici nu plînge, nici nu cîntă,
codruleț de brad,
nici grai nu dă, nici nu umblă,
codruleț de brad,
să nu zbori, să ne ții umbră,
codruleț de brad,
codrule, pasăre sfîntă,
codruleț de brad,
să nu zbori, să ne ții umbră,
codruleț de brad !

I codrule, pasăre sfîntă,
codruleț de brad,
noi ne-om pregăti de nuntă,
codruleț de brad,
codrule, pasăre sfîntă,
codruleț de brad,
inimă și carne vîntă,
codruleț de brad,
codrule, pasăre sfîntă
codruleț de brad,
pregătire-om nuntă cruntă
codruleț de brad !

I pregătire-om a vinare
codruleț de brad,
inima, cerboaică mare,
codruleț de brad,
codrule, pasăre sfîntă,
codruleț de brad,
pregătire-om nuntă cruntă,
codruleț de brad,
inima, cerboaică mare,
codruleț de brad,
intr-un val de sînge sare,
codruleț de brad !

I codrule, pasăre sfîntă,
codruleț de brad,
nici nu bea, nici nu mănîncă,
codruleț de brad,
codrule, pasăre sfîntă,
codruleț de brad,
nici nu vede, nici se uită,
codruleț de brad,
codrule, pasăre sfîntă,
codruleț de brad,
nici atinge, nici ascultă,
codruleț de brad !

I nici miroasă, nici nu gustă
codruleț de brad,
nici nu umblă, dar nici nu stă
codruleț de brad,
nici nu doarme, nici treaz nu e
codruleț de brad,
Marea Pace-l aghezmuie
codruleț de brad,
codrule, pasăre sfîntă,
codruleț de brad,
pămîntirea Morții cîntă
codruleț de brad !

I codrule, pasăre sfîntă,
codruleț de brad,
să nu zbori, să ne ții umbră
codruleț de brad,
nici grai nu dă, nici nu tace,
codruleț de brad,
nici nu-l doare, nici nu-i place,
codruleț de brad,
nici gol nu e, nici plin nu e,
codruleț de brad,
nici nu-ncepe, nici mintuie,
codruleț de brad !

I numa bruma-l înveșmîntă,
codruleț de brad,
ca-ntr-o pînză de in sfîntă,
codruleț de brad,
îl apără de veninuri,
codruleț de brad
preoțeștile lui inuri,
codruleț de brad,
codrule, Față neruptă,
reînvecinat
cu treimea nentreruptă
codruleț de brad !

I semn cu degetul îmi face
cel centurion,
da eu trupul mi-oi desface
Codrulețe-Domn,
inima, cerboaică mare,
codruleț de brad,
în piept ca în codru sare,
codruleț de brad,
semn cu degetul îmi face
cel centurion,
da eu trupul mi-oi desface
Codrulețe-Domn !

I semn cu degetul îmi face
cel centurion,
trupul meu fără noroace
intr-acest eon,
cu vestmîntul de pilemа
bunăoară-l țin,
tot își pierde diadema,
aura-n suspin,
nu mi-l vindeca nici Luna
nici Soarele-n cer
Sfînta Ceres, nici Alruna
Codrulețe-Ler !

I semn cu degetul îmi face
cel centurion,
da eu trupul mi-oi desface
Codrulețe-Domn,
codrule, codrule verde,
Codrulețe-Lar,
că eu multe-oi putea pierde
pierde în zadar,
numai inima cum sare
Codrulețe-Ler,
inima, cerboaică mare,
frică mi-i s-o pierd,
inima, cerboaică mare,
poleitul corn,
duce-mi-oi Celor Cîntare
Codrulețe-Domn !

I zice Hermes Trismegistul
că celor de sus
trupul nostru teurgitul
vecinic li-i supus,
dacă doarme-n ceruri Steaua
dormire-om și noi
în lințoliul ca neaua
pînă la apoi,
ca vestalele-ngrijite
tot așa și noi
am trezit cele-adormite,
focul, verde-altoi !

I ferice de tine, codru,
nici auzi, nici vezi,
totu-i drept, curat e totul
sub crengile-ți verzi,
da noi, da noi, da noi care
din Steauă ne-am rupt
supușiți la sfîrtecare
Roatei nentrerupt,
singuri-singurei ca lupul
nesfîrșit război
între stele ne e trupul
întrupați doui !

I codrule, Domnule-codru,
codruleț de brad,
ești nimica și ești totul,
codruleț de brad,
codrule, pasăre sfîntă,
codruleț de brad,
roșioară limbă-ți cîntă,
codruleț de brad,
roșioară limbă-ți tace,
codruleț de brad,
alinta-te-oi, n-am ce-ți face
codruleț de brad !

I că ești codruleț și codru
codruleț de brad,
ești nimica și ești totul
codruleț de brad,
ești în somn și dormi în somnul
codruleț de brad,
ești asemenea cu Domnul
codruleț de brad,
nici dincolo, nici dincoace
pace n-am, nici somn,
semn că degetul îmi face
cel centurion !

I codrule, pasăre sfîntă,
codruleț de brad,
în burduf de piele scumpă
închis am stat,
am văzut fără vedere
cum s-au pămîntit
întru boală și durere,
codruleț sfințit,
am văzut din cea matrice
cum născutu-s-au
rupți din somnul cel ferice
Or și Ariman !

I amintirea azi mă poartă
biet utricular
călărind o apă moartă
Codrulețe-Lar,
n-aș putea, nici nu poți spune,
Codrulețe-Prunc,
după-atîta-amărăciune
dacă mai ajung
unde se închide focul
ca un lotus blînd,
unde amintire-i totul
cum ar fi nicicînd !

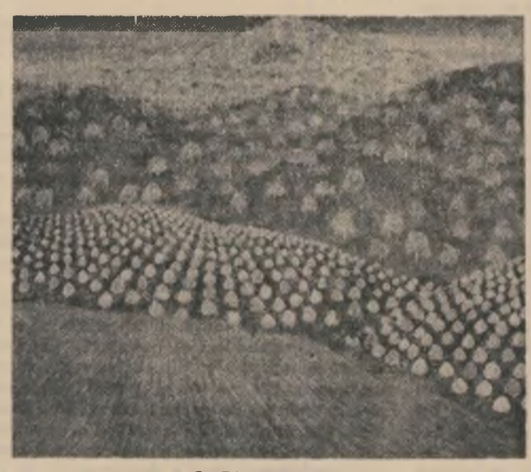

C. Dipșe „Peisaj"

I inima mea, altă carne,
potir cu ichor,
mai vina-ți-ar, ție, Doamne,
și alt vinător,
inima mea carne nouă,
potir cu ichor
purtat de Domnul de Rouă
ceruleelor,
trece riul cel cu unda
cela străminos,
nici Cybela, nici Larunda
nu mă mai întorc !

I ușor ca Domnul de Rouă
călcînd brumele
cînd se vede luna nouă
îi iau urmele,
lunii parcă-i plînge fața
mirunat cocon,
lacrimile-i șterg roșața
codrule-domn,
plînge multpreamilostiva
că ne-au măsurat
umbra, Sila-Samodiva,
Moartea-Împărat !

I nici Cybela, nici Larunda
codrulețe-domn,
nici tot veacul, nici secunda
nu mă mai întorn,
inima, cerboaică mare,
codruleț de brad,
într-un val de sînge sare,
codruleț de brad,
o zugrumă precum lupul
și-o acoperă
ca o umbră albă trupul
Sacră Operă !

I inima mea, altă carne,
potir cu ichor,
mai vina-ți-ar, ție, Doamne,
și alt vinător,
inima mea carne nouă,
potir cu ichor
purtat de Domnul de Rouă
ceruleelor,
trece riul cel cu unda
cela străminos,
nici Cybela, nici Larunda
nu mă mai întorc !

I Soarele vineze Luna,
codruleț de brad,
Sfînta Ceres, nici Alruna
nu-mi mai dau iar cheag,
țipă glas ca oarecine
ca pe-un fluture
să mi-l spargă de lumine,
glas de huture,
sufletul, să mi-l ajungă
mai adîncul vrii,
nervul meu de prunc și pruncă
lumea-n somn-copil !

I în cap poartă o tichie,
codruleț de brad,
și tichia-i de scumpie,
codruleț de brad,
iar de sub acea scumpie,
codruleț de brad,
este-o piatră despicată,
codruleț de brad,
de se vede lumea toată,
codruleț de brad,
de pe fruntea-i coronată
codruleț de brad !

I Zînă Sfîntă Dochiană,
Codrulețe-Ler,
ia mai dă-ți geană pe geană
și plînge la cer,
eu la cer m-aș înălțare,
Codrulețe-Lar
tot ca negura cea mare
cu suflet amar,
aș tot ninge și-aș tot ninge
Codrulețe-Prunc,
ca o neauă m-aș prelinge
morților vestmînt !

I că zac singuri fără chipuri
numai apăsați
de dihănii și de cipuri,
de-aur îngreiați,
aș tot ninge și-aș tot ninge
Codrulețe-Domn,
Nouă Stele-n cer aș stinge
culcate în somn,
Zînă Sfîntă Dochiană,
Codruleț-Copil,
ia mai dă-ți geană pe geană
și fă lac de mir !

I ia mai plînge și cu sînge
și fă lac de vin,
eu aș ninge și-aș tot ninge
Lin și iară Lin,
codrule, pasăre sfîntă,
codruleț de brad,
ține neauă cît de multă
Codrul-Împărat,
neauă nouă, îmbunare,
morților din veac,
morților cuminecare,
codruleț de brad !

CRONICA LITERARĂ

VASILE REBREANU: «Fîntîna cu patru adevăruri»

Inventiv, modern și, din cîte știu, ocolit de regizori, este teatrul lui Vasile Rebreanu („Fîntîna cu patru adevăruri" — Ed. **Cartea Românească**, 1981), din a cărui producție dramatică două piese cel puțin sînt remarcabile și jos cu mult din seria curentă. Nici altele nu sînt, totuși, mai prejos, așa încît, în ciudu impresiei de instabilitate în teme și de excesivă imaginație, autorul întărește întîia reprezentare critică, de ordin pozitiv. El face aci un teatru psihologist cu tinctură „polițistă", aci comedii de limbaj, cîte o parabolă fantezistă, de formula utopiei, ne dă, în fine, nouă piese într-un act ori de cîteva scene, unele simple sketch-uri intitulate „teatru de buzunar" și de unde cel puțin jumătate au o precizie dramatică memorabilă, mai cu seamă din pricina scurtimii. Teatrul propriu-zis extrage dramaticul dintr-un moment ultim, a cărui preistorie nu o cunoaștem, de unde decurge observația că umanitatea e văzută mai puțin analitic cît caracterologic. Psihologiile sînt aci caractere, precum se observă cu ușurință din cîteva rezumate. „Fîntîna cu patru adevăruri" e un „policier" psihologist, cuprinzînd o anchetă întreprinsă de un procuror asupra unei presupuse crime : un alcoolic e găsit pe linia ferată, cu țeasta zdrobită și cu un picior tăiat. Interogatoriul luat suspecților, dintre care unul (Cristian) e un tînăr cu o conduită inexplicabilă, anunțînd că el a comis crima, iar doi (concubina și fratele accidentatului) par a fi interesați în dispariția aceluia, nu duce la o revelație criminală cît la concluzia unui banal accident. Însă reacția acestei umanități joase, de ucigași latenți, este înregistrată remarcabil de dramaturg, care a știut să vadă în fiecare ins un caracter și a dedus de aci un tablou de moravuri : concubina semidoctă și fanată, cu totuși aere de cocotă rezistînd asaltului senectuții, fratele avar și ticălos, junele mitoman, voind a deveni celebru printr-un fapt brutal.

„Asasinatul de pe plaia pustie" e, pînă la un punct, un mic ioc detectivistic, rezolvat neverosimil din unghi „polițist", însă nu fără interes sub raportul legăturilor umane. Un fost judecător celebru, Aslanian, (numele sugeră forța leonină, evocată și în dialoguri) se retrage cu fiica, Iuliana, și cu logodnicul ei, Filipescu-Ilfov, la o pensiune izolată, pe o insulă marină, întrucît primise două scrisori de amenințare cu moartea. Însă recluziunea nu e aducătoare de liniște ci, dimpotrivă, semnele criminale se întețesc, avînd ceva fatal, precum în „Zece negri mititei" de Agatha Christie. De îndată ce un tînăr hippy, Vall, aduce o a treia scrisoare lui Aslanian, crima se produce, dar în niște condiții atît de misterioase, încît toți „pensionarii" sînt bănuiți. Raționamentul lui Filipescu-Ilfov, exemplu de elocvență ingenioasă de barou, acuză pe fiecare în parte (ceilalți fuseseră condamnați în felurite împrejurări, în procese judecate de Aslanian) însă nu are atîta abilitate în a elimina certitudinea, fiindcă el este asasinul. Iuliana rămîne cu Vall, printr-un happy-end oarecum bulevardier, și, în tot cazul, inadecvat mediului tenebros pe care dramaturgul l-a închipuit. „Polițistă", cu un conținut din domeniul spionajului, e, în fine, „Pe loc repaus... asasini !", o fantezie părînd, un moment, „science fiction" (indivizii se alimentează la priză și se mișcă grație unor „baterii") cînd nu e decît o parodie a producțiilor „policier", precum rezultă din ultimul episod, un șir de lupte corp la corp, pigmentate cu jiu-jitsu și pistoale aruncate prin aer, în urma unor lovituri experte. Însă „polițismul" este, la Vasile Rebreanu, un pretext pentru revelația psihologică, un motiv spre a izola caractere imperfecte, conduite dictatoriale, frivolitatea feminină, criminalitatea calculată care e o formă de ipocrizie bestială. Interesul textului său „polițist" stă așadar în proporția de psihologie culpabilă și fanatică, extrasă din umanitate în condițiile unor evenimente ireversibile.

Din cu totul altă categorie e comedia „Sutiene pentru călugări", o mostră de conflict simplu, a cărui complicație aparentă provine din limbaj. Un C.A.P. așteaptă, în sudori, inspecția televiziunii și întreaga lui umanitate, începînd de la președinte, este terorizată. În acest moment, calculat cu o precizie care preface pe om în mașinărie, iese la suprafață tot ceea ce este rigid și în fond ridicul în psihologia însului mediocru. Dumitru, președintele C.A.P., răspunde la telefon monosilabic și pare a fi o bandă de magnetofon pe care s-a imprimat o comunicare stereotipă. Mitușa, un subaltern, e o imagine vie a poltroneriei. Altul nu e în stare să pronunțe nici măcar o propoziție cu vorbele lui, grăind automat ca în ziare. În această umanitate cu aer solemn, de potemkiniadă, și în fond cu psihologie „lichidă", modificată după împrejurări, apariția unui sutien „made in Italy" produce o lungă stupefacție, asemănătoare pesemne cu aceea simțită de musulmani la căderea unui meteorit negru din ceruri. Mintea, atît de înlănțuită de ritualistică goală care stinge orice este incidental, este de tot inapță a reduce un obiect nou la aspectul lui natural și se sforțează a-l introduce în mecanismul ei „ideologic". Însușirea cea mai de preț a dramaturgului este aceea de a vedea aci „alienarea" cu ochiul unui comediant și de a-i da înfățișarea de spectacol burlesc, rezultată din examenul făcut de o rațiune echilibrată. Alții ar fi prefăcut aceasta într-o apocalipsă parabolică, nu însă și Vasile Rebreanu care este un spirit robust și cu sentimentul valorilor finale, imperisabile la asaltul irațiunii. Ca și Ion Băieșu, ca și Teodor Mazilu, Vasile Rebreanu vede umanitatea mediocră cu un ochi acut și fantast scoțînd efect din stereotipia limbajului care nu e totuși a unor indivizi inculți cît a unui specimen cu o cugetare mecanică și cu psihologia terorizată de orișice tulbură lumea lui ermetică. În această lume, izolată de dramaturg spre a o purifica prin focul rosu satiric, toți acei ciubucari, afaceriști, și șefi abuzivi, ironizați de Teodor Mazilu, se prefac într-un soi de creațiuni fără biografie și fără gîndire, reflectînd automatic niște formule învățate pe dinafară. Nu omul vorbește aci, el este vorbit de un limbaj tiranic, cu o funcțiune ermetică și cu atît mai spectaculoasă cu cît este mai de neînțeles. Comedia de caractere s-a transformat un moment, în „Sutiene pentru călugări", într-o comedie de limbaj. Ochiul dramaturgului nu este doar acut și impresionat de actualitatea socială, el are și o retină fantastă care nu iartă nimic : rigiditatea milităroasă a „edificatorilor de imperii", persistența într-o idee distructivă pe deasupra evidențelor, mașinăria propagandistică sub forma înșelătoarei mass-media, sentimentul puterii vecin cu delirul alcoolic etc. Apoi, caracterologiile și psihologia dictatorială, limbajul eliptic al convorbirilor diplomatice, tehnica propozițiunilor în doi peri care par a spune totul și în fond nu comunică nimic — acestea fac, din teatrul lui Vasile Rebreanu, o rară producție dramatică cu pretext politic, a cărei promovare sub formă scenică ar fi o idee cum nu se poate mai nimerită. Nu altfel este autorul în „teatrul" său de „buzunar", unde el a colectat nouă ebose dramatice, cîteva mai consistente sub aspect cantitativ, majoritatea remarcabile, iar două („Securi pentru funii" și „Necunoscuta") — comparabile cu puține din producțiile noastre de teatru scurt. „Doi și al treilea" adaptează parabola samariteanului, punînd pe doi golani să-l lege și să-l buzunărească pe un om cumsecade care le-a dat bani. „Vagonul dispărut", o producție de „radio-verite" descrie o biografie fatată, de pușcărias ingenios, hoț de vagoane de marfă pline cu porumb (spectaculosul infracțional e aci baza). „Moartea comandorului" se petrece în urma unei convenții între anchetator (care e, în chip latent, un criminal, precum aceia din „Asasinatul de pe plaja pustie") și un demnitar travestit în borfaș. „Doliu de primăvară" conține o conversație între doi bărbați, dintre care unul amnezic. „Securi pentru funii" (o „absență tragică") e o parabolă despre erotică și solitudine, cu un aspect abstract, de „mystere", o cosmologie în fond a cuplului negat, nu fără o trăsătură de bocet metafizic. „Necunoscuta" pare a fi o istorie fantastică, în urma lui Mircea Eliade (prin ideea aberațiilor de timp) cu un aer premonitoriu. Două scenete, în sfîrșit, fotografiază mediul funcționăresc. „Asul volanului" conspectează sedința de pensionare a unui șofer, cu accent pe rigiditățile sociale (șeful dictator e o idee care îi place lui Vasile Rebreanu) iar „Liliacul" e tot înregistrarea unei întruniri, cu delațiunile și aspectele ei mecanice, nu fără o culoare fantastă la ultima apăsare a pedalei. Vasile Rebreanu e un dramaturg cu un vast teritoriu conținutistic, latent, făcînd teatru din „policier", cu accent de psihologie și pe caracterul sovăielnic și nebulos, din rigiditățile minții și ale instituției, din ideile abstracte despre univers, văzînd aci parabolic, aci burlesc, în fine, realist fotografic cu o coloratură fantastă ieșită din mijlocul descripției celei mai placide, un abil creator de limbaj adecvat momentului și compoziției sufletești a umanității, un autor în fine pe care numai o inexplicabilă opacitate de repertoriu nu l-a propagat în conștiința publică în chip susținut, precum ar fi meritat teatrul lui, absolut remarcabil la... lectură.

Artur Silvestri

ALEXANDRU PAPILIAN: «Pricini de iubire»

După succesul debutului său editorial, din 1970, cu romanul **Dihorul**, se poate spune că Alexandru Papilian a pășit în literatură cu dreptul. Foarte tînărul prozator (avea atunci doar 23 de ani), de profesie contabil, îi citise bine pe Dostoievski și Faulkner și, urmîndu-l stilistic pe acesta din urmă, prelua de la cel dintîi tema din **Idiotul**, oferindu-ne un Mișkin „întors pe dos", negativist pînă la disperare, pornit împotriva întregii lumi și a propriei ființe. Elogios primită la data apariției, cartea se recitește și acum cu interes, dînd impresia unei partituri străine interpretată, de regulă, corect și, pe alocuri, chiar remarcabil. Următorii pași ai prozatorului sînt însă din ce în ce mai puțin siguri. Cele trei nuvele din **O seară de noiembrie** (1976), suferă, pe ansamblu, de poticneli stilistice (neașteptate fată de debut) și deficiențe de construcție. Se salvează, prin calitatea analizei, doar nuvela ce împrumută titlul cărții. Următorul volum, **Fărîturi neînsemnate** (1978) este, simplu spus, o colecție de banalități, rău scrise, în care impresionantă rămîne doar absența desăvîrșită a talentului. Și, în fine, recentul **Pricini de iubire** (Editura Albatros, 1981), care cuprinde nuvelele **Fiul, Iubiri amare, Note de drum, Narcis sau spațiul dintre oglinzi**. Prima este o reluare din volumul **O seară de noiembrie**. Îi reproșam și atunci abuzul de naivitate sentențioasă, spontaneitatea contrafăcută, stringăcia frazării. Adaug, acum, la o nouă lectură, lipsa sensului. Eroul se confensează unui auditoriu imaginar, descoperindu-și eșecurile erotice, singurătatea, gustul pentru literatură (cultură) sentimentele paterne. Dar, mai puțin momentele cînd declară toate acestea apăsat didactic, frazele se adună albe, una lîngă cealaltă., pe o orizontală dezolantă, prin absența oricărei încercări de structurare a materiei. Bănuim (fără să înțelegem însă scopul) că această continuă „evitare" a semnificației este deliberată, de vreme ce însuși personajul narator acuză improprietatea termenilor, definind astfel **mentalitatea** unui coleg: „Aveam un coleg, Dorinel Mucea, al cărui tată murise ce știu eu cînd, și care fusese crescut de maică-sa, fapt ce se vedea în șclifoseala cu care își însoțea fiecare gest și în mentalitatea lui: **puțin parfum, delicatețe verbală, imposibilitatea de a ține la băutură**, și dispreț pentru grosolănia (e drept exagerată) a camarazilor de cămin **(s.n.)**. A doua nuvelă, „Iubiri amare", cuprinde, se pare, fișe caracterologice, schițe ale unor întîmplări, consemnate concis spre a nu fi uitate, note de călătorie ale unui personaj care, și el, se descoperă singur și nefolositor. La tot pasul, bruioane de acest gen: „Victoria. Tatăl ei, acum șef de mare restaurant, a fost un soi de activist. Prudent. A renunțat la politică. În favoarea unui trai îmbelșugat. Cred, adică. Trecutul bătrînului mi-e neclar. E sigur că a făcut, imediat după război, politică. Măruntă. Dar eficientă. Mic aventurier", etc. Dacă în „Dihorul" influența stilistică a lui Faulkner era evidentă, aici, fire imprevizibilă, prozatorul adoptă stilul... criticului Aurel Martin. Și reușește perfect. Iată: „Era abătut. Stătea în fața mea. Încercănat. Tristețe bărbătească. Tăcută. Ascunsă. Perversă. Sorbea. Ciorbă de perișoare. Vițel cu spanac. Clefăia. Și era abătut. În lipsa Victoriei". Itercalat ici, colo, acest „stil depeșă" poate să însemne ritm. Cultivat însă cu obstinație pe mai bine de 60 de pagini nu înseamnă nimic. Dealtfel, însuși prozatorul îl abandonează în următoarea compunere, „Iubiri amare", în favoarea **stilului melo**. Un bărbat, în putere, nevastă, copil, află brusc că e bolnav. Incurabil. Va muri. Sigur. Peste șase luni. Scrie. Soției. O confesiune. Pe patul de moarte. (Și lasă și copilului o scrisoare). Un astfel de subiect este, de bună seamă, atingător. Emoționează și numai la simpla enunțare. Iar tema morții a dat în literatură capodopere. Depinde însă cum faci! Eroul „Iubirilor amare" face din tragica sa experiență prilej de a emite panseuri de un gust îndoielnic: „Mi-e milă de oameni! E mare vama pe care trebuie să o plătească fiecare dintre noi. Iar această vamă se află undeva indefinit. În văzduh". Sau : „Am blenoragie. E într-adevăr de rîs. Mai ales că a venit într-adevăr ca pușă cu mina. Are dreptate Istrătescu. Trebuie să rîd și eu. Altfel nu se poate. Căci e într-adevăr ceva nemaipomenit de ridicol și de întăritor". Și, încă, în stilul „Dama cu camelii" plus „Spitalul amorului": „Vai de sufletul tău, iubirea vieții mele! Vai de sufletul tău! Știu că ar trebui să îți sar în ajutor, dar mă simt neputincios. Moartea mea nu poate fi întoarsă din drum. Iubirea mea, iartă-mă pentru că îți scriu acum, pentru faptul că aceste rînduri îți vor reaminti starea acestui moment. Iartă-mă! Iartă-mă că nu mă pot stăpîni să nu mă vait pe hîrtie pentru tine, în lipsa a ceva mai bun". Iertare, dar am convingerea că în viață există și lucruri mai folositoare. De pildă, a gîndi de zece ori înainte de a scrie un cuvînt.

În ultima nuvelă din volum, **Narcis sau Spațiul dintre oglinzi**, Alexandru Papilian devine hermetic, într-un **Prolog**, intenționînd să justifice urmarea: „Stau în măduva acestei sfere și mă privesc. Imaginile condensate prin reflectări multiple într-un spațiu fără de margini atît spre interiorul sferei, precum și în planurile fără număr ale reflectării îmbogățite de noua lor determinare: în — și ne-finirea saltului lor calitativ prin „adunarea" în însumi eu — sînt eu". Am ales un citat mai exoteric, din care cred că înțeleg (dar, cine știe ?!) posibilitatea și dreptul naratorului de a se privi pe sine în diverse ipostaze, convergente în esență, chiar dacă aparent divergente. Că ar fi așa o arată — cum să le spun — **caracterele** ce urmează: **Tăcutul, Binefăcătorul, Luptătorul, Înfrîntul, Singuraticul, Furiosul, Înspăimîntatul, Surghiunitul, Iubitul**. Sînt, însă, eseuri etice pe temă dată, scrise cu inteligență, patos lucid și tensiune ideatică, aflate în relație cu literatura, fără a fi literatură. Legături cu aceasta întreține doar **Înspăimîntatul**, care amintește, prin bizarerie spăimoasă și tipologie metaforică, pe proza lui Andre Pieyre de Mandargues din **Le Musée noir** sau **Soleil des loups**. Puțin, prea puțin, pentru un volum de 300 de pagini, ceea ce mă îndeamnă să cred că „Pricini de iubire" e o carte apărută fără pricină. În finalul unei recenzii la **O seară de noiembrie** scriam că nuvela titulară justifică așteptarea încrezătoare a viitoarelor cărți ale lui Alexandru Papilian. Ele au venit, eu le-am citit. Mărturisesc că mi-am pierdut încrederea. Cît desore așteptare, ea este starea firească a criticului.

Valentin F. Mihăescu

GHEORGHE SCHWARTZ: «Spitalul»

Ultimul roman al lui Gheorghe Schwartz (**Spitalul**, Editura **Eminescu**, 1981), este construit pe o structură parabolică. Autorul apelează la unul dintre cele mai frecvente toposuri ale prozei moderne de la Kafka încoace, și anume **locul închis** : casa (castelul), vaporul, spitalul, sanatoriul etc. Avantajele din perspectiva retoricii prozei sînt evidente ; scriitorul poate aduna în același cadru, fără alte justificări sau motivații decît „unitatea de loc", cele mai diverse tipuri de personaje, altmiteri imposibil de reunit, pentru a le autoscopia conștiința sau comportamentul în situații limită. M. Blecher, sure exemplu, în **Inimi cicatrizate**, evocă viața dintr-un sanatoriu de turberculoză osoasă unde bolnavii deși trăiesc evazi-imobilizați în ghips, au instinctele hipertrofiate. Mai ales fantasma erotică, intensificată de ideea morții iminente, îi chinuie obsesiv. Autorul se concentrează exclusiv asupra fiziologicului refuzînd orice deschidere spre metaforă și simbol. O altă ipostază este reprezentată de tendința spre alegorie și parabolă. Sanatoriul din **Biblioteca din Alexandria** este locul unde se confruntă și se desfășoară, prin citiva insi, Curta, Morărescu, Titorian, Cozmin etc. la o scară mai redusă, dar cu aceeași intensitate și efecte, evenimentele și dramele epocii '50. În același timp, personajele nu au numai o funcție exponențială, ci și o existență autonomă, o individualitate proprie. Este un mod fericit de a conjuga retorica romanului realist și realist psihologic, bazată pe evenimente caractere sau constiințe, si semnificatia biunivocă (denotativ-conotativă) specifică prozei alegorice. Spațiul concentrationar din **Castelul** lui Kafka are mai multe nivele semnificante, depășind polaritate semantică a alegoriei, pentru a se inscrie în registrul mai amplu al parabolei și simbolului. Universul ca labrini, Naphta, Peeperkorn și Clavdia Cauchat rea individului sînt doar cîteva din elementele infrastructurii parabolice a cărții. Și, în sfîrșit, putem discuta în cazul lui Thomas Mann, cu **Muntele vrăjit**, de o compoziție supraetajată polifonic. Romanul social, romanul psihologic și romanul parabolic coexistă armonios, dominate însă de un arhisens sau mitologem în accepția istoriei religiilor ; formarea și inițierea tînărului in tainele existenței. Pentru Hans Castorp, sanatoriul din Davos Platz reprezintă un fel de „Misterii Eleusine" iar întîlnirea cu Settembrini, Naphta, Peeperkorn și Clavdia Cauchat tot atîtea trepte și probe ale cunoașterii și experienței.

Să ne reîntoarcem acum la subiectul propriu zis — poate am divagat puțin, dar cît de interesant ar fi un studiu morfologic despre literatura „sanatoriului" — și vom constata că romanul lui Gheorghe Schwartz se înscrie ca tipologie în cadrul alegoriei politice. Și nu atît pentru motivul că acțiunea se derulează la începutul celui de al doilea război mondial, fapt nu lipsit de importanță, dar nu esențial, ci pentru descifrarea și înfățișarea mecanismelor, factorilor și forțelor ce acționează asupra individului și mediului social într-un moment istoric crucial. Deoarece, spitalul lui Gheorghe Schwartz nu reprezintă decît o imagine la scară redusă a societății umane, ce-i drept a unei „lumi pe dos", bulversată de evenimentele și situațiile prin care trece. În acest loc, granița dintre firesc și anormal, dintre inteligibil și bizar, dintre onestitate și necesitate, dintre curaj și poltronerie, în ultimă instanță, dintre uman și gregar, se șterge, lăsînd locul confuziei și unui soi de precară „filosofie" a adaptării, exprimată de Stein, unul din personaje : „Și pe urmă, spuneți-mi și mie, domnule administrator general, care e deosebirea să fii aici sau să fii afară ? La început am venit cu toții aici pentru că am fost bolnavi, dar am fost bolnavi tocmai atunci cînd trebuia pentru ca să ne putem ascunde. Pînă la sfîrșit, tot ascunzîndu-ne unii de alții, am nimerit în același loc. Îl cauți pe domnul cutare ? E în spital. Îl cauți pe dușmanul domnului cutare ? E și el în spital. Numai că cei care se luptau între ei afară se luptă între ei și aici. Unii nu vor să devină nici aici mercenari. Doar că în spital acum totul este ilegal. De ce-i totul ilegal ? Pentru că acum așa-s vremurile ; despre cine nu face ceva ilegal se spune că e un timpit. Și cine vrea să fie un timpit ? Dumneavoastră vreți ? Nu vreți ! Atunci eu de ce să vreau ?" (p. 129).

Deci, imediat după rebeliunea legionară și, odată cu începutul celui de-al doilea război mondial, mai mulți inși (Lazăr, Luca, Stein, Bărzu) cu un trecut mai mult sau mai puțin dubios, pentru a eluda consecințele faptelor lor și, în general, a evita impactul „vremurilor grele", se internează în urma unor sume considerabile plătite doctorilor și infirmierilor, în spitalul de boli nervoase. Dar conducerea spitalului se transformă cu timpul într-o dictatură bazată pe forță și intimidare, o parte din medicii și infirmieri extorcînd sume tot mai mari de la cei internați. Nemulțumiți de situația existentă, de spolierea la care sînt supuși, cîțiva dintre falsii bolnavi (ajunși acum la un număr impresionant) se revoltă și reușesc să preia conducerea așezămîntului pe care se hotărăsc să-l reorganizeze și să-l extindă; o simbolică revoluție s-ar zice. Dar noii veniți urmăresc aceleași scopuri și nu fac decît să înlocuiască o formă de despotism cu alta. Luca, nemulțumitul de altădată, cel care a conceput schimbarea, este acum dictatorul absolut, „domnul comandant", care sub aparențele unei democrații (alcătuiește un „stat major" fantomă) și a frazelor promițătoare conduce discreționar spitalul. Rezultatul acestei „politici" este creșterea corupției la proporțiile monstrusului, funcționarea haotică a administrației în pofida aparenței de rigoare și legalitate, furtul și crima și, în ultimă instanță, sacrificarea bolnavilor, adică a „supușilor". Desigur, situația nu poate dura prea mult și o nouă revoltă a bolnavilor precum și intervenția armatei pun capăt acestei stări de lucruri. Istoria, pare a ne sugera autorul, cel puțin în momentele de criză, se manifestă ca un joc de forțe, sau, mai exact spus, ca un carusel de puteri contrarii ce se rotesc din timp în timp, fără a se anula, acționînd doar în favoarea unor persoane, a unor voințe demonice, „supraoamenii", și în detrimentul omului comun. Romanul se termină kafkian, cu rătăcirea și fuga fără sfîrșit, într-un oraș labirintic, a fostului „administrator general" al spitalului, Lazăr, în timp ce „domnul comandant", Luca, pare a fi scăpat, pregătindu-se probabil, în altă parte, pentru o nouă lovitură.

Cartea lui Gheorghe Schwartz constituie un examen critic al mecanismelor puterii politice și a consecințelor ei, în absența lucidității și echilibrului rațiunii. Apelul la procedeul alegoriei are avantajul de a face demonstrația la un prim nivel, mai convingătoare și, aș spune, mai ușor de susținut, din punct de vedere literar, scriitorul dovedind, de altfel, o bună cunoastere a tehnicilor narative. Ceea ce i se poate reproșa decurge tocmai din formula prozastică aleasă — un anume schematism al alegoriei care sacrifică nuanța pentru a reliefa ideea generală și un exces de verbalizare a reactiilor personajelor.

Paul Dugneanu

CARTEA DE DEBUT

SE RĂZBOIA CU SINE ÎNSUȘI

Ca într-un roman de Alexandru Dumas-père, mă reîntîlnesc, după douăzeci de ani, cu fostul meu coleg de an, Constantin Blănaru. N-am făcut parte din aceeași grupă, dar, în schimb, am locuit în același cămin. Blănaru era printre colegii care mă interesau și cărora le urmăream, pe tăcute, evoluția. În acea vreme el era un tînăr blond, vînjos, de statură la limita dintre scundă și mijlocie. Mergea ținîndu-și umărul drept ceva mai jos, cum umblă uneori cei care fac, mult timp, mari eforturi cu mîna dreaptă. Figura lui exprima o bizară îndîrjire. Drept urmare, fusese poreclit „Dîrzu". Prin căminul nostru circula moda culturismului. Practicarea de către studenții de la filologie a unor exerciții, care conduceau, în cele din urmă, la obținerea unor mușchi plăcut de privit în oglinzile spălătoarelor, era, se pare, o compensație a spiritualizării accelerate, oarecum silnice, pe care, în principiu, o produceau studiile umaniste. Mă număram și eu printre cei care mișcau zilnic diverse haltere și arcuri. Dar campionul culturistilor din cămin era Costică Blănaru. Poate că la volumul muscular s-ar mai fi găsit cîțiva care să-l egaleze. Supremația lui era însă una de stil. Cu siguranță, era cel care făcea diversele exerciții cu cea mai mare convingere. În acest domeniu nimeni nu se putea măsura cu el. Nu folosea haltere. Făcea gimnastică suedeză. Dar cu cîtă frenezie își rotea brațele ! Ai fi zis că acu-acu o să-i sară din umeri. Genuflexiuni, cu cîtă patimă furioasă ! Cum mai făcea flotări stînd în mîini, cu picioarele bălăngănindu-i-se ciudat în aer ! În timp ce „lucra", fața lui exprima un neobișnuit apetit agresiv. Antrenamentele lui nu erau altceva decît niște violente lupte. Blănaru se războia cu sine însuși, cu limitele sale fizice, asta era clar. Acum, cu o întîrziere de neiertat, îmi dau seama că era făcut pentru practicarea artelor marțiale. Ar fi putut deveni, probabil, un foarte bun karateka.

Care erau relațiile mele cu el ? Aproape inexistente. În cinci ani nu cred că am avut mai mult de cinci conversații. Și nu din cauza mea. Blănaru, pur și simplu, nu voia să schimbe cu mine mai mult de cîteva replici banale. Cînd voiam să aduc vorba despre niște lucruri mai speciale, despre cutare carte recent apărută, de pildă, Costică mă stopa cu o fluturare neîncrezătoare a mîinii drepte, însoțită de un zîmbet în care se amestecau, în proporții egale, amărăciunea și ironia. Zicea : „Cu tine nu discut, fiindcă ești neserios !". Astăzi, iată, vrînd-nevrînd, discută cu mine despre o carte ivită de curînd Este propria lui carte.

La lumina zilei (Editura **Junimea**, 1981), așa se numește micul roman al lui Constantin Blănaru. Un bărbat în vîrstă de treizeci și cinci de ani vorbește despre suferințele sale de conștiință. El este redactor la un ziar județean, lucrează la secția culturală, semnînd comentarii în legătură cu diverse „manifestări". Inițial a fost profesor de română. Și-a părăsit catedra, acceptînd să lucreze la gazetă, pentru că a crezut că astfel va reuși să facă o pedagogie adresată oamenilor mari. După o perioadă oarecare de practică, însă, este ros de incertitudini și de nemulțumiri. Ziaristica nu-i oferă suficiente satisfacții. Simte remușcări pentru o cronică de spectacol în care nu a spus chiar întreg adevărul, nu a etalat chiar gîndul său. Nesiguranța de sine îl stresează fără încetare ; el se dedă la lungi speculații „filozofice", căutînd o ieșire. Soluția este simplă : reintoarcerea în învățămînt.

La un moment dat, personajul zice : „...am devenit o victimă a rațiunii". De fapt, însă, el este o victimă a locurilor comune ale limbajului și, în mod corelativ, ale gîndirii. Sub acest raport, romanul lui Constantin Blănaru este de o deplină autenticitate. Este o autenticitate a mediocrității, în umbra căreia personajul se află de la primul și pînă la ultimul cuvînt pe care îl rostește. El încearcă să reflecteze, să disocieze, să analizeze. Dar, cu o incredibilă regularitate, gîndurile sale sînt banale, cuvintele pe care le spune sînt previzibile, înșirîndu-se după tipicul unei jurnalistici modeste, care încearcă să dea impresia că realmente exprimă mișcarea unei minți analitice, dar care de fapt nu face decît să înșire locuri comune uzate, lustruite pînă la pierderea identității de o întrebuințare excesivă. Iată uimitoarea lipsă de orice originalitate a gîndurilor pe care le mărturisește personajul în legătură cu felul în care a scris o cronică de spectacol : „Cum am putut greși atît de mult ?! Cred că am aplicat prea multă logică, **prea multă raționalitate**, ignorînd fondul intim al ideilor, specificul manifestării lor. Măcar dacă n-aș fi ținut să fac numaidecît și recomandări. Orgoliu, ingustime și orgoliu, deci eroare. Am pus la îndoială originalitatea ei din cauza opticii mele unilaterale, deficitare". Literaritatea este cu totul absentă. Textul citat, ca și întreaga carte sună ca un lung articol de ziar scris de cineva care se zbate în mod tragicomic în plasa unor fraze gata făcute, care au exprimat poate cîndva mișcarea vie a unei minți, dar actualmente nu mai înseamnă decît un zăngănit sterp.

Așa stînd lucrurile, **La lumina zilei** este o carte care poate fi privită din două distincte puncte de vedere. Mai întîi, considerînd că personajul este o ficțiune autonomă, avînd adică un mod de a gîndi și de a vorbi fără legătură cu cele ale autorului, putem spune că Blănaru a reușit o scriere excepțională, fiindcă, într-adevăr, este nemaipomenită consecvența cu care se manifestă mediocritatea și suficiența. A doua posibilitate este ca discursul din carte să fie, de fapt, al autorului, despre o distanțare ironică neputînd fi vorba. Varianta secundă nu mai necesită comentarii.

Este deci necesar să citim a doua carte a lui Constantin Blănaru, pentru a ne pronunța asupra legăturilor sale cu literatura.

Voicu Bugariu

REVISTA REVISTELOR

Revista de istorie și critică literară nr. 1, 1981

Secțiunea din sumar a revistei, cuprinzînd studii și articole despre literatura română, se impune, în primul rînd, prin exegezele consacrate lui B. P. Hașdeu: **Coordonate ale poeziei filozofice la B. P. Hașdeu** de Stancu Ilin, **Proza umoristică a lui B. P. Hașdeu** de Corina Popescu, **Din procesul impunerii unei opere „clasice", „Răzvan și Vidra" de B. P. Hașdeu**. Într-un moment în care exegeza hașdeană bate evident pasul pe loc, o atare inițiativă critică merită toate elogiile. În cadrul aceleiași secțiuni a sumarului remarcăm judicioasele articole **Note istorice din geneza liricii culte moderne** de Ion Virtosu și **Ion Barbu și fenomenologia actului poetic** de Iosif Cheia-Pantea. Utile, investigațiile lui Petre D. Anghel **(Revista Capricorn, condusă de G. Călinescu)** și Emil Manu **(Revista „Lumea", 1945—1946)**. O foarte atentă cercetare istorico-literară întreprinde Octav Păun la rubrica **Texte și documente** în studiul **Primul periodic românesc, „Fama Lipschii pentru Dația"**. Argumentele bizuite pe noi date de arhivă conferă studiului atribuirile unei contribuții de istorie literară cu totul remarcabilă. În nota obișnuită, adică judicioase dar destul de sărace, rubricile de recenzii și revista-revistelor.

Cronicar

atelier literar

poșta redacției

CĂLIN T. IULIAN : Schița e scrisă ingrijit, cu oarecare indeminare epică, cu o lăudabilă economie de mijloace (chiar dacă semnele inexperienței nu lipsesc cu totul). Am putea zice că e cazul să insistați.

AXENTE D.-C. : Notațiile spontane, nu tocmai ingrijite, în care ici-colo pare să „sune" cite ceva. Încă nu putem trage concluzii.

LOLA CRĂCIUN, ELENA PLEȘCA : Dacă ați urmărit rubrica noastră și n-ați găsit răspunsul cuvenit, inseamnă că plicul dv. s-a rătăcit. Altă explicație nu poate fi. Răspunsuri acasă nu putem trimite.

CONST. IORGULESCU : Am primit, vă vom ține la curent.

D. IONAND : Din păcate, impresia dv. în legătură cu puterile „poștașului" nu corespunde deloc realității.

I. MATYE : Lucruri interesante, cele mai multe (poate niței sacadate și telegrafice și cu unele asperități și nesiguranțe de traducere) : „Bărbații intunericului", „Guernica", „Crochiu marin", „Viziune", „Idilă", „Omul simplu și marea putere", „Zarafi". (Despre traduceri nu ne putem pronunța deocamdată, decît adresindu-vă vii mulțumiri pentru bunele intenții.)

VASILE NEAGU : Nu trebuie să vă fie teamă că nu vom avea curajul să vă „lansăm", cum ziceți. E nevoie, însă, să ne trimiteți niște lucrări care să justifice acest curaj ; deocamdată, paginile trimise, stingace și primitive, sint mai degrabă descurajante.

OPTIMUS : Ceva mai bine, parcă, mai spontan, mai deschis, în citeva pagini (pe care am reușit să le descifrăm !) : „Meteo", „Era neliniștii", „Poemă neimplinită", „Atmosferă". Pe viitor, folosiți mașina de scris.

T. TENCALEC : Am citit manuscrisele cenaclului dv. (selectate — mi s-a părut — cu prea puțină exigență și spirit critic). Dintre versuri, în general modeste, convenționale, fără perspective, n-am putut alege nimic. Printre prozatori, însă, sint, după toate probabilitățile, citeva condeie promițătoare. Interesantă, bunăoară, curat scrisă, cu un tonus susținut, convingător, e povestirea S.F. iscălită **Rodica Bretin** (care ar merita să fie adresată colecției de specialitate). Bune semne se văd și în paginile (încă neajunse la „rotund", totuși) semnate **Valentin Thieme** și, uneori, în cele semnate de dv. inșivă (în „Crisalida" sînt bune elemente de analiză ; din păcate, lucrurile se prelungesc excesiv, în reluări și repetări inutile, otioase, esuind în retorism și reportaj. Mai slabă, „Regăsire", artificială, schematică). Legătura cu redacțiile locale, în ciuda oricăror dificultăți și deceptii, vă poate fi totuși de mare folos, mai ales în testarea periodică, nemijlocită, „la concret", a rezultatelor nobilei dv. străduinți.

A.M. BUCUREȘTI : Un lucru bine făcut (desigur, fragment) care confirmă perspectivele deja anunțate. E de reflectat, totuși, niței asupra unei tendințe generale spre o vorbire studiată, „aleasă", care se agravează cumva începind cu „viziunea" (cam forțată, artificială) de la pagina 7 și continuind mai ales, cu dialogul din paginile 7—12, uneori cam pompos, afectat, nediferentiat pe personaje (impiedicind, deci, definirea, individualizarea lor).

F. SADIC : Ați coborît mult, spre convenție, șablon și manufactură de serie. E păcat că nu vă respectați și nu vă luați în serios înzestrările bune de care dispuneți. Nu putem menționa nici un titlu din cele trimise (ceva, poate, în „Deghizată-ntr-un prunc").

B. MARIAN : Lucruri scrise cursiv, interesante mai ales tematic, dar, cele mai multe, expediate prea ușor, rezumativ și sec, gen proces-verbal („Beția", de pildă, un adevărat roman, relatat într-o pagină !). Mai consistentă și mai bine scrisă, „În tren".

Iancu Grama, Vasile Dumitru, Nicolae Neli Danilov, Antonio Sprivac, Dan Petrescu (ceva, în „Ne vedem tot mai des"), **Dan Devovia, Mihail C. Emil Sebastian, Vasile Trifan** (ceva, în „Poezie"), **Iov M.F., Moira, Naan, Viorica Maxim, Alexandru Mihai Costiuc, W. A. Amanda, Petre Stoian, G. Jigău, Dorin Sabangia, Dona Străinu, Mădălina Ivașcu, Elena Buftea, Anca Moarcăș, Apur :** Încercări de nivel modest.

Teodor Pirvan, Florea Cristy, Genus XX, Dominic Diamant, Ioan Corin Culcea : Nimic nou !

MANUSCRISE NEISCĂLITE : „Întrebări pentru liniștea mea", „Trecere ușoară", „Taina scoicii" etc. ; „Foc de cuvinte". „Imagine citadină", „Să vorbim" etc.

Geo Dumitrescu

N.R. : Manuscrisele nu se înapoiază.

Mindria grîului

Goală cuvintare
trecu prin ierburi ; vîntul
toate au aprobat
și s-au inclinat pînă la pămînt
fără să înțeleagă nimic

numai una
prompt reculind
zis-a așa :
piinea nu este cuvînt.

MIHAI CRAIESCU

A & A

Impreună cu el am scris Poetica într-o după amiază elină ;
i-am dictat numeroase pasaje, mai ales despre tragedie
(Am incercat, adică, o autobiografie)
și-am fost profesorii războinicului de origine divină.

Impreună cu el am desenat cercuri
pe nisipul învățat să invie
sub geometrica lor perfecțiune senină.
Și am pierit din greșeală, într-un moment de minie,
printr-un gest militar de rutină.

R. COMANESCU

Victoria asupra bolii

Victorie trudnică asupra bolii,
pielea atîrnă zbircită
și deshidratată,
în eprubetă plutesc
microbii uciși,
tunarii, băieții rumeni la față
și veseli incarcă
teava cu o ghiulea
grea cît toate
sarcofagele și sicriele
luate la un loc
și ochesc o muscă mare,
hidoasă urcată
pe tavanul alb al unui spital,
într-un colț de lume
plînge o luminare uitată
și suflul exploziei
o stinge,
din case ies oameni speriați
și se bucură
că sînt doar
artificii pe cer.

BORIS MARIAN

De-a lungul anilor, iubirea

Inaintez un timp.
Iubirea mea se face tot mai frumoasă,
Ca dulcea culoare-a unui miez de fruct.
Vislesc pe valul unui vis.
Iubirea mea se face tot mai adîncă,
Fîntînă ce n-ajunge nicicînd să dea de apă.
Și zile-mi înfloresc deasupra.
Pierdută-s în iubirea mea — nisipul mișcător,
Nisip de aur.

DIANA BARBU

Mirosuri

Miroase a piine proaspătă
a petrol a sudoare de bărbat
a carte veche a ploaie a minciună
a cîmp incins a livadă
a țigară proastă arsă mocnit
miroase a circiumă umedă
a cer trist și vie culeasă
înecată-n ploi
miroase a mincare gătită
cu sos a păr vopsit
și ruj ieftin
ca pentru o dragoste de-o noapte
miroase a fin cosit dis de dimineață
a var și cenușă a bucurie
și speranță
miroase a tot ce știm despre noi
chiar ceva în plus

B. HORASANGIAN

Migrație spre plus

Păsesc în anotimpul femeilor frumoase
Ca un recrut dincolo de spațiul cazon —
Destinul meu cu zarul aruncă șase-șase
Apoi și-adapă caii-ntr-al clipei Rubicon !

Miresmele prin aer au foșnet de mătase
Iar mugurii pădurii pocnesc la unison
Cînd cucuveaua cetii ce mi-a lernat în oase
Allanpoesc îmi strigă : good bye, my dear John !

Fîntîna dimineții țîșnind din arice floare
Strălimpezește-obrazul atîtui dor nespus
Și-n ceasul sfînt de triluri, de rouă și de soare

Sorb însetat căușul migrației spre plus
Și sînt un noaten care tot singele și-l doare
Trăindu-și-l aievea în ciocîrlie, sus !

ION GRUNZ

Am smuls crivățul

Am smuls crivățul din mine și l-am dat tain ultării
Și-n grădină trandafirii s-au pornit să mă respire ;
Intorc filele tăcerii și-i pun punct peregrinării
Surizind că pot discerne nebunia de iubire !

Ca un mir seninul curge peste-o nouă zămislire ;
Roua ride și mă-mbie, drumu-l fără înapoi ;
Tigrii remușcării crude impietresc prin cimitire
Cînd toți ierii-mi trec în miine ca tulpina în altoi !

FATMA SADIC

* * *

În pomul iubirii
cireșele vibrează de chemare
Tu treci
rece
prin mine
ca printr-o poartă veșnic deschisă
Merele tremură de toamnă
chemînd
Tu intri caldă
în mine
ca într-o casă
veșnic primitoare...

CORNEL ILIESCU

Poet al epocii

Urmare din pag. 1

trăiește ipostaza unui Iov revoltat — simbol cu prezență semnificativă în versurile din urmă: **„Bătrînei conjurații a vremii preferindu-i / O brusecă prăbușire, dezlănțuit istov, / Cu mii de răni pe suflet îți voi rămine Iov / Întotdeauna gata prin tine să mă mintui."**

CONFABULE

Un țăran trece strada (IV)

Pentru el, care nu mai văzuse marea niciodată, aceasta îi părea o fineață pe coasta unui deal cu clăițele nestrinse. Își lăsă bocancii mai încolo, lîngă servietă și haină, își sumese pantalonii și pipăi cu talpa oglinda neliniștitoare a mării.

— Mă, Petre, țipă la el nevastă-sa, trintită îmbrăcată pe nisip, cum îi apa?

— Ha ?

— Apa. Apa, cum îi? Rece?

Nu-i răspunse imediat, deși simțea marea sub tălpi ca o iarbă pe virful cărcia ar fi călcat.

— Cum să fie, mormăi el, întorcindu-se, mare!

Iulian Neacșu

Dar lirica lui Adrian Păunescu nu este numai discurs, ea este și elegie, elegie a maturității și a unei alte înțelegeri, mai grave și mai amare. Există o tentație a abandonului, gustul cenușii obsesia griurilor terne, a destrămării : **„Am să mă duc prin ochi tot mai afund / De-aici din lumea numai ucăciune, / Voi lacrima, voi burnița mărunt / Și sarca osului mi-o voi depune / În cer, pe niște țărmuri mult mai bune, / Prin lacrimi voi fugi de pe scut."**

Poetul care se revoltă împotriva timpului, bolii, morții, impotriva agresiunii și alienării fie ea cazonă, fie golire de substanță, spectacol grotesc, este atins de o melancolie profundă: **„E-o zi de tinjire, miroase a toamnă, / Și tainice focuri în pomi s-au făcut, / Cresc lacrimi pe ochi și rugină pe scut / Și-aceasta și moarte și viață înseamnă".**

Ipostaza combativă, civică, se opune ipostazei amar resemnate văzind raporturile creatorului cu verbul său. Uneori Adrian Păunescu traversează acea criză a cuvintului pe care o incearcă în ultima vreme Nichita Stănescu și care este una dintre obsesiile Constanței Buzea. Criză tradusă prin neincredere, prin sentimentul degradării cuvîntului, devenit sunet gol, inutil, hilar. Soluția ar fi tăcerea, gestul **„heraldului care tace".**

Resemnarea ar însemna însă împăcare, stingerea conflictelor, stabilizarea într-o stare anume, imposibilă pentru un spirit fundamental insurgent. Poetul își regăsește deci increderea în puterea cuvintului, credința în pamfletul necesar, rezonanța amplificată, orgoliul de stăpîn al cuvîntului : **„Sînt poetul ce-nvinge, armonie a sălbăticiei spontane, / Mă simt ca o teavă de tun presată-ntre două icoane".**

Contradicțiile vor fi — pentru a cita oară? — asumate, într-o îndatorire a unui herald renăscut din propriile contradicții: **„Voi intona poemul de pinset și de tun, / cu care posedații iau lumea în posesii. / Voi fi alci și cinic, voi fi aici și bun, / Voi fi timpan de înger și lup la ora mesei,... / Am fost făcut din boală și-am fost făcut din leac / Din violența tatii rizind de frica mumii / Vă spun că sînt poetul sfirșitului de veac / Privind cu ochiul liber la tragedia lumii."**

Spiritul militant implică atitudinea contestatară și nu exclude — dimpotrivă chiar — sentimentul tragic: **„Pînă mi s-or toci, pînă mi-or dispărea, / mina mea ar rămine aici să descrie / lupta fără sfirșit dintre lumea cea vie / și tărimul cel mort, lupta noastră cea grea // Pînă n-aș mai putea, pînă n-aș avea chip, / aș rămine să fiu credincîosul tău crainic, / lumea mea fără somn și pindită prea tainic / de-un imens urult de neant și nisip."**

Adrian Păunescu reușește să fie în același timp poetul tribun și poetul celebrant al epocii sale, moralist, pamfletar, imnic, face discurs, confesiune, pledoarie și rechizitoriu, oscilează între evaziune și manifest, între deziluzie și credință, între exasperare și elan civic într-o complexitate de stări, registre, modalități lirice, aflat într-o veșnică neimpăcare cu sine și cu lumea, dar care nu este negare de sine ci semn al condiției pe care nu rareori poetul o defineste: **„Dar faptul că te am, melancolie, / E fericirea mea cea mai adîncă / Sînt animalul care se mănîncă / Și consumindu-se pe el, învie".**

Perspectiva cosmică

Urmare din pag. 1

crările din expoziția închisă abia de cîteva zile meritau a fi văzute de toți iubitorii artei. Realistă și fantastică în același timp, arta lui Constantin Dipșe se sustrage oricărei identificări cu una sau alta din suprafețele realității, chiar dacă mulți s-au grăbit să recunoască doar în Maramureș — matricea întregii sale creații, nu ca pe un fapt de mindrie (pe care pictorul și-o manifestă dintotdeauna), ci ca pe unul de strictă localizare, deci de diminuare a manifestărilor sale artistice. Noi știm însă că aceleași flori și obiecte, chipuri de oameni și păsări, soarele și culorile, vegetația și apele, văile și ondulațiile terenului se regăsesc și în Țara Dobrogei, și în Țara Crișurilor, și Țara Moldovei, și în Țara Hațegului și în Țara Birsei ; un singur amănunt uriaș se uită că, dacă pictorul s-a născut și a crescut într-una din multele Țări românești, ce formează România, exprimînd-o pe cea mai dragă lui, el le exprimă în aceeași măsură pe toate, fiindcă toate se aseamănă. Mergînd mai departe pe acest filon nu vom ajunge totuși la concluzia că pictorul ne-a dat un „decalc" al florilor, peisajelor sau oamenilor din Maramureș, pentru că el pictează în primul rînd sentimente, ritmuri interioare și, în sfîrșit, o climă spirituală recognoscibilă pe tot cuprinsul graiului românesc. Dacă printr-o mare artă unul din peisajele lui Dipșe ne arată o colină întreagă învelită parcă într-o cergă din satul său, noi — oricît specific etnografic vor surprinde altii aici — vom vedea în acel tablou o grijă nebănuită față de pămîntul ce ne hrănește, o tandrete cosmică față de realitate. Acest poet al culorilor știe să recreeze într-un peisaj ca „Iarnă în Bihor" sentimentul vieții neînvinse în așa măsură încît, deși casele abia se zăresc din ceață și chiciura iernii iar dealurile au reflexele de oțel abia călit ale cerului vînăt, într-un loc anume, o pată roșie ca singele apare ca un protest împotriva osificării și înghețului, ca o speranță ce ne-o dă pămîntul că va renaște curînd. Dacă e greu de stabilit frontiere între culorile spectrului solar, Constantin Dipșe este tranșant de cele mai multe ori cînd crede că e artistic necesar să pună o limită dură între culori, pentru că el nu imită imaginea realului, ci neastîmpărul și lucrarea acestuia, dar fie că e vorba de roșu, de galben, de verde sau de albastru, pictorul nostru știe să le nuanțeze măiestrit, dîndu-le intensități capabile să ne sugereze adîncimea, numenul sau noaptea culorii. Spațiul nostru fiind limitat, amintim titlurile cîtorva lucrări care ne-au impresionat mai mult : Toamnă în vii, Păsări care aduc ploaia, Crizanteme, Cocoșul și găina, Buhe din Piatra Roșie, Pleacă păsările, Monument istoric, Studiu de portret, Nymaiea-Felix, Maternitate, Portretul scriitorului Pop Simion, Dimineața spre soare, Viile albastre, Întoarcere în sat, Ochi de apă în Bărăgan, Cînd sosesc rîndunelele *etc.*

Constantin Dipșe și-a făcut din pictură o credință, în înțelegerea artei ca eternizare a lucrurilor și ființelor. Florilor — care se aseamănă atît de mult cu trecătoarele ființe umane — Dipșe le-a pregătit o existență mai sigură în vasele de lut și o perpetuă prospețime prin culoare. Monumentul istoric — Biserica din Surdești „intră în cer ca o cale ferată", cum ar spune poetul Ion Zubașcu. Filozofia pictorului este de căutat în arta perspectivei — toate cele umile și perisabile tind a se încadra într-un teritoriu mai vast, omenesc, iar lanurile, podgoriile, dealurile și munții înaintează spre soare ca spre un adăpost cosmic. Șlefuirea pînă la cristalizare, înaintarea tuturor lucrurilor spre o ordine mai vastă și imuabilă constituie o permanentă tendință spre perfecțiune a pictorului Constantin Dipșe. Acest mare pictor a intuit și înțeles continua ascendență a spiritualității românești spre împlinire în cosmos.

Privire liberă

Adrian Dohotaru, gazetar excelent, dramaturg interesant, avînd totdeauna ceva de spus, ni se dezvăluie și în calitate de poet. **Privire liberă**, de curînd apărută la Editura „Albatros", cel de al doilea volum de versuri, dacă nu ne înșelăm, ne surprinde prin **gîndirea poetică**, adică prin facultatea viziunii metaforice asupra lumii, ceea ce este suficient pentru a proba înzestrarea autorului, legitimarea prezentării sale în fața cititorului. În ceea ce ne privește (deformare profesională ?) mai ales cînd citim un poet încă neimpus, ne preocupă înainte de orice, familia de spirite din care descinde, știut fiind că nimeni nu se naște din nimic, că în materie de poezie, de artă în general, nu există „generație spontanee". Chiar Eminescu, Arghezi, Blaga, Bacovia, au părinți spirituali și nici nu s-ar putea altfel : ex nihilo, nihil. Că în cele din urmă progeniturile își devansează părinții, uneori devin chiar parcizi, asta este altceva.

În ceea ce-l privește pe Adrian Dohotaru, el descinde, din cîte ne dăm seama, în special din Bacovia. Ion Vinea și Blaga. De primul îl leagă sensibilitatea erotică, policromia cenușie și apăsătoare a burgurilor, cu „nori grei de ciment", case aflate în „veșnică demolare", „oameni nehotărîți, îmbrăcați monoton", „gări sfîșiate", „pasageri somnambuli", „oștile de plumb", preferința sau obsesia peisajului nocturn cu baruri de noapte și „birouri mirosind a fum". Iubita cu „sinii lăsați", este, ca și la poetul **Plumbului,** mai degrabă o recuzită a peisajului citadin, nu o adorată care să provoace „pasiuni satanice" (în acest sens acea senzualitate amestecată cu „morbidezza", bacoviene, lipsesc). De Ion Vinea îl leagă opțiunea, nedesmințită, pentru universul citadin, libertatea exprimării moderne, „nelogice" fără sfiala distorsiunilor ori a anacolutului („Mă dor ochii de-atîta lumină. Închideți porțile / La baptiserium. Preoții toarnă o cupă de vin peste creștetul unui copil. / Prin aer, afară, rămîne mereu rana deschisă a unui imperiu / Și amintire bolgiilor de la Hiroșima" — **Florența).** Din Blaga, Dohotaru a reținut interpolările reflexive, universurile abisale în care se resfrînge lume fenomenală, obsesia istoriei, ca materie a prezentului și viitorului : „De aici se vede lumina mai bine, pămîntul încă nearat / Și oasele pline de zgomote, ale morților lumii, revărsîndu-se-n / Albii, în riuri și ghețuri. Încremenirea e aparentă / Ca pasărea care plutește în largul ochilor, pămîntul e bun, / Obosit și mîncat pînă la sare de geruri. Dacă sapi / O fîntînă, aici, tișnesc **stelele de pe cealaltă parte a lumii** / (s.n.). Și auzi cîntecul unui țăran care ară marea cu plugul înfipt în miresmele de trandafiri" **(Punct de vedere)** ceea ce amintește automat, versurile lui Blaga : „Sapă, sapă, frate, sapă / Pînă dai de stele-n apă". În același timp Dohotaru cultivă, la cot cu mulți contemporani, poezia civică, politică, cu implicații și ecouri etice. O piesă precum **Trandafirii post-mortem,** pledează pentru dreptul fiecărei generații de a-și asuma responsabilități civice, împotriva poncifăriii gerontocratice : **„Desigur, noi putem fi înlocuiți. Alții coboară din vis / Și toate ușile se deschid înaintea lor ca și cum / Majordomi neștiuți ar lovi în pămînt cu picioare de aur / Nu pentru că am fost triști, nu pentru că am murit / Înainte de vreme și cineva ne acuză, acum de înaltă trădare. / În fața copiilor. Ci pentru că am mințit, pentru că am tăcut / Pentru că am făcut compromisuri și am ridicat din umeri. / cu un aer tragic de vagabonzi eterni. Sau am plins uneori / Prin spitale pline de condamnați la moarte și la tristețe. / Se pare că timpul acum a lucrat pentru cei care vin / După noi. Și se pare că umplem amurgul cu trupuri tîrzii / Și învinse. Poate am obosit și e timpul să trecem / Curați în rezervă, bătrîni camarazi plimbînd umbre / Prin crini, învățînd să orbim tot mai mult / Veterani de război, cu decorații de compătimire / Și trandafirii post-mortem".** Remarcabile mi se par poeme ca **Explicație, Frezii rebele** precum și **Rechizitoriul demagogilor,** scrisă în stilul inchizitorial al lui Adrian Păunescu : **„Atenție, veți fi trași la răspundere ! / Luați-vă viața în serios / Nu glumiți ! Cei care vin după noi / Nu știu că am făcut totul de bună voie și nesiliți de nimeni".**

Dotat cu disponibilități evidente, temerar în atitudinea și în tehnica artistică, atent la vibrațiile și seismele contemporane, Adrian Dohotaru este, deja, un poet modern.

Pompiliu Marcea

P.S. O precizare de istorie literară :

O excelentă poetă cu glas melodios, suav și tandru, și-a folosit cele zece minute ale cuvîntului său, la Conferința scriitorilor, exclusiv spre a-l omagia pe G. Macovescu. Nimic de obiectat dacă aceeași poetă n-ar fi evocat, în același stil de encomion, meritele profesorului său, G.M. Faptul ne-a surprins, întrucît G.M. a fost profesor la București, iar poeta a frecventat universitatea din alt oraș, cum știam, și cum aflăm și din dicționarul de **Scriitori români** (Editura științifică și enciclopedică, 1978, p. 80—82) Capitolul despre poetă a fost redactat de I.P. (Ion Pop). De altfel, de nu ne înșelăm, în perioada studiilor poetei (1962—1967) G.M. avea alte însărcinări. Drept pentru care ne îngăduim cuvenita rectificare.

PREZENȚE SCRIITORICEȘTI

CONFERINȚA NAȚIONALĂ A SCRIITORILOR

După încheierea dezbaterilor pe marginea documentelor înscrise pe ordinea de zi, participanții la Conferința națională a scriitorilor au adoptat, în unanimitate, textul Scrisorii adresate de Conferință secretarului general al partidului, președintele Republicii Socialiste România, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU.**

În cursul serii de 3 iulie, delegații la Conferință au trecut la alegerea organelor de conducere ale Uniunii Scriitorilor.

Lucrările Conferintei nationale a scriitorilor au încheiat simbătă 4 iulie 1981.

Conferinta națională a scriitorilor din Republica Socialistă România a ales Consiliul Uniunii Scriitorilor si Comisia de cenzori. În prima sa sedință, Consiliul a ales Biroul Uniunii Scriitorilor.

Biroul Uniunii Scriitorilor

PREȘEDINTE:

Dumitru Radu Popescu

VICEPREȘEDINȚI:

Alexandru Balaci
George Bălăiță
Constantin Chiriță
Domokos Geza
Laurențiu Fulga
Constantin Țoiu

SECRETARI:

Nikolaus Berwanger
Ion Hobana
Letay Lajos

MEMBRI :

Geo Bogza
Constanța Buzea
Mircea Ciobanu
Ov. S. Crohmălniceanu
Ștefan Augustin Doinaș
Anghel Dumbrăveanu
Geo Dumitrescu
Paul Everac
Mircea Iorgulescu
Eugen Jebeleanu
Octavian Paler
Petre Sălcudeanu
Eugen Simion
Marin Sorescu
Nichita Stănescu
Sütö András
Ion Vlad

Consiliul Uniunii Scriitorilor

1. Alexandru Ioan
2. Andrițoiu Alexandru
3. Balaci Alexandru
4. Baltag Cezar
5. Bălăiță George
6. Bănulescu Ștefan
7. Berwanger Nikolaus
8. Blandiana Ana
9. Bodor Pál
10. Boeriu Eta
11. Bogza Geo
12. Brumaru Emil
13. Buzea Constanța
14. Buzura Augustin
15. Caraion Ion
16. Cassian Nina
17. Chiriță Constantin
18. Ciobanu Mircea
19. Crăsnaru Daniela
20. Cristea Dan
21. Cristea Valeriu
22. Crohmălniceanu S. Ovid
23. Deșliu Dan
24. Dimisianu Gabriel
25. Dimov Leonid
26. Dinescu Mircea
27. Doinaș Ștefan Augustin
28. Domokos Geza
29. Dumbrăveanu Anghel
30. Dumitrescu Geo
31. Dutescu Dan
32. Everac Paul
33. Felea Victor
34. Flămînd Dinu
35. Fodor Sándor
36. Fulga Laurențiu
37. Gálfalvi Zsolt
38. Guga Romulus
39. Hauser Arnold
40. Hăulică Dan
41. Hobana Ion
42. Horea Ion
43. Iancu Traian
44. Ianoși Ion
45. Ionescu Gelu
46. Iorgulescu Mircea
47. Jebeleanu Eugen
48. Kányádi Sándor
49. Lászloffy Aladár
50. Létay Lajos
51. Macovescu George
52. Malița Mircea
53. Manolescu Nicolae
54. Marino Adrian
55. Martin Mircea
56. Mălăncioiu Ileana
57. Mugur Florin
58. Naum Gellu
59. Nedelcovici Bujor
60. Negrici Eugen
61. Olteanu Ioanichie
62. Ornea Zigu
63. Paleologu Alexandru
64. Paler Octavian
65. Pop Sânziana
66. Popescu Dumitru Radu
67. Prelipceanu Nicolae
68. Raicu Lucian
69. Rău Aurel
70. Rebreanu Vasile
71. Robescu Marius
72. Rusan Romulus
73. Sălcudeanu Petre
74. Săntimbreanu Mircea
75. Simion Eugen
76. Simionescu Mircea Horia
77. Sorescu Marin
78. Stănescu Nichita
79. Storch Franz
80. Sütö András
81. Szász János
82. Szilágyi István
83. Tcaciuc Ștefan
84. Titel Sorin
85. Tomuș Mircea
86. Tudoran Dorin
87. Tudoran Radu
88. Țoiu Constantin
89. Ulici Laurențiu
90. Uricaru Eugen
91. Ursachi Mihai
92. Vlad Ion
93. Vulpescu Romulus
94. Zaciu Mircea
95. Zilleru Horia

COMISIA DE CENZORI

Andrieș Andi
Cojocaru Romulus
Culcer Dan
Maiorescu Toma George
Markó Béla
Muncian Ivo
Papilian Alexandru
Popescu Adrian
Ștefănescu Alex.

Între o întîmplare și alta

Urmare din pag. 1

marele chilipir în persoana unuia, Verusi. E o poveste și cu acesta, mare aventurier, s-a înțeles pînă la urmă de minune cu fratele domnitorului și asta așa, și din milă și din silă, mai cu bătaie, mai cu vorbă bună și mărturisire de gînd. El a venit, a făcut tîrgul cu cei doi, a încărcat în două rînduri tezaurul și a dispărut. Calea ascunsă a comorii continua prin nepreveăzut. Nimeni altcineva nu știa de ea, o uitaseră poate și cei doi, adică cei trei ciți erau de acuma, ruda aceea din deal, pentru că al patrulea, Verusi, fierbea de lucirea și prețul ei, fiind căutat de autoritățile Buzăului pentru... părăsire de afaceri. Omul nostru era antreprenor și i se dăduse în construcție podul de peste Cîlnău. Dar de pod îl mai ardea lui acum ? Ducă-se dracului, chit că el, podul acesta nenorocit și invizibil deocamdată, îl pusese în legătură cu cei doi. Se duseseră la ei după piatră, tot așa cum după piatră cu un an și ceva mai înainte se duseseră și niște mai mici prelați ai bisericii care se construia, și de ce dăduse, el, aici. Verusi, un macedonean cu ifose latine și botezat într-un limbaj care să impună la proști și la autorități ? De un tezaur. Biserica îl provocase, așadar, Lemnaru și descoperise, Verusi îl achiziționase și podul nu se mai ridica de la pămînt. Se mai dăduse pe atunci, textual, și o „Lege pentru alinierea satelor", un fel de sistematizare cum am concepe și-am promulga noi azi, dar la limita și în condițiile de atunci, firește, iar aceasta era, după cum bine știm una din așa zis înaltele opere ale Regulamentului Organic. Ce are a face el cu tezaurul e tot o întîmplare, desigur, și ca oricărei întîmplări nu-i putem acorda atenție decît în ultimă instanță cînd, cine știe cum, se poate vedea clar sau deduce că în firul ei epic există și un motiv cît de cît logic și un element propriu, ordonator. Oricum, firul acestei întîmplări — sau al acestor întîmplări ! — va conduce timp de mai bine de un secol drumul uriașei comori printre cele mai felurite și depărtate locuri.

TINERI TRADUCĂTORI

ANNE SEXTON

În 1967, Anne Sexton a cîștigat premiul **Pulitzer** pentru cel de-al treilea volum de poezii intitulat „Viața sau Moartea", o carte de o intensitate lirică devorantă, ființa umană fiind reflectată în oglinda coșmarului înainte de moarte.

Iată ce spune un critic despre puterea specifică, unică pe care cititorul o simte dincolo de graiul poetei : „Cuvîntul «tenderness», (unul din nenumăratele sensuri ale acestui cuvînt ar fi în traducere românească: rană provocată prin atingere) metafora obsedantă a poetei irumpe prin toate poeziile; o pasăre rănită de zbor răstălmăcește pletele-n negru ale poetei bolnave. Căci ea, numai despre dragoste, ca Sapho, a știut să rostească cuvinte."

Poeziile traduse fac parte din cel de-al patrulea volum al poetei, intitulat „Poezii despre iubire", douăzeci și cinci de poeme de dragoste, o singuratică îndrăgostită ce se privește-n oglindă fără să-și poată despica surata. Volumul se deschide printr-un motto, care rezumă în esență tematica poemelor: înainte de culcare, trecător pelerin ar trebui să rostești: „Prin multe vieți am trecut. Am fost și voi rămîne cerșetor și prinț. Am iubit, am fost, sînt și fi-voi iubită. Și fiecare lucru ce s-a dus, va reveni". (Dintr-un eseu de W. B. Yeats).

Atingerea

Patru luni mîna mi-a fost pecetluită
într-o cutie de cositor.
Catacombe de sînge prin care-a fost
zdrumicată, credeam
Dar, cînd într-o zi am întîlnit-o-ntîmplător
acolo
în venele roșii
era atîta liniște
nisipul trecea din clepsidră-n
clepsidră
Zăcea acolo ca femeia inconștientă
sfîrtecată de șerpi

Mîna mea desfăcută
era o frunză de palmier
nervurile verzi băteau în roșu de sînge
ace de gămălie mă pătrundeau în
degete
un pinguin
orb într-o pădure
așteaptă să moară în palma mea deschisă

Și totul s-a petrecut în oglindă
cînd am ieșit,
Sora mea desprinsă de propria-mi mînă
aștepta atingerea lui
Și poate...
Nu, nici un cîine nu ți-ar linge rana de la
încheietură
Coada lui încolăcită pe-o broască
Și-și poartă ca pe un păcat propria-i foame
Sora mea niciodată nu s-ar vinde

Școala
nasturii de la cămășile băieților
lacrimi stoarse dintr-o lămîie

Tatăl meu:
mașina pe care i-a făcut-o mama cadou

Și vina
o poartă doar gheața din ochii mei

Apoi toate reașezîndu-se-n tablou
Degetele tale mi-au găsit degetele
frînte...
Acum pretutindeni mîinile noastre țes
Și nimic nu poate opri clădirea din
ceață ce are să vină

Voi toți nu știți soarta femeilor oarbe

Puțină pădure în colț a rămas
Singură-n culcușul suflării ea doarme
Și trupul îl ia și-l aruncă
ca o săgeată irumpă
dar ei niciodată nu
reușiv-or în slove de foc
s-o aducă
pe patul alb
al miresei
căci lumina de zi
nimănui n-o să vrea
să-i fie prieten
Dumnezeu,
O nu, O nu
de ce un medic de țară ?!
și picuri roșii din sînge fals
lampa nu mai e aici
în odaie
Nimic nu vă-ngăduie
Acum nu-ntrebați ce face ea
Și tu... tu... o să uiți
... Povestea

În camera goală a rămas un telefon dezmembrat.

Patru Decembrie

(Fragment din poemul „Optsprezece zile într-o cameră goală")

Ne-am întîlnit vreodată?
Unde, Cine întreabă?
Eram în Londra
în Carnaby Street
Am fost în Paris, într-o sală de clasă,
eram în banca din stînga?

Nu. Eram în Harvard
în fața unui chioșc de ziare plîngeam
amîndoi
Era ziua în care gîndeam că Jack Kennedy va
muri

Și,
nu, nu pot să cred?!
O oră mai tîrziu a murit
Și vedeam firișoare subțiri
de șarpe cum i se scurgeau
din urechea tăiată
Și noi beam whisky
și lumea toată era-ntr-o scrisoare de dragoste
Și amîndoi scriam versuri pe
care nu le puteam citi
Ei doi făceau dragoste

cînd lupul gemea în noapte.

Prezentare și traducere
de Ioana Bălan

Desen de Dragoș Morărescu

ROBERT GRAVES

„Orice alegere este perpetuu greșită,
Orice vot pierdut este veșnic pierdut —
Cum poate adevărul să penduleze
între alternative?"

Robert GRAVES

Robert von Ranke Graves (n. 1895) nu caută să convingă sau să-și purifice cititorul, poezia sa nu-i pioniera unor idei, rădăcinile aflîndu-se în experiența de zi cu zi, în banalitate chiar. Meritul ei rezidă în inedit, în calitatea unei forme noi, pătrunzătoare și nu arareori surprinzătoare.

Poet de o remarcabilă impersonalitate clasică, Robert Graves insistă asupra puterii sugestive a cuvîntului și ritmului. Stimulii exteriori — de diverse categorii, dar indeosebi vizuali — nu apar ca determinări inerente imaginilor, ci limbajului însuși.

Jocul culorilor, repetarea lor de două ori într-o anume ordine și o dată în aceeași ordine desăvîrșită dar inversată, ne amintesc de predilecția pictorilor abstracți pentru forme geometrice, plane și elementare, incluse unele în altele („Blocuri de ardezie îmbrăcînd pete de / Roșu și verde, îmbrăcînd plase / Maronii galbene, îmbrăcînd figuri albe / Și negre de dominouri /"). Asemeni lui Malevici, ori Mondrian (vezi „Compoziție ovală" — Tablou III, „Compoziție cu roșu, galben și albastru" sau „Broadway Boogie-Woogie"), poetul procedează la o compartimentare strictă în care culorile nu se mai topesc difuzîndu-se una în alta. Rezultă o senzație de adîncime, redată în planul poetic prin repetarea verbului — foarte sugestiv și inspirat ales — „a îmbrăca". De aici, un prim nivel al egometrismului lui Graves.

Folosirea acestei **technique en abime**, o constantă a întregii sale poezii, se detașează cu evidență. Punctul de plecare: „blocuri de ardezie"; punctul terminus „presupus" sau „sperat": „un pachet de hîrtie cenușie". Dar și pachetul deschide perspective noi: în pachet se găsește o insulă mică, pe care se află un copac, iar copacul, la rîndul său, are un fruct. Pachetul (cutia) este imaginea dorinței de a descoperi ádevărul (cutiile chinezești, păpușile rusești). Tot a devenit un clișeu al literaturii moderne (vezi André Gide, **Falsificatorii de bani** sau Aldous Huxley, **Punct contrapunct** etc.). Regresia infinită duce la oroare căci intelectul eșuează în tentativa de a ajunge la esență. Speranțe există: pe insulă se află un copac mare cu un fruct. Dar (eșec total) fructul e uscat și nu ajungi la miezul lui decît dacă-l decojești, dacă îi îndepărtezi pielița. Și, în loc de miez (stupefacție totală) vei găsi iarăși blocurile de ardezie..

Schematizat, drumul pe care ni-l sugerează Robert Graves este riguros proiectat în spațiu: blocuri de ardezie —· pete de roșu și verde —· plase maronii galbene —· figuri albe și negre de dominouri —· (o primă etapă) —· un pachet frumos din hîrtie cenușie —· o insulă mică —· un copac mare —· un fruct uscat (o a doua etapă care o implică neapărat pe cea de-a treia); deci —· fruct uscat —· coajă —· pieliță —· miez. Dar drumul nu se termină aici pentru că din miez apar din nou blocurile de ardezie. Totul devine un cerc vicios, jocul reîncepe nesfîrșit, obsedant, înnebunitor ca un iureș continuu. Soluția: părăsiți jocul! („Copii, nu atingeți sfoara /") pentru că cine îl mai continuă va fi distrus.

Poezia relevă un spirit geometrizant și ordonat. Să ne amintim iarăși de modul în care se începe (se deschide) și se termină (se închide) poemul. Aceleași versuri care anunță sau conchid asupra problemelor majore ale acestei lumi (măreția, raritatea, bogăția, sărăcia, permanența și unicitatea) pot face foarte bine corp comun cu restul poeziei, aparent lipsit de noimă și derutant, pentru că, citind primele versuri ne-am aștepta la cu totul altceva.

Facil în aparență ca un joc de copii, bazat pe ludic (cuburi care intră unele în altele) **Avertisment către copiii lumii** distruge imaginea falsă de simplu. Poetul „se la" în serios și în final descoperim că nimic nu e gratuit ori superficial. După Robert Graves **(Privire asupra poeziei moderne)** cititorului îi revine datoria să pătrundă „în viața poemului, să se substituie condiționărilor lui, să-l cunoască așa cum este. Adoptînd aceeași impersonalitate — chiar neutralitate — pe care a adoptat-o și poetul, cititorul trebuie să accepte mai înainte de a ști".

Avertisment către copiii lumii

Copii, de îndrăzniți să vă gîndiți
La măreția, raritatea, bogăția,
Sărăcia acestei prețioase unice
Nesfîrșite lumi în care spuneți
Că trăiți, să meditați la astfel de lucruri :
Blocuri de ardezie îmbrăcînd pete de
Roșu și verde, îmbrăcînd plase
Maronii galbene, îmbrăcînd figuri albe
Și negre de dominouri,
Unde un pachet frumos din hîrtie cenușie
Vă îndeamnă să dezlegați sfoara.
În cutie o insulă mică,
Pe insulă un copac mare,
În copac un fruct uscat.
Îndepărtați coaja și jupuiți pielița :
În miez veți vedea
Blocuri de ardezie îmbrăcate de pete
Roșii și verzi, îmbrăcate de plase
Maronii galbene, îmbrăcate de figuri albe
Și negre de dominouri,
Unde aceeași cutie din hîrtie cenușie —
Copii, nu atingeți sfoara !
Cine îndrăznește să desfacă pachetul
Se trezește pe dată în el,
Pe insulă, în fruct,
Blocuri de ardezie peste tot în jur
Se trezește îmbrăcat de pete
Verzi și roșii, îmbrăcat de plase galbene
Maronii, îmbrăcat de figuri negre
Și albe de dominouri,
Cu același pachet din hîrtie cenușie
Încă dezlegat pe genunchiul lui.
Și, de-ar îndrăzni apoi să gîndească
La sărăcia, bogăția, raritatea,
Măreția acestei nesfîrșite unice
Prețioase lumi în care el spune
Că trăiește — atunci va dezlega sfoara.

Prezentare și traducere
de Mugurași Sîrbu

ENESCIANA (I)

ADAGIU POSTUM

spectacolul lumii

Văzut de Ioan Grigorescu

Pe piatra grea, cioplită ca un capac de sarcofag, sînt scrise următoarele cuvinte : „George Enesco. Compositeur. Membre de l'Institut. Commandeur de la Legion d'honneur. 1881—1955". Atît. Doar terminația „franțuzită" a numelui său de familie spune că acolo își doarme „somnul cel lung" un român. Cineva, un geniu rău și crud cu sentimentele compozitorului față de patria acestuia, a cerut pietrarilor să nu sape în lespede numele țării despre care Enescu spunea : „Odată și-odată, o să mă întorc acasă, pentru somnul cel lung...".

Sîntem la Père-Lachaise, necropola cea mai fastuoasă a Parisului, în care, trei cimitire, cîndva separate — unul creștin, altul musulman, altul israelit —, se contopesc pentru a forma cel mai cosmopolit pantheon al Franței. Aici își dorm somnul de veci Moliere, Balzac, La Fontaine, Oscar Wilde, Heloise și Abelard, Aragon, Parmentier, Frederich Chopin, Bizet, Delacroix, Gericault, Massena, Ney, Sarah Bernard, Maurice Thorez, Edith Piaf — 70 000 de morminte și cavouri aliniate și ticsite pe 48 de hectare de lacrimi. Nicăieri, în întregul Paris, amintirea nu cunoaște o mai mare concentrare pe metrul patrat, ca aici, unde primul mormînt a fost săpat în 1804, pentru ca, de atunci și pînă azi, locul să tezaurizeze urmele atîtor nemuritori ai artei, literaturii, științei și culturii, încît este de mirare cum de se mai găsește loc și pentru alți muritori, foști bancheri, mari comercianți și oameni de afaceri. Sepulcrele se alinează pe verticală, cu piatra cavourilor strîmte cernită de timp, încît nu mai este loc pentru țărînă. Un gigantic osuar dominat de înșiruirea sacerdotală a monumentelor funerare și terminat în zidul Communarzilor — fost trup de cetate ciuruit de gloanțele ce au lăsat găuri adînci în roșul cărămizilor, în care, în fiecare primăvară, la „timpul cireșilor", parizienii vin și înfig garoafe roșii — picături de sînge vegetal țîșnit din neadormita aducere aminte...

Enescu a fost încredințat acestui pămînt în luna mai 1955. Singur. N-au încăput aici nici cele două Rapsodii române, nici „Săteasca" lui, nici Suita pentru vioară și pian „Impresii din copilărie", nici „Oedip", nici „Vox Maris"... Acestea au rămas în urechile oamenilor, lipite de timpanele lor, unde moartea nu le va dibui niciodată. Pere-Lachaise nu seamănă cu țintirimul din Liveni, așa cum Belu nu seamănă cu „cimitirul vesel" din Săpînța, deși toate au un numitor comun, doar că, unora, țărîna le cam lipsește... La Pere-Lachaise florile sînt de plastic. Pînă și iedera cățărătoare a fost imitată în „materia secolului", iar fluturii au murit. Doar la Enescu, de cîte ori am fost, am găsit flori adevărate și mormîntul aromea a tămîie...

Nu știu care a fost testamentul compozitorului. Dar acolo, între Piața Republicii și zidul Communarzilor, în perimetrul ocolit de tunelurile metroului parizian, aș fi vrut să duc un pumn de țărînă de acasă. N-aș fi avut unde-l pune. Locul este numai piatră. Cavouri de piatră, alei cu caldarîm de piatră cubică, rigole de piatră, trotuare de piatră grăunțită ca grindina. În privința cimitirelor „Orașul-Lumină" este lipsit de poezie. Căci există și o poezie a cimitirelor. Aici, de n-ar fi copacii cu tulpinele adeseori strivite ca în menghină de zidurile cavourilor, locul ar părea plăsmuirea minții unui arhitect dement întru desmințirea versetului biblic despre „...loc de verdeață, unde nu este durere, nici întristare, nici suspin...".

Acum 24 de ani, în aprilie 1957, la Varșovia, în hotelul „Bristol" l-am cunoscut pe Yehudi Menuhin, marele violonist american care l-a fost lui Enescu mai mult decît elev, mai mult decît discipol, mai mult decît emul. I-am solicitat atunci un interviu și tema principala a discuției noastre a fost, în mod firesc, George Enescu. Compozitorul murise de doi ani. Urma să se inaugureze la București primul festival internațional Enescu, întru perpetuarea memoriei marelui dispărut. Menuhin îi purta o veneratie nețărmurită, iar despre România vorbea — așa cum avea să scrie și în cartea sa apărută peste 20 de ani, „Unfinished Journey" (tradusă la noi în Editura muzicală sub titlul „Călătorie neterminată"), ca despre o țară a legendelor, în care muzica simbolizează însăși existența națională, poporul român putind fi mîndru „că a dat naștere celui mai complex muzician al secolului nostru...".

Fotografia pe care mi-a dat-o atunci Yehudi Menuhin, dedicînd-o cititorilor interviului meu, îl înfățișa pe Enescu în floarea bărbăției sale, avîndu-l pe elevul său preferat așezat alături de maestru, pe treptele unei case pariziene. „Unde se află această casă ?" — l-am întrebat. „La Paris, pe rue de Clichy, numărul 36. Acolo l-am văzut de nenumărate ori deși, în prietenia noastra au existat ani îndelungați cînd nu ne-am putut vedea. Bunăoară, între 1939 și 1946... Bietul Enescu ! Oricît îl idolatrizam nu m-a decepționat vreodată nici pe plan uman, nici pe plan muzical. M-a dus la locuința lui, un palat mic, unde apartamentele principesei begat decorate, capitonate, pline de divane și perne, contrastau cu încăperea pe care el o ocupa. Aceasta era asemenea unei chilii monahale, cu pereții văruiți, goi, fără nici o pictură, un pat îngust de metal, o singură fereastră... Enescu mai avea de trăit încă nouă ani ; ani triști departe de țară și plini de greutăți materiale ; o slăbire progresivă a coloanei vertebrale a dus la o încovoiere definitivă. Instalat din nou în locuința lui din rue de Clichy 36, făcea turnee ca să asigure existența principesei și a lui, dar nu cîștiga suficient pentru a întreține frumosul apartament de la etajul al doilea, unde cu douazeci de ani mai înainte îmi dăduse lecții. Treptat, treptat, mobila a fost vîndută, marele pian a fost înlocuit cu o pianină, mutîndu-se în cele din urmă într-un apartament întunecos la parter... Cazul lui Enescu — își continuă Menuhin amintirile — era desigur deosebit ; el oferea exemplul unui adevăr apropiat, anume, că cel în care au dăinuit convingerea și inspirația nu le va pierde niciodată, și Enescu, deși infirm și cu auzul slăbit, era capabil să cînte încă într-un fel inegalabil, întocmai unui bătrîn pentru care dragostea fizică chiar dacă nu mai este posibilă o înțelege mai bine și este în stare să-i transmită mesajul mai deplin decît un tînăr viguros...".

Aș fi pus pe mormîntul lui Enescu cuvintele lui despre tinerețe, ca pe un adagiu postum : „Tinerețea nu este o perioadă a vieții, ci o stare de spirit, o calitate a imaginației, o intensitate emotivă. Nu îmbătrînești din pricina anilor, ci pentru că dezertezi de la idealul tău ; anii îți brăzdează fața, dar renunțarea la ideal îți brăzdează sufletul !".

REVISTA STRĂINĂ

● **PRINTRE** tezaurele Bibliotecii din Beijing se numără mai multe colecții faimoase de manuscrise și cărți rare cum ar fi de pildă manuscrisele descoperite în Grotele de la Dunhuang, din provincia Gansu, sau copia lucrării Si Ku Quan Shu, un uriaș corpus de opere clasice chineze redactate de biblioteca imperială a împăratului Quian Long, din sec. al XVIII-lea. Sînt 3 503 titluri în 36 304 volume. Colecția, care cuprinde scrieri clasice, istorice, filozofice și literare a fost copiată de mînă și este legată în stilul tradițional chinez cu coperți de mătase verde, roșie, albastră și cenușie. Enciclopedia Yong Le este de asemenea una din cele mai de seamă piese ale bibliotecii. Alcătuită acum aproape 600 de ani, pe vremea împăratului Yong Le (dinastia Ming) opera avea 11 095 volume. Multe din ele s-au pierdut în anul 1900 cînd Beijingul a fost jefuit de armatele străine. După eliberare, un număr de volume au fost recuperate. În prezent, în Biblioteca din Beijing se află 200 dintre acestea.

● **ÎNTRE ANII** 1830 și 1832, într-o casă de pe strada Malaia Molcianka din Moscova a trăit marele poet rus Mihail Lermontov. Aici el a scris primele sale versuri care au reușit, prin sufluI novator și prin adînca lor rezonanță civică să îl impună conștiinței contemporanilor. De curînd, în această casă s-a deschis o casă memorială. Muzeul deține o colecție de obiecte personale care vorbesc despre pasiunile poetului. Tot aici sînt păstrate primele ediții ale scrierilor sale, desene de autor, acuarele, tablouri, precum și opere dedicate lui Lermontov de contemporanii săi.

● **ÎN FOSTA** „Casă a vămii" din piața centrală a localității Kunhegyes, județul Szolnok, R.P. Ungară, se află acum Biblioteca comunală care dispune de un fond de aproximativ 40 000 de volume. Alături de aceasta, edificiul mai găzduiește o sală multifuncțională unde se organizează de obicei prelegeri de literatură, seri de teatru, întîlniri dintre scriitori și cititori precum și alte programe literare. Clădirea a fost restaurată în forma sa originală și este acum unul din monumentele care conservă cel mai bine liniile arhitecturii locale din secolul al XVIII-lea.

● **ÎN VARA** aceasta, se împlinesc 180 de ani de la nașterea compozitorului ceh František Skroup al cîntecului „Kde domov muj" (Unde este patria mea) care a devenit imnul național al Cehoslovaciei împreună cu „Nad Tatrou sa blyska" (Pe Tatra cad fulgere) — un cunoscut cîntec slovac Autor de muzică simfonică și de coarde, Fr. Skroup a compus nouă opere precum și muzica pentru numeroase piese de teatru, a creat zeci de cîntece. František Škroup este primul compozitor care a scris o operă după un libret original ceh, operă care a fost primită, la vremea aceea, cu deosebită căldură de public și de critica de specialitate. Însuși compozitorul a apărut la premieră într-unul din rolurile principale ale operei. Desigur, marele succes al lui Skroup rămîne cîntecul „Kde domov muj", scris în 1834, cîntec care exprima atunci atmosfera epocii în care poporul ceh începea să lupte pentru drepturile sale, împotriva opresiunii austro-ungare. Melodia aceasta a devenit cîntecul renașterii naționale a cehilor, iar în 1918, anul nașterii Cehoslovaciei, imn național.

● **ÎN ORAȘUL** kazah Kokcetov din U.R.S.S. a fost deschis un cinematograf pentru copii, al cărui serviciu este asigurat în întregime de copii. Sarcinile de mecanici și casieri sînt împărțite copiilor de vîrstă școlară, celor mici oferindu-li-se posturile de controlori de bilete. Înaintea începerii spectacolelor, în foaierul cinematografului au loc spectacole susținute de ansamblul vocal-instrumental și ansamblul dramatic al copiilor.

● **POEMELE** lui Vladimir Maiakovski sînt tipărite azi în întreaga lume în ediții populare și în ediții bibliofile, sînt ilustrate de mari desenatori contemporani, tipografii se întrec să dea versurilor poetului revoluției o haină deosebită. O culegere miniaturală în trei volume a operei lui Maiakovski a fost editată de poligrafiștii din Stavropol. Fiecare volum este ceva mai mare decît o cutie de chibrituri : 60X80 mm. Cu toate acestea, ediția e deosebit de cuprinzătoare. Ea oferă, în primul volum, versuri apărute, în timpul vieții poetului, în cel de-al doilea poemul „Vladimir Ilici Lenin", iar în cel de al treilea volum este tipărit poemul „Haraso i". De remarcat că acest din urmă poem a fost ales de editori și datorită faptului că Maiakovski l-a scris în apropiere de Stavropol, în mica localitate Kisolovodsk.

● **„SUFERINȚELE"** unui alt „tînăr Werther" par a fi destăinuirile Christinei F. Pornind de la confesiunile sale, doi ziariști vest-germani au realizat o carte zguduitoare despre infernul vieții unei consumatoare de stupefiante, care reușește, totuși, să se elibereze din acest coșmar. Cartea a fost recent ecranizată de regizorul Uli Edel, bucurîndu-se de o largă audiență în rîndul publicului tînăr, impresionat de experiența tragică a eroinei.

SPORT

Culcate-n iarbă, zilele...

Iubesc vara cu o dragoste superstițioasă. Mă simt în largul ei ca o lupoaică atîrnată de gîtul prăzii. Cad în mine potriviri de ape și se face că sînt mereu martorul unui sacrificiu, acela cînd lumea se închină grîului, salciei de la colțul morii, plopului în care se tăvălește luna, scorburei în care șapte pitici fierb un ibric de cafea. Din mai pînă tîrziu, în septembrie, port pe umeri un balcon deschis spre zăvoialele Buzăului — pe podelele răcoroase lipăiesc cu tălpile goale zece copii întorși de la gîrlă ca să bea lapte acru abea scos din fîntînă, pe geamurile legate-n plumb se îngînă două frunze de nuc cu un snop de secară și pe stîlpii groși, ciopliți cu dalta, fierbe fără odihnă provocarea pe care-o aruncam, în amurg pescarilor : „dau un bulgăraș cu sare pentru două brănișoare".

Vara e desăvîrșirea firii — în miazăziua fructelor, vîntul și dragostea spun minciuni după pofta inimii. Vara n-are scrupule, pătrunde în toate cutele, plină de lingușeli și toane. E subtilă, vicleană și imprevizibilă — dovadă că schimbă pomul cunoașterii în clăi de fîn. E o cale ferată trecînd prin stuf, salutată de pîlcuri de luntri încărcate cu mlajă roșie. Singura pățanie urîtă a verii e un ghimpe-n talpă, luat din poiana bîntuită de lună fragedă unde se întîlnesc, la ospețe stropite cu pocale de rouă, rîndunicile și lăstunii care migrează.

Vara mă arde-n sînge, necontenit, ființa vîntului care linge sare de pe fața mării. Sînii verzi cu sfîrcuri ochioase, ai adîncului. Fierea din ierburile stepei. Miresmele atîrnînd în turturi la streașina gorganelor. Punte încovoiată sub trecerea iezilor, ca o dojană de stînjenei. Plouă-n toate firidele cu frămături din sufletul lui Dumnezeu. Dar ce scurtă călătorie ! Valurile scapără peste bord, rămîn doar umbrele lor magnetice și aurul fugii : dorul.

Fănuș Neagu

Luceafărul
Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef :
Nicolae Dan Fruntelată,
Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Teodor Balș (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA : București, Piața Scînteii Nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei Nr. 115, tel. 50 71 96
ABONAMENTELE :
3 luni — 13 lei ; 6 luni — 26 lei ; 1 an — 52 lei
Tiparul executat la :
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"